

TÜRKİYE EKONOMİ SEMPOZYUMU

TÜRKİYE ECONOMICS SYMPOSIUM

8-9 Kasım / November 2024, Bursa, Türkiye

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

BOOK OF ABSTRACTS

50.
yıl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE EKONOMİ SEMPOZYUMU
TÜRKİYE ECONOMICS SYMPOSIUM

8-9 Kasım / November 2024, Bursa, Türkiye

YAPISAL DÖNÜŞÜM VE YENİ SANAYİ POLITİKASI
STRUCTURAL TRANSFORMATION AND NEW INDUSTRIAL POLICY

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI / BOOK OF ABSTRACTS

Türkiye Ekonomi Sempozyumu / Türkiye Economics Symposium

ISBN: 978-625-95333-0-8

@Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği, 2024 (Elektronik)

Bütün hakları saklıdır. Bu kitabı basım, yayın ve satış hakları Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği aittir. Akademik çalışmalarında atıf yapılarak kısa alıntılar dışında, anılan kuruluşun izni alınmadan, Kitabın bütünü ya da bölümleri, kapak tasarımu, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

İlk Basım: Kasım 2024, Ankara

Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği

Adres : Hacı Bayram Mah., Haşimi (Kutlu) Sok., No:12, Altındağ, Ankara

E-posta : info@cihan numa.org

Kapak Tasarım ve Grafik

Öğr. Gör. Recep Tetir

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Onur Kurulu / Honorary Board	vii
Düzenleme Kurulu / Organizing Committee	vii
Sekreterya / Secretary.....	vii
Bilim Kurulu (Soyadı Sıralamasına göre) / Scientific Committee	viii
SEMPOZYUM ÇAĞRI METNİ.....	1
Sempozyum Çağrı Konuları.....	4
BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS	6
Küresel ve Bölgesel Rekabet Dinamiklerinin Etkileşimi: Türkiye'nin Küresel ve Bölgesel Rekabetçilik Analizi	7
Doç. Dr. Mehmet Akif Kara, Öğr. Gör. Oğuz Ciğerlioğlu ve Tuba Aksu	7
Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Ekonomik Katkıları	8
Dr. İbrahim Yavuz ve Dr. Öğr. Üyesi Rifat Battaloğlu.....	8
Do Investment Incentives in Turkey on the Basis of Classification of Statistical Regional Units Support Exports?	9
Prof. Dr. Bahardır Yüzbaşı, Prof. Dr. Tayfur Bayat and Prof. Dr. İzzet Taşar	9
Türk Sivil Havacılık Sektörünün Verimlilik, Teknolojik Değişim ve Toplam Faktör Verimliliğinin Ölçülmesi	10
Doç. Dr. Onur Akkaya	10
Elektrikli ve Benzinli Araçların Toplam Sahip Olma Maliyeti Üzerine Bir Analiz.....	11
Melis Kavaklı	11
Yapay Zekanın Türkiye'nin Ekonomik Kalkınmasındaki Potansiyeli: Nicel Bir Analiz	12
Öğr. Gör. Hayri Öcal	12
Yapay Zekâ Teknolojilerindeki Gelişmelerin Makroekonomik Etkileri: Seçilmiş OECD Ülkelerinden Ampirik Kanıtlar	13
Züleyha Hazel Akbıyık ve Prof. Dr. Oytun Meçik.....	13
Sanayileşmede Devletin Öncü Rolü: Japonya ve Güney Kore Örnekleri.....	14
Doç. Dr. Sinan Yazıcı.....	14
Türkiye'nin İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üye Ülkeleriyle Ticaret Bağlılarının Güçlendirilmesinde Finansmanın Rolü	15
Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak ve Doç. Dr. Mustafa Çakır.....	15
Yeşil Dönüşüm Sürecinde Politik İstikrarsızlığın Yenilenebilir Enerji Sektorü Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği	16
Prof. Dr. Selim Şanlısoy ve Dr. Öğr. Üyesi Sinem Atıcı Ustalar.....	16
Covid – 19 Salgını ile Gereksinimlerin Yer Değiştirmesi Sonucu Sağlık Sektöründe Ortaya Çıkan Devlet Kapasitesinin Önemi	17

Ahmet Yalçın	17
The Impact of Technological Innovation on Employment in Turkish Manufacturing and Service Sectors	18
Res. Assist. Dr. Can Verberi and Prof. Dr. Muhittin Kaplan	18
Elektrikli Araç Teknolojisi Bağlamında Enerji Güvenliği ve Ekonomik Güvenlik.....	19
Kevser Buse Arslan ve Öğr. Gör. Dr. H. Nehrin Tunali Sarı	19
Türkiye ile İsrail Arasındaki Dış Ticaretin Farklı Endeks Türlerine Göre Analizi	20
Dr. Öğr. Üyesi Derya Demir	20
Türkiye Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü: Betimsel Bir Değerlendirme	21
Doç. Dr. Ferid Önder ve Prof. Dr. Hüseyin Ağır	21
The Impact of Artificial Intelligence and Robotization on the Economy.....	22
Dr. Olcay Servet.....	22
BRIC ve Türkiye Ülkelerinde Çevresel Teknolojik İnovasyonun Küresel Isınma Üzerine Etkisi: Ampirik Bir İnceleme	23
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Atılgan	23
Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sanayi Üretimi Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği	24
Prof. Dr. Taha Bahadır Saraç	24
AI as a New Economic Paradigm: Threat or Opportunity? Rethinking Türkiye's Industrial Strategy for Sustainable Growth	25
Prof. Dr. Muhittin Kaplan, Prof. Dr. Volkan Öngel and Res. Assist. Dr. Can Verberi.....	25
Türkiye'de Sanayileşme ve Yabancı Sermaye Yatırımları: Bir İlişki Analizi.....	26
Kazım Uçar	26
Urban Accessibility and Well-Being Index: A Spatial Analysis of Istanbul's 15-Minute City Model.....	27
Dr. Mahat Ibrahim and Prof. Dr. Muhittin Kaplan.....	27
Türkiye'de Nükleer Enerji Karbon Emisyonunun Azaltılmasında Bir Unsur Olabilir Mi?	28
Doç. Dr. İsmail Aktar	28
Afrika Dönüşüm Endeksi ile Ticari Açıklık Arasındaki İlişki: Seçilmiş Afrika Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi	29
Enes Kar ve Doç. Dr. Meltem Kılıç	29
Türkiye'de Sanayileşme Süreçleri ve Toplam Faktör Verimliliği İlişkisi: Sanayisizleşme ve Yeniden Sanayileşme Dönemleri için Bulgular	30
Prof. Dr. Rüstem Yanar ve Doç. Dr. Mehmet Akif Destek.....	30
OECD Ülkelerinde Seragazı Salınımı ve Mali Politikaların Etkisi: Panel Kantil Regresyon Analizi, 2000-2021	31
Prof. Dr. Ertuğrul Deliktaş ve Arş. Gör. Aslı Duman	31

Fighting the Technology: The Surprising Benefits of AI and Robotics for Firms' Employment Level.....	32
Assoc. Prof. Abdullah Tırgıl and Ali Recai Direkçi.....	32
The Impact of Imported Inputs on Export Intensity in Türkiye: A Technology Intensity Perspective	33
Assoc. Prof. Dr. Sema Yaşar and Res. Assist. Dr. Can Verberi.....	33
Reducing Food Insecurity in Sub-Saharan Africa: The Role of Institutions and Financial Stability.	34
Mohammed Muntaka Abdul Rahman and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan	34
Türkiye ve Seçilmiş Doğu Asya Ülkelerinin Refah Performansının Ölçülmesi ve Karşılaştırılması: CRITIC Tabanlı MAIRCA Modeli ile Uygulama	35
Ar. Gör. Okan Güleç ve Prof. Dr. Füsun Yenilmez	35
Teknolojinin İstihdam Yaratmasında Endüstri Sektörünün Yeri ve Beyin-Kas Gücü Ayrimi: VAR Analizi	36
Seren Bür ve Prof. Dr. Füsun Yenilmez.....	36
Ekonominik Büyüme ve Enerji Güvenliği İlişkisinin Enerji Dayanıklılığı Perspektifinden Değerlendirilmesi.....	37
Öğr. Gör. Dr. Elif Hilal Nazlıoğlu ve Prof. Dr. Erhan Demireli	37
Türkiye'nin İmalat Sanayi İhracatında Yurt İçi Katma Değeri Belirleyen Faktörler	38
Prof. Dr. Rüstem Yanar ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Çelik.....	38
Detroit Zorunlu İstikamet mi? Bursa'da Otomotiv Endüstrisi ve Elektrikli Otomobil Teknolojisi	39
Doç. Dr. Şenol Baştürk.....	39
Globalisation and Growth in Türkiye: Is There a Verdict?	40
Dr. Ayuba Napari and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan	40
İklim Değişikliği ve Yeşil Ekonomi Politikalarına Desteği Bağlamında Öğrencilerin Politik Tutumları ile Elektirikli Araç Tercihleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma	41
Erdem Söyler ve Dr. Salih Yıldırım	41
Döviz Kuru ve Dış Ticaret Dengesi İlişkisinin Türkiye Ekonomisi için Sınanması	42
Öğr. Gör. Ahmet Çakmakoglu ve Dr. Okan Doğan	42
Cari Açığın Finansmanında Portföy Yatırımları ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri....	43
Doç. Dr. Murat Turgut	43
Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Sanayi Üretim Endeksi İlişkisi.....	44
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Hayrettin Tıraş ve Dr. Öğr. Üyesi Dilek Atılgan	44
Yenilikçilik Performansının Ölçümü: Türkiye Düzey 1 Bölgeleri İçin Bir Değerlendirme	45
Seçil Durmaz ve Öğr. Gör. Dr. H. Nehrin Tunalı Sarı	45
Küresel Rekabet Edebilirlik Ölçümünde Metodolojik Bir Değişim: OECD Ülkeleri İçin Çoklu Referans Noktası Yaklaşımı	46

Doç. Dr. Deniz Koçak, Doç. Dr. Ünal Eryılmaz ve Prof. Dr. Abdulkerim Çalışkan	46
Girişimcilik Niyeti ve Ülke Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki: ABD, Çin ve Türkiye Karşılaştırması	47
Öğr. Gör. Hayri Öcal	47
Systematic Literature Review of Carbon Border Adjustment Mechanism	48
Res. Assist. Behzat Ecem Koç and Prof. Dr. Selahattin Kaynak	48
Detecting Structural Breaks in Sectoral Stock Returns: An Application of the Supmz Test.....	49
Mutawakil Abdul-Rahman and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan	49
Exchange Rate Volatility and Inflation Dynamics: Evidence from Türkiye	50
Prof. Dr. Hüseyin Kaya, Prof. Dr. Sadettin Haluk Çitçi and Res. Assist. Yunis Dede	50
Emisyon Ticaret Sistemi Başarı Kriterlerinin Belirlenmesi: Ülke Uygulamaları Üzerinde Karşılaştırmalı İnceleme	51
Prof. Dr. Rüstem Yanar ve Doç. Dr. Mehmet Ali Polat	51
Role of Inter- and Intra-Industry GVC Participation in Sectoral Growth.....	52
Prof. Dr. Halit Yanikkaya, Assist. Prof. Dr. Pınar Tat and Assoc. Prof. Dr. Abdullah Altun	52
Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Ayrımina Göre Karbon Emisyonunun Belirleyicileri	53
Öğr. Gör. Dr. Zeliha Semra Kılınç, Arş. Gör. Dr. Erdem Ateş ve Prof. Dr. Semim Şanlısoy	53
Yeterince İyi Yönetişim Yaklaşımı: Türkiye'de Politika Reformu Üzerine Bir Değerlendirme .	54
Dr. Öğr. Üyesi Nurten Derici Temel	54
Uluslararası Verimlilik Çevrimlerinin Ayırıstırılması: Dünya, Bölge ve Ülkeye Özgü Faktörlerden Yeni Öngörüler	55
Prof. Dr. Saban Nazlıoğlu, Arş. Gör. Asım Kar, Arş. Gör. Emre Kılıç ve Arş. Gör. Şevket Pazarcı ..	55
ABD ve AB'nin Yeni Sanayi Politikalarının Karşılaştırılması	56
Doç. Dr. Halil İbrahim Kaya ve Doç. Dr. Şerife Merve Koşaroğlu	56
İhracatin ve Organize Sanayi Bölgelerindeki Üretim Tesislerinin İl Bazında Yoğunlaşması.....	57
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Yerlikaya, Prof. Dr. Serkan Dilek ve Prof. Dr. Zekeriya Yerlikaya ..	57
Bursa İlinin Sofistik İhracat Deseni.....	58
Doç. Dr. İbrahim Hüseyni, Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emsen	58
Bölgesel Yakınsama ve İhracatin Sofistik Değerinin Rolü	59
Doç. Dr. İbrahim Hüseyni, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur, Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emsen	59
Gelir Gruplarına Göre Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) Yıllar İtibarıyle Değişimi: Küresel Analiz ve Politik Öneriler	60
Dr. Öğr. Üyesi Gülay Ekinci	60
Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) 2005-2022 Arasındaki Değişimi, Karşılaşılan Zorluklar ve Ulusal Politik Öneriler	61
Dr. Öğr. Üyesi Gülay Ekinci	61

Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ÇerçEVesinde Sanayi Bölgelerinin Yeşil Dönüşümü ve Türkiye'nin Uyumu.....	62
Esra Kütükçü	62
Sektörel Global ve İl Bazında Ekonomik Komplekslik Veri Tabanının Tanıtılması.....	63
Doç. Dr. İbrahim Hüseyni, Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya, Dr. Serdar İnan ve Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu	63
İhracatın Niteliğini Ölçme Çabaları	64
Doç. Dr. İbrahim Hüseyni, Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya ve Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu.....	64
Beşerî Sermaye ve Turizm İlişkisinin Ampirik Bir Analizi.....	65
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Tuncay, Prof. Dr. Ceyhun Can Özcan ve Doç. Dr. İbrahim Özmen	65
Türkiye'nin Ulusal Yapay Zekâ Stratejisinin Stratejik Öncelikler Bağlamında Değerlendirilmesi	66
Doç. Dr. H. Buluthan Çetintas	66
Erken Sanayisizleşme (Premature De-industrialization) Düşüncesİ Ekseninde Türkiye Ekonomisinde Yeni Sanayileşme Politikaları Vizyonuna Bakış	67
Enes Çelik	67
Politik Riskler ve Türkiye'nin Sofistike Ürün İhracatında Stratejik Pazar Seçimi.....	68
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur, Doç. Dr. İbrahim Hüseyni, Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emsen	68
Türkiye Ekonomisinin Yapısal Dönüşümünde Dış Ticaret Kompozisyonun Analizi	69
Dr. Öğr. Üyesi Uğur Erdoğan	69
Türk Savunma Sanayi Stratejilerine Hibrit (SSWOT-BAHP) Yöntemle Bir Öneri	70
Doç. Dr. Büket Karatop ve Doç Dr Mana Sezdi	70
Türkiye'de Dış Ticaret ve Bireysel Gelir Dağılımı İlişkisi.....	71
Prof. Dr. İsa Sağbaş ve Recep Kolukısa.....	71
A Simulation Study of Ageing and Pensions in Ukraine.....	72
Prof. Dr. Olga Tofaniuk	72
Yeni Sanayileşme Politikaları İçin Bilişim Devrimi, Robotlaşma ve Yapay Zekânın Etkileri.....	73
Arş. Gör. Dr. Aytuğ Z. Bolcan ve Dr. Öğr. Üyesi Ü. Serdar Serdaroğlu	73
Does Economic Complexity Matter for Financial Development? Evidence from the Emerging Market Economies.....	74
Prof. Dr. Muhsin Kar, Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu, Arş. Gör. Dr. Çağın Karul and Öğr. Gör. Dr. İbrahim Özaytürk	74
E7 Ülkelerinde Enerji Tüketimi Yakınsaması: Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar	75
Doç. Dr. Sena Türkmen ve Prof. Dr. Hüseyin Ağır	75
Türk KOBİ'lerinin Teknolojiden Yararlanma ve İnovatif Çalışmalarına Yönelik Bir Araştırma: Kastamonu Örneği	76
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Yerlikaya, Prof. Dr. Serkan Dilek ve Prof. Dr. Zekeriya Yerlikaya ..	76

Gelir Eşitsizliği , Kamu Harcamaları ve Ticari Dışa Açıklık Üzerine Bir Eşbüütünleşme İncelemesi: AB-15 Ülkeleri	77
Doç. Dr. Dilara Ayla ve Prof. Dr. Alaattin Kızıltan	77
Validity of Beta Convergence by Provinces in Turkey: Evidence from GWR	78
Prof. Dr. Tayfur Bayat, Prof. Dr. İzzet Taşar and Prof. Dr. Selim Kayhan.....	78
Kazakistan Cumhuriyeti'nde İnsan Sermayesinin Kullanımının Etkinliği	79
Ainagul Zhabarova ve Prof. Dr. Elena Sitnikova.....	79
Küresel Tedarik Zinciri Yönetiminde Değişen Dinamikler ve Yeni Sanayileşme Politikalarının Rolü.....	80
Doç. Dr. Sevgi Sezer	80
Sanayide Entegre Çevre Yönetimi	81
Mihrimah Kocabıyık	81
Sanayi Sektörü Özelinde Türkiye'de Enerji Verimliliği.....	82
Altuğ Karataş.....	82
Yeni Sanayileşme Eğilimleri, Enerjinin Tüketiciliği Yerde Üretilmesi Prensibi ve Yeşil Dönüşüme Yenilenebilir Enerji Perspektifinden Bir Bakış.....	83
İsmail Hakkı KARACA	83

Onur Kurulu / Honorary Board

Prof. Dr. Muzaffer Şeker	Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı
Prof. Dr. Ferudun Yılmaz	Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörü
Dr. Ekrem Arıkan	Merkezi Kayıt Kuruluşu Genel Müdürü
Av. Rıza Yorulmaz	Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği Başkanı

Düzenleme Kurulu / Organizing Committee

Prof. Dr. Fatih Savaşan (Başkan)	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Ağır	Ankara Hacibayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Furkan Beşel	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mücahit Özdemir	Bursa Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Recep Yücedoğru	Bursa Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Levent	Bursa Uludağ Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Olgun	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sekreterya / Secretary

Arş. Gör. Mehmet Çalışkan	Bursa Uludağ Üniversitesi
Arş. Gör. Aykut Sönmez	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

İletişim / Contact

E-posta : econturksem@gmail.com

Bilim Kurulu (Soyadı Sıralamasına göre) / Scientific Committee

Yasin Acar (Prof. Dr.)	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Nejla Adanur (Prof. Dr.)	Bursa Uludağ Üniversitesi
Hülya Akay (Prof. Dr.)	Bursa Uludağ Üniversitesi
Ekrem Arikan (Dr.)	Merkezi Kayıt Kuruluşu
Seyfettin Artan (Prof. Dr.)	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Yakup Asarkaya (Dr.)	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Resul Aydemir (Prof. Dr.)	İstanbul Teknik Üniversitesi
Ahmet Faruk Aysan (Prof. Dr.)	Hamad Bin Khalifa University
Tayfur Bayat (Prof. Dr.)	İnönü Üniversitesi
Yüksel Bayraktar (Prof. Dr.)	Ankara Üniversitesi
Mahmut Bilen (Prof. Dr.)	Sakarya Üniversitesi
Cevat Bilgin (Doç. Dr.)	Bursa Teknik Üniversitesi
Metin Berber (Prof. Dr.)	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Mustafa Çalışır (Prof. Dr.)	Sakarya Üniversitesi
Faik Çelik (Prof. Dr.)	Kocaeli Üniversitesi
Elif Cepni (Prof. Dr.)	Karabük Üniversitesi
Abdurrahman Çetin (Doç. Dr.)	Finansal Kurumlar Birliği
Ahmet Kibar Çetin (Prof. Dr.)	Hacı Bayram Veli University
Nergis Dama (Doç. Dr.)	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Ali Değirmendereli (Prof. Dr.)	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ertuğrul Deliktaş (Prof. Dr.)	Ege Üniversitesi
Mehmet Demiral (Prof. Dr.)	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Mehmet Akif Destek (Doç. Dr.)	Gaziantep Üniversitesi
Serkan Dilek (Prof. Dr.)	Kastamonu Üniversitesi
Fuat Erdal (Prof. Dr.)	Anadolu Üniversitesi
Ekrem Erdem (Prof. Dr.)	Erciyes Üniversitesi
Ünal Eryılmaz (Doç. Dr.)	Kamu Gözetimi Kurumu
Filiz Eryılmaz (Doç. Dr.)	Bursa Uludağ Üniversitesi
Şakir Görmüş (Prof. Dr.)	Marmara Üniversitesi

Derya Hekim (Doç. Dr.)	Bursa Uludağ Üniversitesi
İbrahim Hüseyni (Doç. Dr.)	Sırnak Üniversitesi
Hakan Kahyaoğlu (Prof. Dr.)	Dokuz Eylül Üniversitesi
Adem Kalça (Prof. Dr.)	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Muhittin Kaplan (Prof. Dr.)	İbn Haldun Üniversitesi
Muhsin Kar (Prof. Dr.)	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Mehmet Akif Kara (Doç. Dr.)	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Kerem Karabulut (Prof. Dr.)	Atatürk Üniversitesi
Metin Karadağ (Prof. Dr.)	Ege Üniversitesi
Selahattin kaynak (Prof. Dr.)	Samsun Üniversitesi
Harun Kılıçaslan (Doç. Dr.)	Bursa Uludağ Üniversitesi
Recep Kök (Prof. Dr.)	Nişantaşı Üniversitesi
Oytun Meçik (Prof. Dr.)	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Birol Mercan (Prof. Dr.)	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Mehmet Mucuk (Prof. Dr.)	Selçuk Üniversitesi
Şaban Nazlıoğlu (Prof. Dr.)	Pamukkale Üniversitesi
Fatih Cemil Özbağday (Prof. Dr.)	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Selen Özçelik (Dr. Öğr. Üyesi)	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İsa Sağbaş (Prof. Dr.)	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Ahmet Şahbaz (Prof. Dr.)	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Nevzat Şimşek (Prof. Dr.)	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
İzzet Taşar (Prof. Dr.)	Fırat Üniversitesi
Faruk Taşçı (Prof. Dr.)	İstanbul Üniversitesi
Murad Tiryakioğlu (Doç. Dr.)	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Mehmet Tuncer (Prof. Dr.)	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Murat Turgut (Doç. Dr.)	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Sadık Ünay (Prof. Dr.)	İstanbul Üniversitesi
Ömer Yalçınkaya (Prof. Dr.)	Atatürk Üniversitesi
Halit Yanikkaya (Prof. Dr.)	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Rüstem Yarar (Prof. Dr.)	Gaziantep Üniversitesi

Savaş Yılmaz (Dr.)

MÜSİAD

İbrahim Güran Yumuşak (Prof. Dr.) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Murat Yülek (Prof. Dr.)

OSTİM Teknik Üniversitesi

SEMOZYUM ÇAĞRI METNİ

TÜRKİYE EKONOMİ SEMPOZYUMU “YAPISAL DÖNÜŞÜM VE YENİ SANAYİ POLİTİKASI”

Türkiye Ekonomi Sempozyumu, Bursa Uludağ Üniversitesi ev sahipliğinde, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği işbirliğinde, “Yapısal Dönüşüm ve Yeni Sanayi Politikası” teması ile 8-9 Kasım 2024 tarihlerinde Bursa’da gerçekleştirilecektir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında öne çıkan iktisadi anlayış, “piyasa başarısızlıklarının” iktisadi kalkınmanın önünde engel oluşturduğunu ve gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir şekilde görülen bu tuzakların üstesinden gelecek yaklaşımın geliştirilmesini önerdi. Bu doğrultuda, birçok gelişmekte olan ülkede ekonomi politikaları, planlı kalkınmaya dayanan, korumacılığı esas alan, devletin aktif olarak ekonomiye müdahalesini gerektiren, ithal ikameci sanayileşme stratejilerinin uygulanmasına neden oldu. Ancak devletin ekonomiye aktif müdahalesine dayanan bu politika uygulaması, çok geçmeden “hükümet başarısızlıklarını” ile sonuçlandı ve bu durum ithal ikameci sanayileşme politikasının pratik ve teorik tutarlılığının sorgulanmasına yol açtı. Bu arayışlar, 1970’li yıllarda, hükümet başarısızlıklarının neden olduğu ekonomik sorunların üstesinden gelebilmek için, ekonomik liberalizasyon politikalarına geçilmesi önerilerinin geliştirilmesine katkıda bulundu.

Makroekonomik istikrarsızlıktan kurtulabilmek için birçok gelişmekte olan ülke, 1970’lerin ortalarından itibaren, ithal ikameci sanayileşme stratejisinden ihracata dayalı sanayileşme stratejisine radikal bir şekilde geçiş yaptı. Ayrıca 1980’lerin ortasında Latin Amerika ülkelerinin karşı karşıya kaldığı borç krizi, IMF’in İstikrar Programları ve Dünya Bankasının Yapısal Uyum Programları tarafından desteklenen ve “Washington Uzlaşısı” olarak bilinen politik ekonomi uygulamalarının yaygınlaşmasına neden oldu. Washington Uzlaşısı, devletin ekonomideki rolünün azalmasını, piyasa güçlerine daha fazla alan açılmasını, kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesini, vergi reformunun yapılmasını, rekabet ortamının oluşturulmasını, yabancı sermayenin hareketliliğinin sağlanması ve ticareti engelleyen kısıtların kaldırılarak rekabetçi kur politikalarının uygulanmasını içeriyyordu.

Dünya Ticaret Örgütünün uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi, IMF’in finansal piyasaların serbestleştirilmesi, Dünya Bankasının kredilerini piyasa dostu yapısal reformlarla ilişkilendirilmesi ve Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla planlı ekonomi modelinden piyasa ekonomisine geçişlerin hızlanması, ekonomik (neo-) liberalizmi ve küreselleşme sürecini hızlandırdı. Küreselleşme, üretimin, ticaretin, sermayenin ve bilginin coğrafi dağılımını etkilerken ve yeni üretim merkezlerinin oluşmasını sağlarken, gelir dağılımını küresel olarak ve ülke içinde bozulmasına, ülkeleri dış şoklara açık hale getirdi. Özellikle 1980-90’larda gelişmekte olan ülkelerde görülen ekonomik / finansal krizler, 2000’li yıllarda sonra gelişmiş ülkelerde görülmeye başlandı. Ayrıca Amerika’da 2008 yılında ortaya çıkan emlak krizinin küresel finansal krize ve ardından küresel durgunluğa neden olması önemli bir kırılma noktası oluşturdu.

2008 küresel finansal krizinin neden olduğu kalıcı durgunluktan çıkış çabaları, Covid-19 Salgınının gündeme getirdiği devlet kapasitesi, ABD-Çin rekabetinin sertleşmesi ve geopolitik parçalanma riskinin artması devletin ekonomideki rolünün yeniden ele alınmasını gerektirdi. Özellikle küreselleşmenin gelişmiş ülkeleri sanayisizleştirdiğine (de-industrialization) ilişkin bulgu ve algılarla başlayan popülist hareketlenme; ABD'de (ve kısmen AB'de) kurala dayalı liberal dünya düzeninden uzaklaşma ve küreselleşmeden ayrılma (de-globalization), ABD'nin Çin'e bağımlılığının azaltılmasına yönelik ayırtma (de-coupling) ve risksizleştirme (de-risking) tartışmalarını başlattı. Bu sürecin parçası olarak, ABD'de Enflasyona Mücadele ve Çip Kanunu çerçevesinde ileri teknoloji, savunma sanayi ve stratejik bazı sanayi sektörlerine yatırım yapacak firmalara büyük teşviklerin verilmesi uygulaması yürürlüğe girdi. ABD'nin yeniden sanayileşmesi (re-industrialization) için gerekli olduğuna inanılan bu girişimler, ABD'nin sağladığı teşviklerin AB'nin rekabetçiliğini olumsuz etkileyebileceğinin endişelerini de beraberinde getirdi. İçinde bulunduğu uluslararası ekonomi politik ortamında, ABD ve AB'li firmaların Çin'den çıkmalarına ilişkin baskılar her geçen gün artmaktadır, firmaların ya kendi ülkelerine dönmemeleri ya da dost ve müttefik ülkelere yönelmeleri istenmektedir. Uluslararası ticarete ilişkin kısıtların keyfi olarak arttırılması, geopolitik gelişmelerle ilişkili olarak yaptırımların yaygınlaşması, yeni korumacılık anlayışının yaygınlaşmasına ve kristalize olmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan iklim değişikliği ve çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak başlatılan uluslararası girişimlerde somutlaşmaya başlamış ve yeşil dönüşümü önemli ve maliyetli bir girişim olarak gündeme getirmiştir.

Yine küreselleşmenin en önemli dinamiklerinden biri olan teknolojik değişim, yapay zeka ve çip teknolojilerindeki yeni gelişmeler, verimlilik, rekabet, istihdam ve büyümeye gibi birçok kanaldan gerçekleşmesi öngörülen radikal değişimler aracılığıyla, bilişim sektörünü yeni bir seviyeye taşımaktadır.

Gelişmiş ülkelerin ekonomi politikaları uygulamalarından kaynaklanan endişelerini bertaraf etmek için başlattıkları Yeni Sanayi Politikası tartışmaları ve girişimleri tarihsel olarak bir kırılma noktasında olduğumuza işaret etmektedir. Devletin ekonomideki rolünün yeniden gündeme geldiği bu dönem noktası, ekonomi teorilerinde ve politikalarında değişimi de beraberinde getirmesi kuvvetle muhtemeldir. Böylece önemli ve tarihi bir dönem noktasında, gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme politikalarının gözden geçirilmesini gerektirdiği açıktır.

Bütün bu gelişmeler ve tartışmalar, "Yapısal Dönüşüm ve Yeni Sanayi Politikası" temasının zamanlamasının önemini ortaya koymaktadır. Nitekim, uluslararası uygulamalara paralel olarak, Türkiye'de iktisadi kalkınma 1960-80 arasında planlı kalkınmaya dayalı bir anlayışla gerçekleştirilmeye çalışılmış, "ağır sanayi hamleleri" siyasetin en tartışmalı konusunu oluşturmuş ve 24 Ocak 1980 Kararlarıyla da radikal bir şekilde ithal ikameci sanayileşme stratejisinden dışa açık, ihracata dayalı ekonomi modeline geçiş yapılmış ve özel sektör öncülüğünde bir sanayileşme tercih edilmiştir.

Türkiye'de makroekonomik istikrar tam anlamıyla sağlanmadan başlayan ekonomik liberalizasyon ve birbiri ardına kurulan koalisyonların neden olduğu politik istikrarasızlık, küçüklu büyük bir çok krizlerin yaşanmasına ve dolayısıyla 1990'lı yılların kaybedilmesine neden olmuştur. 2001 krizinden sonra mali disiplin ve başta finansal sektör ve sosyal güvenlik sistemi alanında gerçekleştirilen yapısal reformlar, krizden krize savrulan Türkiye ekonomisini büyük ölçüde istikrara kavuşturmuştur. Ancak sağlanan ekonomik ve politik istikrara rağmen,

katma değeri yüksek, bilgi yoğun ve ileri teknoloji içeren mal ve hizmet üreterek Avrasya'nın üretim üssüne dönüşme hedefi, büyük ölçüde uluslararası ekonomik ve politik kuşatmanın engellemesiyle karşılaştı. Böylesi kritik bir dönemde savunma sanayinde yakalanan ivme hariç, uluslararası piyasaların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin üretilmesine yönelik üretim ekonomisine dönüşüm hususunda hedeflenen noktaya tam anlamıyla ulaşıldığını söylemek güçtür.

Kurala dayalı uluslararası ticaretin sorgulandığı, yeni ve keyfi korumacılık eğilimlerinin arttığı ve yeniden sanayileşme tartışmalarının yapıldığı bir dönemde; Türkiye, iç talebe dayalı büyümeyenin sınırlarını daha fazla zorlamak yerine, ihracata yönelik olarak yapısal dönüşüm ve sanayileşmeyi yeniden gündemine almak ve süreci destekleyecek kurumsal mekanizmaları ve inovasyon politikalarını hızla oluşturmak ve/veya gözden geçirmek durumundadır.

Yapısal dönüşüm ve yeni sanayileşme politikası konusunda, ekonomik teoriler ve politikalar, küresel ekonomik gelişmeler, başarılı sanayileşme örnekleri, güncel meydan okumalar ve devletin değişen rolüne ilişkin teorik ve pratik bilgisi ile birikimi olan akademisyenleri, kamu kurumlarındaki uzmanları ve sektör temsilcilerini “Yapısal Dönüşüm ve Yeni Sanayi Politikası” ana temalı Türkiye Ekonomi Sempozyumu adlı bilimsel etkinliğimize sunum yaparak ve/veya birikimlerini tartışmalarda paylaşarak katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

Sempozyum Çağrı Konuları

“Yapısal Dönüşüm ve Yeni Sanayi Politikası” ana temasıyla toplanacak olan Türkiye Ekonomi Sempozyum’unda gündeme alınması planlanan konuları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- **Sanayileşmeye İlişkin Küresel Ekonomik Atmosfer**
 - Yeni sanayi politikası tartışmalarını gündeme getiren küresel ve ulusal faktörler
 - Uluslararası ekonomi yönetişimi kurum ve mekanizmalarının yeni sanayi politikasına bakışı
 - Yeni sanayi politikasının kapsamı ve temel dayanak noktaları (dirençlilik, sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık vb)
- **Yeni Sanayi Politikasına İlişkin Güncel Girişimler**
 - Gelişmiş ülkelerde yeni sanayi politikaları
 - ABD'nin yeniden sanayileşme girişiminin mahiyeti ve kapsamı
 - AB'nin yeniden sanayileşmeye bakışı ve tepkisi
 - Yeniden sanayileşme ve rekabetçilik ilişkisi
 - Gelişmekte olan ülkelerdeki güncel sanayileşme girişimleri
 - Yeniden sanayileşme tartışmaları, ticari kısıtlamalar ve yeni korumacılık eğilimleri
- **Yeni Sanayileşme Politikası İçin Güncel Meydan Okumalar**
 - Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin yeni sanayi politikalarının entegrasyonu
 - AB Yeşil Mutabakatı ve gelişmekte olan ülkelerin yeni sanayi politikaları
 - Bilişim devrimi, robotlaşma ve yapay zekâ ile yeni sanayi politikaları
- **Başarılı Sanayileşme Deneyimlerinden Dersler**
- **Devletin Ekonomideki Rolüne İlişkin Gelişmeler**
 - Kalkınmacı devlet, çevreci devlet ve girişimci devlet tartışmaları ve konsolidasyonu
 - Devletin ekonomide artan rolünün mahiyeti
 - Devletin ekonomiye müdahalesinin sınırları
 - Covid Salgını ve devlet kapasitesinin artan önemi
 - Jeopolitik parçalanma, dirençlilik ve devletin ekonomideki rolü
- **Teknoloji Adaptasyonu ve Yenilik Kabiliyeti**
 - Bilim, teknoloji ve inovasyon politikalarına ilişkin küresel eğilimler
 - Misyon odaklı sanayileşme ve inovasyon stratejisi
 - Toplam faktör verimliliği
 - Robotlaşma, yapay zeka ve verimlilik artışı
- **Yeni Sanayileşme Politikasının Finansmanı**
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikasının finansmanı
 - Yeni sanayi politikası için mevcut finansal araçların / teknolojilerin ve imkanların etkinliği

- Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikası için yeni finansal araçlar ve teknolojiler
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikasında sermaye piyasalarının rolü
 - Yapısal dönüşümü destekleyen ve yeni sanayi politikası dostu vergi politikası
- **Türkiye'de Yapısal Dönüşüm ve Yeni Sanayi Politikası**
 - Türkiye'nin mevcut gelişmişlik seviyesi ve sanayileşme tecrübeşi ışığında;
 - Kompleksite ve Ürün Uzayı için durum analizleri
 - Dış ticaretin kompozisyonu ve yeni sanayi politikasının gerekliliği
 - Küresel değer zincirine katılım ve ulusal değer zincirine ilişkin durum analizleri
 - Toplam faktör verimliliğinin gelişimi
 - Sanayileşmenin yönetişimi ve kurumsal koordinasyonu
 - Etki analizleri ve etkin ve etkili Etki Analizi Sisteminin kurumsal mimarisini
 - Yapısal dönüşüm ve yeniden sanayileşmenin kapsamı ve temel dayanak noktaları (dirençlilik, kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik vb)
 - Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yeni sanayi politikası ilişkisi
 - Mevcut regülasyon kalitesi ve yeni sanayi politikası stratejisi
 - Beşeri sermayenin niteliği ile işgücü piyasalarının ihtiyaçlarının uyumlAŞtırılması
 - Yeniden sanayileşmenin ihtiyaç duyduğu beşeri sermayenin niteliği ve kaynağı
 - Yeni sanayi politikası ve mevcut işgücünün yeterliliklerinin gelecek için güncellenmesi ve iyileştirilmesi
 - Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve sanayileşme ilişkisi
 - Kamu-Üniversite-Sanayi işbirliğinin yeni sanayi politikasındaki işlevi
 - Teknopark ve Teknoloji Transfer Ofislerinin inovasyon ekosistemi içindeki rolü ve etkinliği
 - Ulusal yenilik stratejisi ve yenilik ekosistemi
 - Sanayileşmeye yönelik mevcut teşviklerin etkinliği
 - Sanayileşmeye yönelik mevcut teşviklerin envanteri ve yatırım teşvik ve desteklerinin mükerrerliğinin engellenmesi
 - Kalkınma Ajanslarının işlevselliği, etkinliği ve performansları
 - Ulusal ve bölgesel sanayileşme / kalkınma politikasının eşgüdümü
 - Kamu-özel ortaklığının yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikası girişimindeki rolü
 - Organize Sanayi Bölgelerinin işlevselliği, etkinliği ve performansları
 - KOBİ'lerin sanayileşmeye katkısı ve yeni sanayi politikasındaki işlevleri
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikası için gørece rekabetçi sektörler
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikası için coğrafi konumun sağladığı fırsatlar
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikası için ihtiyaç duyulan doğal kaynaklar ve hammadde güvenliği
 - Yapısal dönüşüm ve yeni sanayi politikasının önündeki engeller
 - Yeni sanayi politikası ve üretimin yeni pazarlara erişimi

BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS

Küresel ve Bölgesel Rekabet Dinamiklerinin Etkileşimi: Türkiye'nin Küresel ve Bölgesel Rekabetçilik Analizi

Doç. Dr. Mehmet Akif Kara¹, Öğr. Gör. Oğuz Ciğerlioğlu² ve Tuba Aksu³

ÖZET

Rekabet, piyasalardaki iktisadi aktörlerin birbirleriyle olan mücadeleinin, fiyatları, kaliteyi ve yenilikleri şekillendirerek ekonomik verimliliği ve büyümeyi teşvik etmesidir. Küreselleşmeyle birlikte rekabet farklı bir konum kazanarak küresel ve bölgesel rekabet kavramlarını ortaya çıkartmıştır. Bölgesel ve küresel rekabet arasındaki ilişki, bir ülkenin uluslararası stratejileri ve hedefleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bölgesel rekabet, küresel rekabetin dinamiklerini etkilemeye ve küresel rekabet, bölgesel stratejileri şekillendirerek her iki seviyede de ekonomik gelişimin temel unsuru olabilmektedir.

Bu çalışma bölgesel ve küresel rekabet dinamiklerinin etkileşimini ortaya koymayı, bu etkileşimlerin ekonomik sonuçlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği Bölgesel Rekabet Endeksi ve Küresel Rekabet Endeksi hesaplama yöntemleri kullanılarak Türkiye'nin küresel ve bölgesel rekabetçilik endeks hesaplaması yapılmıştır. Yapılan endeks hesaplamasında küresel bazda Türkiye 0.34 puanla verilerine ulaşılabilen 32 OECD ülkesi arasında 27. sırada, bölgesel bazda ise; 0.88 puan ile İstanbul bölgesi ilk sırada, 0.06 puan ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesi son sırada yer almıştır. Özellikle Türkiye'nin 1980'li yıllarda sonra ortaya koyduğu kümelenme, kalkınmada öncelikli yöre (KÖY), bölgesel ağ sistemleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, organize sanayi bölgeleri gibi bölgesel yenilikçi politikalar yerel inovasyon kapasitesini artırırken, küresel pazarlarda rekabet avantajı sağlamak için stratejik adaptasyon sağlamaya destek olmaktadır. Çalışma sonunda görülmüştür ki, küresel rekabetçilik ile bölgesel rekabetçilik etkileşim içerisinde olup, bölgesel rekabet küresel rekabet için kritik bir öneme sahiptir

Anahtar Kelimeler: Küresel Rekabet, Bölgesel Rekabet, Türkiye'de Rekabetçilik

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6664-4755, akifikara@hotmail.com

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9639-5534, ogcigerlioglu@hotmail.com

³ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5365-5076, tubaksu94@gmail.com

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Ekonomik Katkıları

Dr. İbrahim Yavuz¹ ve Dr. Öğr. Üyesi Rifat Battaloğlu²

ÖZET

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB), tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de teknolojik gelişmeyi ve inovasyon kapasitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Son yıllarda bu bölgelerde yer alan firmalar ve girişimler, sağlanan desteklerle dünya çapında rekabet edebilir ürünler ve hizmetler geliştirme fırsatı bulmuşlardır.

TGB'ler, özellikle inovasyona dayalı büyümeye ve teknoloji odaklı sanayi gelişiminde stratejik bir araç olarak teknolojik gelişimi ve inovasyonu teşvik etmekle birlikte ekonomik çeşitlilikyi sağlamakdadırlar. TGB'lerde geliştirilen ürün ve teknolojiler, yerli üretimi teşvik etmekte, ithalata olan bağımlılık azaltırken ihracatı artırmaktadır. Üniversitelerle yakın iş birliği içinde çalışan bu bölgeler, nitelikli insan kaynağı yetiştirmesine olanak tanımakta ve eğitimli ve uzmanlaşmış iş gücü, ülkemizin teknolojik kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. TGB'ler, yabancı yatırımcılar için çekici alanlar oluşturmaktadırlar. Yüksek teknolojili projeler, uluslararası yatırımcıları cezbedmeye ve doğrudan yabancı yatırımları ülkemize çekmektedirler. TGB'ler, genellikle ülkenin farklı bölgelerine yayılmış durumda ve bölgesel kalkınmada önemli bir rol oynamaktadırlar. Özellikle gelişmekte olan bölgelerde kurulan TGB'ler, bu bölgelerin ekonomik büyümeyi ve kalkınmasını hızlandırmaktadır. Yerel ekonominin güçlenmesi, yaşam kalitesinin artmasına ve sosyal gelişime de katkıda bulunmaktadır. TGB'ler, ülkemizin küresel pazarda daha rekabetçi hale gelmesini sağlamakta, teknolojik inovasyon, ürünlerin ve hizmetlerin kalitesini artırarak uluslararası pazarlarda rekabet avantajı kazandırmaktadır. Geleneksel sanayi ekonomisinden bilgi ekonomisine geçişte TGB'ler kilit bir rol oynamaktadır. Bu bölgelerde bilgi ve teknolojiye dayalı üretim ön plana çıkmaktadır. Böylece ülkemizin daha sürdürülebilir, yenilikçi ve çevreci bir ekonomik model benimsemesine yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada TGB'lere ait ülkemiz ekonomisi açısından önemli olan verilerin yıllar içerisindeki gelişimi değerlendirilmiş olup TGB'lerin ülkemiz kalkınmasındaki rolleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda TGB'lerde teknolojik bilginin üretilmesi, üretilen bilginin ticarileştirilmesi, üzerinde ve üretim yöntemlerinde ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesi, verimliliği artıracak ve üretim maliyetlerini düşürecek yeniliklerin geliştirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması, araştırmacılarla iş imkânlarının sağlanması ve ileri teknoloji yatırımları yapacak yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlandırılması ile sanayinin rekabet gücünün artırılması değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Ekonomik Katkı, Teknoloji, İnovasyon

¹ Antalya Teknokent Genel Müdürü ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği Başkanı, ORCID: 0000-0002-9633-7446, ibrahimyavuz@akdeniz.edu.tr

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve Niğde Teknopark Genel Müdürü, ORCID: 0000-0002-8479-5837, rbattaloglu@ohu.edu.tr

Do Investment Incentives in Turkey on the Basis of Classification of Statistical Regional Units Support Exports?

Prof. Dr. Bahardır Yüzbaşı¹, Prof. Dr. Tayfur Bayat² and Prof. Dr. İzzet Taşar³

ABSTRACT

Investment incentives that policy makers provide to their stakeholders to increase social welfare are an important policy tool for the public authority to direct and intervene in the market. On the other hand, investment incentives are also considered as a policy tool in order to ensure balanced development and to eliminate development differences between regions. In this study, the effect of investment incentives on exports in the Turkish economy on the basis of the classification of statistical regional units (26 regions) in 2023 is analyzed by geographically weighted regression method. Data are obtained from the Turkish Statistical Institute. The natural logarithm of both variables is taken. According to Leung's tests, the geographically weighted regression model gives better results than the global ordinary least squares method at 5% significance level in F(1) test, 1% significance level in F(2) test, and 10% significance level in F(4) test. According to F(3) test statistics, the constant term and slope parameter differ spatially. According to the descriptive statistics, the geographically weighted regression model (AIC=53.574, BIC=36.511, RSS=10.263, R²=0.508) gives better results than global ordinary least squares (AIC=73.796, BIC=61.345, RSS=20.651, R²=0.0.0109). According to the GWR test results, investment incentives have no effect on exports in TR33, TR41, TR42, TR51, TR52, TR61, TR62, TR63, TR71, TR72, TR81, TR82, TR83 (Western and Central Black Sea, Central Anatolia, Mediterranean Regions). Investment incentives have a negative impact on exports in TR10, TR21, TR22, TR31 and TR32 (Marmara and Aegean Regions). Investment incentives have a positive effect on exports in TRA1, TRA2, TRB1, TRB2, TRC1, TRC2, TRC3, TR90 (Eastern Black Sea, Eastern Anatolia and South Eastern Anatolia regions).

Keywords: Exports, Investment Incentives, Geographically Weighted Regression

¹ Simon Fraser University, ORCID: 0000-0002-6196-3201, byuzbasi@sfu.ca

² İnönü University, ORCID: 0000-0002-4427-0999, tayfur.bayat@inonu.edu.tr

³ Fırat University, ORCID: 0000-0001-9187-6910, itasar@firat.edu.tr

Türk Sivil Havacılık Sektörünün Verimlilik, Teknolojik Değişim ve Toplam Faktör Verimliliğinin Ölçülmesi

Doç. Dr. Onur Akkaya¹

ÖZET

1900'lü yılların başlarına dayanan Türk havacılık sektörü, 2000'li yıllarda bu yana küresel bir pazar oyuncusu haline gelmiştir. Günümüzde ise küresel pazardaki payının arttığı bir durumda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bu makale şu soruları ele almaktadır: Türk havacılık sektöründe 2000'li yıllarda sonra teknoloji nasıl değişiyor? Türk havacılık sektöründeki teknoloji değişimini nasıl etkiledi? Türk havacılık sektöründeki teknik verimlilik değişimini ve ölçek verimliliği değişimini nasıl etkilendi? son olarak, Türk havacılık sektöründeki toplam faktör verimliliği değişimini nasıl etkiledi? Böylece, bu gelişmelere ilişkin çalışmada, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nden elde edilen veriler ışığında, 2012-2021 dönemi bütçe rakamlarına dayanarak elde edilecek üretim fonksiyonu üzerindeki verimlilik ve toplam faktör verimliliğindeki değişim ölçülümuştur. Bulunan sonuçlara göre, Türk Havacılık Sektörünün değişimi tartışılarken bu konudaki politika önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Havacılık Sektörü, Verimlilik, Toplam Faktör Verimliliği

¹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2694-9073, onurakkaya@kilis.edu.tr

Elektrikli ve Benzinli Araçların Toplam Sahip Olma Maliyeti Üzerine Bir Analiz

Melis Kavaklı¹

ÖZET

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte elektrikli araçlar günümüzde yaygınlaşmaktadır. Fosil yakıtlı araçlara alternatif üretilen elektrikli araçlar özellikle yakıt maliyeti açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu durum elektrikli araçlara yönelimi artırmaktadır. Ancak elektrikli araçların baryalarının yüksek maliyetli olması, menzil kısıtlığı, şarj süresi gibi faktörler satın alma kararlarında olumsuzluklara sebep olabilmektedir. Benzinli veya elektrikli araç satın alma davranışını etkileyen unsurlardan biri de toplam sahip olma maliyetinin belirlenmesidir. Bu çalışma, Türkiye'de satılan elektrikli ve benzinli araçların toplam sahip olma maliyeti analizi ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Elektrikli araçların uzun vadede maliyet avantajı sağlayıp sağlanmadığı tespit edilmek istenmektedir. Çalışmada kullanılan veri seti 20 elektrikli araç, 20 benzinli araç olmak üzere toplamda 40 gözlemden oluşmaktadır. Seçilen markaların hem benzinli hem de elektrikli modelleri kullanılmıştır. Araçlara ait sıfır fiyatlar, ikinci el fiyatlar, yıllık yakıt maliyetleri, yıllık bakım maliyetleri, yıllık vergiler elde edilmiştir. Araçların 1, 3 ve 5 yıllık kullanımlarında meydana gelecek yakıt fiyatlarındaki değişimler karşılaştırılmak istenmektedir. Birinci senaryoda, elektrik ve benzin fiyatları ARIMA yöntemi kullanılarak öngörü tahmini yapılmıştır. Tahmin edilen değerler ile yakıt tüketimi hesaplanıp kısa orta ve uzun olmak üzere toplam sahip olma maliyeti hesaplanmıştır. İkinci senaryoda ise, elektrikli araçlar için elektrik fiyatlarının 1. Yıl için %80, 3. Yıl için %240 ve 5. Yıl için %400 benzinli araçlar açısından, benzin fiyatının 1. Yıl %150, 3. Yıl %450 ve 5. Yıl %750 arttığı senaryolar altında incelenmiştir. Elde edilen verilerle toplam sahip olma maliyeti TCO hesaplanmıştır. Birinci senaryoda kısa ve orta vadede elektrikli araçların maliyet avantajı sağlamadığı, uzun dönemde %10 anlamlılık düzeyinde maliyet avantajı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Elektrikli araçlar gerek yakıt maliyetinin düşük olmasından gerek bakım maliyetlerinin düşük olmasından kaynaklı uzun vadede maliyet avantajı yaratması beklenmektedir. İkinci senaryoda ise oranlar büyük ölçüde arttırlılmıştır. Yine kısa vadede elektrikli araçlar maliyet avantajı yaratmazken orta ve uzun vadede maliyet avantajı sağlamaktadır. Araştırmanın genel sonucunda, elektrikli araçların başlangıçta yüksek satın alma maliyetine sahip olduğu için maliyet avantajı yaratmazken ancak uzun zaman kullanımında maliyet avantajı sunduğu görülmektedir. Kısa vadeli araç kullanımında benzinli araçlar günümüzde geçerliliğini korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elektrikli Araç, Benzinli Araç, TCO Analiz, Yakıt

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2298-2458, meliskavakli11@gmail.com

Yapay Zekanın Türkiye'nin Ekonomik Kalkınmasındaki Potansiyeli: Nicel Bir Analiz

Öğr. Gör. Hayri Öcal¹

ÖZET

Yapay zeka teknolojilerinin, özellikle üretken yapay zekanın ülkelerin ekonomik kalkınmasındaki rolü ve potansiyeli olduğu araştırmanın başlıca konusudur. Çalışma, yapay zekanın ülkenin GSYİH'sini artırma, dış ticaret açığını kapatma ve gelişmiş ülke statüsüne ulaşma hedeflerine katkısını araştırmaktadır. Araştırma, Türkiye İstatistik Kurumu, Dünya Bankası, OECD ve Avrupa İstatistik Kurumu'ndan elde edilen 2015-2023 yılları arasını kapsayan veriler kullanılarak gerçekleştirilecektir. Analizde zaman serisi analizi ve çoklu regresyon modelleri kullanılacaktır. Çalışmada, yapay zeka ve yazılım sektörünün GSYİH'ye katkısı, sektördeki istihdam oranları, patent başvuru sayıları, ihracat rakamları, yatırım miktarları ve KOBİ'lerin yapay zeka adaptasyon oranları gibi değişkenler incelenecaktır. Implement Consulting Group'un (2024) raporunda belirtilen, üretken yapay zekanın on yıl içinde Türkiye'nin yıllık GSYİH'sine %5 (1,2-1,4 trilyon TL) ilave katkı sağlama potansiyeli istatistiksel olarak değerlendirilecektir. Ayrıca, Türkiye'deki işlerin %55'inde üretken yapay zeka ile birlikte çalışılması öngörüsünün sektörel dağılımı analiz edilecektir. Tortoise Global AI Index'e göre Türkiye'nin operasyonel ortam açısından global 7. sırada yer almasının ekonomik göstergelerle ilişkisi incelenecaktır. KOBİ'lerin yapay zeka adaptasyonunun ekonomik etkileri analiz edilecek, 2023 verilerine göre Türkiye'de KOBİ'lerin sadece %5'inin yapay zekayı uygulamaya koymasının nedenleri ve sonuçları araştırılacaktır. Sektörel bazda yapay zekanın potansiyel etkileri ekonometrik olarak analiz edilecek, örneğin bilgi ağırlıklı işletme hizmetlerinde üretken yapay zekanın katma değeri %8 oranında artırma potansiyeli doğrulanmaya çalışılacaktır. Bu araştırma, yapay zekanın Türkiye'nin ekonomik kalkınmasındaki rolünü kapsamlı ve nicel verilerle ele alan nadir çalışmalarından biri olacaktır. Sonuçların, Türkiye'nin teknoloji odaklı kalkınma stratejilerine yön vermesi ve kanıta dayalı politika oluşturma sürecine katkı sağlama hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Üretken Yapay Zeka, Ekonomik Kalkınma, Dış Ticaret, Türkiye, İnovasyon

¹ Ardahan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7764-4563, hayriocal@ardahan.edu.tr

Yapay Zekâ Teknolojilerindeki Gelişmelerin Makroekonomik Etkileri: Seçilmiş OECD Ülkelerinden Ampirik Kanıtlar

Züleyha Hazel Akbıyık¹ ve Prof. Dr. Oytun Meçik²

ÖZET

Yapay zekâ, günümüzde pek çok sektörde derin yapısal değişikliklere neden olan bir teknolojidir. Her ne kadar yapay zekâ denildiğinde ilk akla gelen robotlar olsa da bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde sanal asistanlar ve çeşitli yazılım programları hem iş hayatında hem de günlük yaşamda verimliliği artırmakta ve iş yükünü hafifletmektedir. Tarihsel olarak, teknolojiye dair işsizlik kaygıları sanayi devriminden bu yana gündemdedir. Geçmişten günümüze, teknolojinin işgücü üzerindeki etkileri tartışmalı bir konu olmuştur. İlk etapta makinelerin insan emeğinin yerini alması, özellikle vasıfsız iş gücünü olumsuz etkilese de teknolojiyle birlikte işgücü yapısında değişimler meydana gelmiştir. Sanayi devriminin ardından, teknolojiye uyum sağlayarak ekonomik büyümeye kaydeden ülkeler, günümüzde yapay zekâ teknolojilerinde de öncü konuma gelmiştir. Ekonominin yeni koşullarında, yapay zekâ patentleriyle ülkeler, kendi üretikleri programları kullanıp ihracat ederek büyümelerini hızlandırmaktadır. Bu süreçte hükümetler, yapay zekâ teknolojileriyle uyumlu eğitim programlarını geliştirmekte, yükseköğretim kurumlarında bu alana yönelik bölümler açmakta ve iş dünyası, Ar-Ge yatırımlarıyla çalışanlarını bu teknolojilere uyarlayacak eğitim programlarıyla desteklemektedir. Nitelikli iş gücünün artırılması ve yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi, işsizlik oranlarının azalmasına kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada GSYİH, eğitime yapılan devlet harcamaları, Ar-Ge, yapay zekâ patentleri, yüksek teknoloji ihracatı ve işsizlik değişkenleri kullanılarak, yapay zekâ teknolojilerinin hız kazandığı ve bu teknolojilerin makroekonomik etkilerinin belirginleşmeye başladığı bir dönem olarak 1996 – 2020 dönemini seçilmiş ve 7 OECD ülkesi üzerindeki etkilerine yönelik panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti için Dumitrescu & Hurlin (2012) panel Granger nedensellik testi uygulanmış ve ilişki tespit edilmiştir. Teorik arka plana dayalı olarak, analizde elde edilen bulguların tutarlı olduğu görülmektedir. Buna göre, yapay zekâ patentleri ve işsizlik arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Buradan hareketle teknolojik gelişmeler işsizliğe sebep olmakta fakat teoride de belirtildiği üzere, bu vasıfsız iş gücünde yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla teknolojik gelişmelere uygun olarak düzenlenen eğitim programlarıyla vasıfsız iş gücünün gerekli niteliklerle donatılması yoluyla istihdam edilmesi mümkün olabilir. Yine Ar-Ge çalışmalarının doğrultusunda yeni ürün ve hizmetlerin üretilmesi, teknoloji ihracatında artış sağlama potansiyeli yaratmaktadır. Sonuç olarak, hükümetlerin, ekonominin yeni koşullarına uygun olarak geliştirecekleri eğitim programları ve Ar-Ge yatırımları, yapay zekâ teknolojilerinin işgücü piyasasına entegrasyonunu hızlandıracaktır. Bu, ekonomik büyümeyenin sağlanması ve yapısal işsizliğin düşürülmesine olanak tanımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eğitim, Ar-Ge, İşsizlik, Ekonomik Büyüme, Yüksek Teknoloji İhracatı, Dumitrescu & Hurlin Granger Nedensellik Testi

¹ Eskeşehr Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 0009-0005-9342-9993, zuleyhaakbiyikk@gmail.com

² Eskeşehr Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 000-0002-7409-6266, oytunm@ogu.edu.tr

Sanayileşmede Devletin Öncü Rolü: Japonya ve Güney Kore Örnekleri

Doç. Dr. Sinan Yazıcı¹

ÖZET

Sanayileşme sürecinin köklerini 16. yüzyıldaki Amerika kıtasının sömürge haline getirilmesi ile neticelenen, Hindistan'a deniz yoluyla Afrika kıtasının güneyinden ulaşma çabası ile ortaya çıkan coğrafi keşiflere kadar götürmek mümkündür. Ancak sanayileşme denilince genellikle kabul gören anlayış bir üretim şekli olarak fabrika üretiminin ortaya çıkmaya başladığı 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de yaşanan gelişmelerdir. İngiltere'de buhar gücünün üretimde kullanılmaya başlaması ile ortaya çıkan sanayileşme süreci daha sonra komşu ülkeleri sanayileşmeye zorlamış, 19. yüzyılın ilk yarısında Fransa, Almanya, Hollanda gibi diğer Batı Avrupa ülkeleri süreçte dâhil olmuştur. Sanayileşme süreci Avrupa dışında Mısır ve ABD'ye yayılmıştır. Ancak Balta Limanı Ticaret antlaşması ile Mısır'daki sanayileşme süreci akamete uğratılarak coğrafyamız çevre bölgeler haline getirilmiştir.

Sanayileşme süreci 19. yüzyılın ikinci yarısında Japonya ve 20. yüzyılın ikinci yarısında ise Güney Kore'ye doğru genişlemek suretiyle dünya çapında yayılmasını sürdürmüştür. Bu çalışma sanayileşen ülke örneklerinden Japonya ve Güney Kore'yi incelemeyi amaçlamaktadır. Batı dışı sanayileşen ülkelerin sanayileşme faaliyetlerinde devletin teşvik edici, planlayıcı, yol gösterici hatta bazı ülkelerde bizzat üretici olarak süreçte etkin bir şekilde yer aldığı hipotezinin savunulduğu bu çalışmada, yöntem olarak ikinci el kaynaklar ve nice veriler kullanılmıştır. Dünya Sistemi kuramı çerçevesinde yapılan inceleme sonucunda gerek Japonya'nın ve gerekse Güney Kore'nin sanayileşme sürecinde devletin öncü bir şekilde sanayileşme faaliyetlerini yalnız yönlendirmekle kalmadığı, teşvik etme, planlama ve Japonya örneğinde olduğu gibi, başlangıçta, bizzat üretim faaliyetlerine katıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, Japonya, Güney Kore, merkez ülke, çevre ülke

¹ Bayburt Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9121-4677, sinanyazici@bayburt.edu.tr

Türkiye'nin İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üye Ülkeleriyle Ticaret Bağlantılarının Güçlendirilmesinde Finansmanın Rolü

Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak¹ ve Doç. Dr. Mustafa Çakır²

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan uluslararası ekonomik düzenin bir sonucu olarak küreselleşme ve bölgesel entegrasyonlar ile işbirlikleri birbirini tamamlayan iki süreç olarak ilerlemiştir. Savaş sonrası Avrupa kıtasında başlayan ekonomik entegrasyon gelişmekte olan ülkeler arasında birçok bölgesel ekonomik işbirliklerinin geliştirilmesine ilham kaynağı olmuştur. 2000'li yıllarda sonra ise, ekonomik işbirliği /entegrasyon girişimlerinin gelişmiş ülkeler ve/ veya gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında yapılmaya başlanmış- olup, coğrafi yakınıktan ziyade stratejik önceliklerin devreye girdiği görülmektedir. Bu bağlamda, son dönemde küresel düzeyde ekonomi alanında yaşanan gelişmeler, Avrupa Birliği (AB), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA), Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) ve Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika, İran, Mısır, Etiyopya ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden oluşan hükümetler arası bir örgüt olan BRICS gibi kültürel ve sosyoekonomik yönlerden gelişmiş ve birbirine daha benzer ülke ekonomilerinden oluşan kuruluşların yanında coğrafi olarak dağınık ve sosyoekonomik yönden heterojen bir yapıya sahip olan İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)'nın da kendi içinde ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik adımlar atmasına yol açmıştır.

Türkiye'nin İslam İşbirliği Teşkilatı ile ilişkileri özellikle ihracatta kendini göstermektedir. Bunun yanında ihracatta en önemli sırayı yıllardan beri % 50 civarında bir oranla Avrupa Birliği almaktadır. Bunda coğrafi yakınılığın çok büyük bir payı vardır. Ancak döviz kurundaki belirsizlikler ile özellikle son dönemde nükseden Türkiye-AB siyasi ilişkilerindeki sorunlar, AB ile ekonomik ilişkilerimizi, ihracat rakamlarımızı, dolayısıyla da ekonomimizi doğrudan etkilemektedir. Bu riski dağıtmak adına Türkiye, özellikle son yıllarda yeni pazar arayışlarına girmiş ve diğer bölgesel ve küresel ekonomik entegrasyonlarla işbirliğini artırma yoluna girmiştir. Türkiye'nin ihracatında İİT' nin payının artması büyümesi ihracatla oldukça bağlı olan Türkiye ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. İhracatın geliştirilmesi, Avrupa pazarına bir alternatif yaratılması bakımından Türkiye-İİT ticari, ekonomik, siyasi ilişkileri daha da geliştirilmeli, Türkiye İslam ülkeleri ile ilişkilerini daha sıcak tutmalı, bu ülkelerdeki nüfus ve dolayısıyla firsata çevirerek imalat sanayinin yanında gıda gibi sektörlerde de ağırlık vererek ticaret için bir strateji belirlemelidir.

Çalışmanın amacı, İslam İşbirliği Teşkilatı üye ülkeleri arasındaki dış ticaretin geliştirilmesi ve finansmanını incelemek ve Örgüte üye ülkeler ve Türkiye için bir yol haritası oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda çalışma, üye ülkelerin ortak ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak küresel eğilimleri ve karşı karşıya kaldıkları karşılıklı zorlukları ele alacak ve iyi uygulamaları ve ortak çabaları vurgulayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, İslam İşbirliği Teşkilatı, Ticaretin Finansmanı

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1655-9872, ibrahim.yumusak@izu.edu.tr

² Samsun Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4565-9581, mustafa.cakir@samsun.edu.tr

Yeşil Dönüşüm Sürecinde Politik İstikrarsızlığın Yenilenebilir Enerji Sektörü Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği

Prof. Dr. Selim Şanlısoy¹ ve Dr. Öğr. Üyesi Sinem Atıcı Ustalar²

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2024-2028 yıllarını kapsayan hazırladığı 2024-2028 Stratejik Planı'nda Türkiye yeni bir sanayileşme stratejisi belirlemiştir. Bu stratejilerden biri de çevre dostu, yeşil bir endüstriyel üretim yapısına geçiş öngören yeşil dönüşüm stratejisidir. Çevre dostu alternatif enerji teknolojilerinin geliştirilmesi hükümet taahhüdü ve destegine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Mevcut çalışmalar yenilebilir enerji sektörü ile politik istikrarsızlık arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu kanıtlamaktadır. Sonuç olarak politik olarak istikrarlı olan ülkelerde, yenilebilir enerji sektöründe faaliyet gösteren firmaların hisse senedi oynaklılarının düşük olması beklenmektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye'nin 2024-2028 yılları için belirlediği yeni sanayileşme politikasını dikkate alarak, siyasi istikrarın yenilenebilir endüstri sektörünün hisse senedi oynaklıği üzerindeki etkisini araştırmaktır. Bu amaçla, Borsa İstanbul'da işlem gören dokuz yeşil hisse senedinin getirişi ve 5 yıllık Kredi Temerrüt Takası (CDS) siyasi istikrarsızlığı temsil etmek için kullanılmıştır. Analiz volatilite modellerinden biri olan FIE-GARCH modeli 17 Kasım 2022-6 Eylül 2024 dönemleri için tahmin edilmiştir. Türkiye'nin yeni sanayileşme stratejisi yeşil dönüşümle öncelik vermektedir. Bu nedenle bu politikalara geçileceğinin piyasa ile paylaşılması, hisse senedi piyasası için haber etkisi yaratabilecektir. Bu amaçla modelde ayrıca yeni sanayileşme stratejisinin, hisse yatırımları için haber etkisinin bulunup bulunmadığı da bir kukla değişken ile kontrol edilmektedir. Bu kukla değişken yeni sanayileşme stratejisine geçişin duyurulduğu 24 Mayıs- 6 Eylül 2024 tarihleri arası kapsamaktadır. Tahmin sonuçları yenilenebilir enerji sektörü yatırımcılarının Türkiye'de politik istikrarsızlığa karşı duyarlı olduğunu göstermektedir. Analiz döneminde Türkiye'de politik istikrarsızlıktaki artışa paralel olarak, yenilenebilir enerji sektörünün hisse getirilerinin oynaklığını artmaktadır. Bu artıştan en fazla nispeten yakın bir tarihte halka arz edilen Alfa Solar Enerji A.Ş, Hun Yenilebilir Enerji Üretim A.Ş. ve Smart Güneş Enerjisi Teknolojileri Araştırma Geliştirme Üretim Sanayi ve Ticaret'in hisse senedi getirilerinin oynaklığını etkilenmektedir. Ek olarak model sonuçları, yeni sanayileşme politikasına geçileceği duyurusunun, yenilenebilir enerji sektörünün hisseleri için bir haber etkisi yarattığını göstermektedir. Duyurunun yapıldığı tarihten itibaren, hisselerin getiri oynaklıkları azalmaktadır. Yeni sanayileşme stratejisinin duyurulması, hisse senedi piyasasında olumlu bir haber etkisi yaratmasına rağmen, uzun vadede sektörün gelişimi politik istikrarın sağlanmasına bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji Sektörü, Yeşil Dönüşüm, Politik İstikrarsızlık

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0629-0905, selim.sanlisoy@deu.edu.tr

² Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8475-2581, sinem.ustalar@atauni.edu.tr

Covid – 19 Salgını ile Gereksinimlerin Yer Değiştirmesi Sonucu Sağlık Sektöründe Ortaya Çıkan Devlet Kapasitesinin Önemi

Ahmet Yalçın¹

ÖZET

Ortaya çıktıları her dönem için salgın hastalıklara çözüm üretmek, devletlerin politika belirleyici konumunda olan idarecilerinin ve hükümetlerin asli görevleri arasında olmuştur. Coğu salgın hastalık her ne kadar belirli bir alana yayılıp kısa zamanda insanoğluna zarar vermeden kontrol altına alınmış olsa da tarihin bazı dönemlerinde salgın hastalıklar bölgesel olmaktan çok kıtasal hatta küresel boyutta etki göstermiştir. Küresel büyülükte yayılan salgın hastalıklardan sonucusu Covid – 19 olmuştur. Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın açıkladığı ilk Covid – 19 vakası ile başlayan süreç son verisi açıklanan 2023 Mart ayı itibarıyle toplam 17.232.066 vakayla ve 102.174 ölümle sonuçlanmıştır. Bu süre zarfında tüm dünyada olduğu gibi Türkiye içinde sokağa çıkma yasakları ve maske kullanım zorunluluğu gibi önlemler alınarak salgının yayılım hızı kırılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de Covid – 19 salgının uzaması ve ekonomistlerin geleceğe dair öngörelemeyen tahminleri sonucu, bireylerin gelirlerinin düşmesi ilerisi için güven duygusunun kaybedilmesine, harcamaların kısıtlanmasına, ekonomi döngüsünün yavaşlamasına ve hayatı ihtiyaçlar dışında gereksinimlerin ertelenmesine neden olmuştur. Bu noktada salgın nedeniyle devlet gelirleri düşmüş akabinde artarak devam eden sağlık harcamaları sonucu devlet hastaneleri vaka ve yatış sayılarını karşılamakta yetersiz kalmış, özel hastanelerin kamusallaştırılmasını gündeme getirmiş olup bütün hastaneler pandemi kapsamına alınmıştır.

Çalışmanın amacı, Türkiye'nin Covid – 19 salgını döneminde azalan devlet gelirlerini artan giderlerin karşılaştırımalı olarak değerlendirilmesi yapılarak devletin sağlık sektöründe kapasite sorunlarının sonuçlarını belirlemeye çalışmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren özel hastanelerin oranlarının yıllar içinde ne oranda değiştiği ele alınarak, bu değişimin Covid- 19 salgını döneminde devlette kapasite sorununa nasıl bir etkisi olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmada, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan doküman analizi tekniğinden yararlanılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Bulgularda kullanılan veriler için özel ve kamu hastaneleri sayıları ile pandemi süresince vaka ve hastaneye yatış sayılarına Sağlık Bakanlığının verilerinden, aynı dönemde oluşan ekonomik verilere ise TÜİK raporlarından yararlanılarak elde edilmiş olup sağlık sektöründeki devlet kapasitesinin önemi analiz edilmiştir.

Sonuç olarak Türkiye'de özel sağlık kuruluşlarının sayısının 21. yüzyılda hızlı bir artış gösterdiği ve serbest piyasa ekonomisi ile hareket eden bu kuruluşların pandemi başlangıcında kaynaklarını sağlık harcamalarına aktarmakta direnç gösterdiği görülmüştür. Sağlık kuruluşu olmanın yanında işletme vasfi taşıyan özel hastaneler, tedavi sürecinin uzaması ile artan giderlerinin devlet üzerinden ödenmesini talep etmiş olup bu durum devlet kapasitesinin daralmasına neden olduğu belirlenmiştir. Sağlık sektöründe hayatı önem taşıyan kurumların devlet ve özel ayrimının dikkatli belirlenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid –19, Sağlık Sektörü, Devlet Kapasitesi

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, ORCID: 0009-0002-4936-4078

The Impact of Technological Innovation on Employment in Turkish Manufacturing and Service Sectors

Res. Assist. Dr. Can Verberi¹ and Prof. Dr. Muhittin Kaplan²

ÖZET

This study investigates the linkages between technological innovation and employment in manufacturing and service firms in Türkiye, with a focus on the type of innovation and the skill level of the labor force. As the AI-driven revolution is poised to transform economies more radically than the Industrial Revolution, its impact on employment, especially in sectors like manufacturing and services, is expected to be profound. While technological innovation is a critical driver of economic growth, its effects on employment remain uncertain and contentious. This makes the study of its impact on employment levels particularly important.

The existing literature either lacks studies or contains very few that examine the relationship between technological innovation and the employment level of firms in Türkiye, particularly concerning semi-skilled employment. This study aims to contribute to the literature in two ways: First, it analyzes whether the impact of technological innovation on employment varies by firm size. Second, it investigates the effect of technological innovation specifically on semi-skilled employment.

Using the World Bank Enterprise Survey 2019 dataset and applying the quantile regression method, this study finds that licensing, process innovation, and R&D increase total employment, while process innovation and R&D positively affect semi-skilled and skilled employment. Additionally, licensing, product and process innovations, and R&D increase total unskilled employment. In firms with lower employment levels, process innovation is more effective in increasing overall employment, whereas in firms with higher employment levels, R&D plays a more significant role. The findings of this study provide valuable insights for developing relevant and effective policies to address the radical transformations driven by the AI revolution. The policy implications of this study suggest that policymakers should offer targeted incentives for process innovation in firms with low employment and for R&D investment in firms with high employment to better navigate the employment challenges of the AI era.

Keywords: Product innovation, Process innovation, R&D, Employment, Manufacturing, Service

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4876-8564, canverberi@sirnak.edu.tr

² İbn Haldun Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0685-7641, muhittin.kaplan@ihu.edu.tr

Elektrikli Araç Teknolojisi Bağlamında Enerji Güvenliği ve Ekonomik Güvenlik

Kevser Buse Arslan¹ ve Öğr. Gör. Dr. H. Nehrin Tunalı Sarı²

ÖZET

Otomotiv endüstrisinin oluşturduğu kalıplar son yıllarda şekil değiştirmektedir. Bu değişimin temel unsurlarından biri olan elektrikli araç teknolojisi hem ulusal hem de uluslararası boyutlarda ekonomi, enerji ve çevre politikaları üzerinde oldukça etkilidir. Elektrikli araçların fosil yakıt bağımlılığını azaltacağı yönündeki beklenti ise söz konusu politikaların temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla enerji talebindeki ve bağımlılığındaki artışla beraber güvenliğe ilişkin kaygıların artması, elektrikli araçların gerekliliğine ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Politika yapıcılarının neredeyse tümü ulusal ekonomilerinin enerji talebini karşılamak için petrol ithal etmek durumundadır. Petrol ithalatındaki dışa bağımlılığının yarattığı istikrarsızlık, hem ekonomik güvensizlik hem de enerji güvensizliği ajandasının önemli bir konusudur. Bu bağlamda ekonomik güvenlik kavramı, ulusal düzeyde ekonomik tehditlere karşı korunmayı ele alırken bireysel boyutta da refahın sürdürülebilirliğini içermektedir. Ayrıca ulusal ekonomilerin dış tehditlere karşı dirençleri, enerji politikaları, dış ticaret dengeleri, istihdam koşulları ve sürdürülebilirlik hedefleri gibi birçok iktisadi unsur ekonomik güvenliğin kapsamındadır.

Enerji güvenliği ise toplumun bütün askeri, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini karşılayacak miktarda enerji kaynağının varlığı olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu miktar enerji talebi olarak adlandırılırken, enerjinin üretimi ve ithalatı ise enerji arzına karşılık gelmektedir. Enerji arzı öngörelebilir gelecekte güvenilir ve istikrarlı şekilde enerji talebini karşılayamıyorsa, enerji güvensizliğinin mevcudiyetinden söz edilebilmektedir. İlgili arz ve talep yetersizliği aynı zamanda ekonomik güvenliğin de konusunu oluşturmaktadır.

Elektrikli araç teknolojisinin ulusal boyutta enerji ihtiyacında ve alışkanlıklarında önemli değişiklikler yaratması beklenmektedir. Ayrıca uluslararası kurumlar ve politika yapıcıları tarafından söz konusu teknolojinin üretimi, ithalatı ve pazar payının ekonomik bağımsızlık bağlamında tartışıldığı görülmektedir. Bu nedenle elektrikli araçlar hem ekonomik güvenlik hem de enerji güvenliği için önemli bir ortak paydadır. Bunlara ilaveten son dönemde iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik kavramları temelinde fosil yakıt bağımlılığını azaltmaya ve enerji kaynaklarını yenilenebilir alternatiflere yönlendirmeye ilişkin yaklaşımlar da söz konusu ilişkiye pekiştirmektedir. Bu çalışma elektrikli araç teknolojisini enerji güvenliği ve ekonomik güvenlik ilişkisi bağlamında iktisadi teoriye, güncel verilere ve güvenlik endekslerine dayanarak inceleyerek özgün bir tartışma konusu ortaya koymayı ve politika önerilerinde bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elektrikli araçlar, enerji güvenliği, ekonomik güvenlik, enerji bağımlılığı, sürdürülebilirlik

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0936-839X, kbusozkan@gmail.com

² Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1297-6196, ntunali@uludag.edu.tr

Türkiye ile İsrail Arasındaki Dış Ticaretin Farklı Endeks Türlerine Göre Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Derya Demir¹

ÖZET

Her ikisi de Ortadoğu ülkesi olan İsrail ile Türkiye'nin dış ticaret ilişkileri büyük ölçüde iki ülke arasında imzalanan anlaşmalara bağlıdır. İsrail ile Türkiye arasında 1997 yılında hem savunma sanayi hem de ekonomi alanında olmak üzere iki önemli anlaşma yapılmıştır. Bunlardan biri Savunma Sanayi Anlaşması diğeri de Serbest Ticaret Anlaşmasıdır. Özellikle Serbest Ticaret Anlaşmasının uygulanmaya başlamasıyla iki ülkenin dış ticaret hacminde önceki yillardan daha büyük ölçekte sürekli bir artış sürecine girilmiştir. Türkiye'nin İsrail'den ithalatı 2004 yılında 714 milyon 143 bin dolar iken, 2023 yılında 164 milyon 30 bin dolara yükselmiştir. Türkiye'nin İsrail'e ihracatı ise 2004 yılında 1 milyar 315 milyon 292 bin dolar iken, 2023 yılında 5 milyar 422 milyon 286 bin dolara yükselmiştir. Buradan hareketle, Türkiye ile İsrail arasındaki dış ticaretin yapısı ürün gruplarına göre analiz edilerek karşılaştırmalı üstünlük, dış ticarette sektörel yoğunlaşma ve endüstri içi ticarete göre analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada yöntem olarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (AKÜ), Gini Hirschman Endeksi ve Grubel Lloyd Endeksi kullanılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye ve İsrail'in 2004-2023 yıllarını kapsayan dış ticaret verileri ITC (Uluslararası Ticaret Merkezi) veri tabanından sağlanarak Avrupa İstatistik Ofisinin (EUROSTAT) 2021 yılında Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemine göre oluşturduğu 21 kısımdan oluşan Birleştirilmiş Mal Sınıflamasına göre veriler alınmıştır. 2004-2023 döneminde iki ülke arasında ithalatta da ihracatta da hem Türkiye'den İsrail'e, hem de İsrail'den Türkiye'ye yoğunlaşma olduğu tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye'nin 21 mal grubunun 11'inde karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğu ve 3 mal grubunda karşılaştırmalı üstünlüğünün bulunmadığı ve 7 mal grubunda da sonuçların nötr olduğu yani Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup olmadığı belirsiz olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi, Gini Hirschman endeksi, Grubel Lloyd endeksi, dış ticaret

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, ORCID: 0000 0002 7355 1757, derya.demir@gop.edu.tr

Türkiye Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü: Betimsel Bir Değerlendirme

Doç. Dr. Ferid Önder¹ ve Prof. Dr. Hüseyin Ağır²

ÖZET

1950'li yillardan beri literatürde yer alan ve bir ekonomide tarım sanayi ve hizmetler sektörlerinin istihdam ve GSYİH içindeki paylarının, tarımdan hizmetler sektörüne doğru kayması, yapısal dönüşüm olarak ifade edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde tarım sektörünün GSYİH içindeki payı yüzde 2 seviyelerinin altındayken, hizmetler sektörü payının yüzde 70'ler bandını aştiği görülmektedir. Bununla birlikte gelişmekte olan ülkeler bu göstergelerin oldukça uzağında yer almaktadırlar.

Bu çalışma, Türkiye Ekonomisinin yapısal dönüşüm sürecini sektörlerin GSYİH ve istihdam içerisindeki payları aracılığıyla ve 1960-2023 dönemi verileri yardımıyla betimsel olarak tartısmaktadır. Üst orta gelir grubu ülkeleri içerisinde bulunan Türkiye Ekonomisinin, yapısal dönüşüm sürecinde, gelişmekte olan ülkelere benzer bir eğilim sergilediği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yapısal Dönüşüm, Sektörel GSYİH, Türkiye

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0211-7571, feritonder@gmail.com

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1642-2876, huseyinagir@hotmail.com

The Impact of Artificial Intelligence and Robotization on the Economy

Dr. Olcay Servet¹

ABSTRACT

Artificial intelligence, digital economy, robotization and new industrialization policies play an important role in the transformation of modern economies and industries. At the center of new industrialization policies is the adaptation of the workforce to artificial intelligence and other advanced technologies through training programs and continuous learning opportunities. Artificial intelligence increases automation in production processes, leading to increased efficiency and productivity. By minimizing human error with technologies such as robotics and machine learning, it increases quality on the one hand, and on the other hand, it enables industries to gain competitive advantage in the market, make fast and accurate decisions, increase their market share by better meeting customer needs and reduce costs.

In this study, the impact of artificial intelligence, digitalization and robotization on the economy has been examined in terms of world countries. The data have been collected from the Artificial Intelligence Index Report 2023 and the International Federation of Robotics (IFR). When the data were analyzed descriptively; while there has been a significant increase in artificial intelligence investment as a whole over the last decade, the number of total funding events related to artificial intelligence and the number of newly funded artificial intelligence companies have decreased. As of 2022, the countries with the highest artificial intelligence skill prevalence are India, the USA and Germany, while the relative artificial intelligence skill prevalence rate is higher for men than for women in all countries in the sample. It has been observed that the number of industrial robots operating worldwide continues to increase steadily from year to year.

Keywords: Artificial intelligence, Digital economy, Robotization

¹ Gaziantep University, ORCID: 0000-0001-5982-8812, olcayservet@gantep.edu.tr

BRIC ve Türkiye Ülkelerinde Çevresel Teknolojik İnovasyonun Küresel Isınma Üzerine Etkisi: Ampirik Bir İnceleme

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Atılgan¹

ÖZET

Küresel iklim değişikliğini karakterize eden küresel ısınma günümüz dünyasında en önemli çevresel sorumlardan bir tanesidir. Küresel ısınmanın başlıca nedeni karbondioksit (CO₂) emisyonlarındaki ciddi artıştır. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, teknolojik yeniliğin CO₂ emisyonlarını değiştirmenin önemli bir belirleyicisi olduğunu vurgulanmaktadır. Teorik olarak teknoloji inovasyonunun çevre odaklı yaşam tarzlarına geçişini teşvik edebileceğinin CO₂ emisyonlarını azaltabileceğini varsayılmaktadır. Bu bakımdan sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması CO₂ emisyonuna yönelik politikalar araştırmacıların ve politika yapıcılarının yoğun olarak ilgilendiği konular arasındadır. Çalışma BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ve Türkiye ülkelerinde çevresel teknolojik inovasyonun küresel ısınma üzerine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. 1992 yılından 2020 yılına kadar elde edilen veriler kapsamında çevresel teknolojik inovasyonun ve kişi başı gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYİH)'nın CO₂ emisyonu üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Bu doğrultuda, ekonomik yöntem olarak eşbüTÜNleşme testi (Lagrange çarpanı (LM)) ve eşbüTÜNleşme katsayı tahminci (Ortak İlişkili Etkiler- Common Corelated Effect (CCE)) yöntemi kullanılmıştır. Değişkenler arasında uzun dönemli eşbüTÜNleşme ilişkisi doğrulanmıştır. EşbüTÜNleşme katsayı tahminci yöntemi panel geneli bulguları, çevresel teknolojik inovasyonun CO₂ emisyonlarını azaltarak küresel ısınmayı olumlu yönde etkileyeceğini göstermekte iken gelirin CO₂ emisyonları üzerinde artırmaya etkisi tespit edilmiştir. Bulgulara göre, çevresel teknolojik inovasyon ekonomik sisteme esneklik getirerek ülkelerin CO₂ emisyonlarının yoğunluğunu düşüren yeni üretim teknikleri benimsemesine olanak tanımaktadır. Bu durum küresel ısınma üzerinde olumlu etkilere yol açabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Teknolojik İnovasyon, Küresel ısınma, Panel Veri Analizi

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-3776-558X, atlgndilek@hotmail.com

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sanayi Üretimi Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği

Prof. Dr. Taha Bahadır Saracı¹

ÖZET

Gelişmekte olan ülkelerde ülke içi tasarrufların yetersizliğine bağlı olarak sermaye birikimi istenilen düzeyde gelişmemektedir. Sermaye birikiminin gelişmemesi ülkenin hasılasının potansiyelin altında kalmasına ve istihdam hacminin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Bu noktada gelişmekte olan ülkeler ülke içi tasarruf açlıklarının yurtdışından borçlanarak veya yabancı sermaye yatırımları ile karşılamaktadır. Yabancı sermaye yatırımları ise dolaylı ve doğrudan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dolaylı yatırımlar finansal piyasalara yönelik menkul kıymet yatırımları olarak gerçekleştirilemeyecektir ve daha ziyade kısa vadeli olmaktadır. Buna karşılık doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise yurtdışındaki şirket veya bireylerin ülke içinde şirket satın alması, şirkete ortak olması veya yeni bir şirket kurması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu yönü de doğrudan sermaye yatırımları daha uzun süreli olmasına ve ülke içinde önemli makroekonomik etkiler ortaya çıkarmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada ise doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının sanayi sektörü üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının özellikle sanayi sektörü üzerindeki etkilerinin incelenmesinin nedeni ise Türkiye'de söz konusu ilişkiye inceleyen yeterli düzeyde çalışma olmaması ve genellikle çalışmaların doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının istihdam ve ekonomik büyümeye üzerindeki etkilerinin incelenmesine odaklanmasıdır. Bu kapsamda hazırlanan çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışmada ekonometrik yöntem olarak doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının sanayi üretim endeksi üzerindeki etkisinin zaman içerisinde nasıl değiştiğini ortaya koymak amacıyla Kalman Filtresi yaklaşımı tercih edilmiştir. 2012:04-2024:07 arası aylık verilerin kullanıldığı çalışmada söz konusu dönemde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının sanayi üretim endeksinin tamamı üzerinde pozitif bir etki yaptığı fakat bu etki alt ürün gruplarına göre oluşturulan alt endeksler açısından değerlendirildiğinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının enerji ürünlerine göre oluşturulan sanayi üretim endeksini en az düzeyde pozitif etkilediği fakat yüksek teknoloji ürünlerine göre oluşturulan sanayi üretim endeksini en yüksek düzeyde pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı, Sanayi Üretimi, Kalman Filtresi, Türkiye

¹ Hittit Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6911-854X, tahabahadirsarac@hittit.edu.tr

AI as a New Economic Paradigm: Threat or Opportunity? Rethinking Türkiye's Industrial Strategy for Sustainable Growth

Prof. Dr. Muhittin Kaplan¹, Prof. Dr. Volkan Öngel² and Res. Assist. Dr. Can Verberi³

ABSTRACT

Since its establishment in 1923, Türkiye has undergone several phases of industrialization, transitioning from a free-market economy to more state-controlled models such as import substitution and, later, trade and financial liberalization. These varied strategies aimed at fostering economic development through active state intervention but often led to "government failures," hindering the country's development. Today, the emergence of artificial intelligence (AI) signals more radical economic transformation than the industrial revolution, reshaping global economies at an unprecedented pace. Türkiye, like many other nations, faces the profound challenge of adapting to these rapid changes driven by AI technologies. Unlike previous technological revolutions, AI does not simply function as an automation tool but rather as a new factor of production, alongside labour and capital. Its impact extends across both low-skilled and high-skilled labour markets, transforming entire sectors of the economy. In this context, Türkiye's historical struggle to adapt to global economic shifts, particularly following the 2008 financial crisis, underscores the urgent need for the country to swiftly adjust to the AI revolution if it hopes to remain competitive on the global stage.

This research investigates the transformative effects of AI on Türkiye's economic structure, with a particular focus on its potential to reshape wealth distribution and alter the dynamics of economic power. It emphasizes that, unlike prior waves of industrialization, AI-driven transformations are more rapid and disruptive, making them difficult for developing nations like Türkiye to replicate. Traditional industrial policies, which often concentrated on incentivizing specific sectors, may prove inadequate in this new paradigm. The study argues that Türkiye's industrial policies must be fundamentally re-evaluated and restructured to focus on AI. The new strategy should not merely imitate the policies of past industrial revolutions but should instead prioritize forward-thinking government intervention in the development of AI infrastructure, the promotion of AI-powered businesses, and the fostering of innovation. Essential components of this strategy include the construction of critical AI infrastructure, such as cloud computing, the establishment of new procurement models that distribute the risks associated with AI development, and the encouragement of AI integration across sectors. Moreover, these industrial policies must be adaptive, learning-oriented, and agile to keep pace with the rapid shifts in the global economy.

The study also highlights the central role of the government in shaping these policies, advocating for a coordinated and proactive approach. Governments must integrate AI-driven industrial policies with high-level science and technology expertise in decision-making processes. Promoting AI adoption across various sectors is crucial to building a dynamic and competitive economy that can thrive in the global AI-driven marketplace. In conclusion, the research underscores that Türkiye's economic future in the AI era will largely depend on how swiftly and effectively it adapts to these technological advancements. It calls for the development of AI-centric industrial policies that prioritize innovation, equitable growth, and sustainability. Without such proactive measures and a robust policy framework, Türkiye risks falling behind in the rapidly evolving global AI economy.

Keywords: Türkiye's economy, AI Economics, New Industrial Policy

¹ İbn Haldun University, ORCID: 0000-0002-0685-7641, muhittin.kaplan@ihu.edu.tr

² Beykent University, ORCID: 0000-0001-8881-2465, volkanongel@beykent.edu.tr

³ Şırnak University, ORCID: 0000-0003-4876-8564, canverberi@sirnak.edu.tr

Türkiye'de Sanayileşme ve Yabancı Sermaye Yatırımları: Bir İlişki Analizi

Kazım Uçar¹

ÖZET

İnsanlık tarihindeki en büyük dönüşümlerden biri üretimin, kol gücüne dayalı atölyelerden makine gücüne dayalı fabrikalara geçişini ifade eden Sanayi Devrimi'dir. Bu dönüşüm; toplumları, ekonomileri ve yaşam biçimleri derinden etkilemiştir. Dünya üzerinde Sanayi Devrimi her bölge veya ülkede aynı zamanda ve seviyede gerçekleşmediğinden ülkeler arasında ekonomik gelişmişlik farkları meydana gelmiştir. Sanayileşmeyi gerçekleştiren ülkeler diğer ülkelere göre daha güçlü bir ekonomik yapıya ve müreffeh yaşam şartlarına ulaşırken, sanayileşmeyi gerçekleştiremeyen ülkeler yoksullukla, ekonomik dar boğazlık ve krizlerle mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Bu ahval üzere gelişmekte olan ülkeler ile az gelişmiş ülkeler; sanayileşmeyi yalnız kendi öz kaynaklarıyla gerçekleştirmenin güçlüğünü, teknolojik gelişmenin, sermaye birikiminin ve nitelikli insan kaynaklarının yetersizliğinin farkında olduklarından doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, sanayileşmenin bir aracı olarak görmektedirler. Nitekim literatür incelediğinde; araştırmacıların ve yazarların ekseriyetinin yabancı sermaye yatırımlarının ekonomiler üzerindeki etkilerine olumlu bakarken, birtakım yazar ve araştırmacıların da olumsuz etkileri noktasında çekincelerinin de olduğu görülmektedir.

Bu çalışma; Türkiye'nin sanayileşmesinde, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile sanayileşme arasında bir ilişkinin olup olmadığını sorgulamaktadır. İlgili literatür incelediğinde, bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Türkiye'nin sanayileşme süreci ve sanayi politikaları tarihsel bir perspektiften ele alınmış olup, yabancı sermaye yatırımlarının girişleri ve çıkışları, sektörel ve bölgesel dağılımları, kurulan ve kapanan şirketlerin türleri ve yabancı sermayenin payı, kurulan şirketlerin sektörel ve bölgesel dağılımları incelenmiştir. Bu çalışmada; nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırmada veri toplama tekniği olan doküman analizi kullanılmakla birlikte Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) bültenleri ve veri tabanı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) raporları ve veri tabanı ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından yayınlanan istatistikler, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (İMF) gibi uluslararası kuruluşların raporları ve veri tabanlarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Sanayileşme, Türkiye'nin Sanayileşmesi

¹ Adiyaman Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6677-9892, ucarkazim@hotmail.com

Urban Accessibility and Well-Being Index: A Spatial Analysis of Istanbul's 15-Minute City Model

Dr. Mahat Ibrahim¹ and Prof. Dr. Muhittin Kaplan²

ABSTRACT

Consumer well-being is a multifaceted construct that extends far beyond mere transactional satisfaction, encapsulating a holistic array of emotional, cognitive, and behavioral dimensions that influence individuals' overall happiness and quality of life. Current measurements of consumer well-being often emphasize traditional, market-oriented consumption scenarios. This focus overlooks the complexity and multidimensionality of the construct and struggles to capture the influence of factors beyond immediate consumption experiences. One of the contemporary approaches to measuring societal well-being involves assessing individuals' access to essential services and opportunities, coupled with their ability to navigate urban environments efficiently within 15 minutes. This study employs spatial urban and network analytics to assess urban accessibility and develop a well-being index for the 39 districts in Istanbul. It utilizes population and geographical data of Istanbul from OpenStreetMap (OSM) and the İstanbul Büyükşehir Belediyesi open data portal. The study focuses on five key dimensions of urban accessibility and well-being: Transport and Mobility, Green Spaces and Recreational Facilities, Public Services Infrastructure, Safety and Urban Security, and Economic Activities and Opportunities. Each dimension is represented by specific OSM features selected to capture essential elements of urban life in the city. The study revealed that only 52% of Istanbul's population can reach public transport points and green or recreational areas within 15 minutes, indicating limited accessibility to these amenities. In contrast, approximately 77% of residents have access to security and emergency services within the same timeframe. Public service infrastructure, such as healthcare and educational facilities, is accessible to nearly 94% of the population within 15 minutes. Additionally, about 92% of residents can reach economic centers within this period, highlighting a stark contrast in accessibility between economic hubs and the transportation or mobility sector. Furthermore, the central districts, referred to as old Istanbul, are shown to have better well-being in terms of urban navigation and accessibility compared to the peripheral districts.

Keywords: Urban Mapping, Accessibility, Istanbul, Well-being, Spatial

¹ Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0001-8450-7551, mahatibrahim@ihu.edu.tr

² Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0002-0685-7641, muhittin.kaplan@ihu.edu.tr

Türkiye'de Nükleer Enerji Karbon Emisyonunun Azaltılmasında Bir Unsur Olabilir Mi?

Doç. Dr. İsmail Aktar¹

ÖZET

Karbon emisyonu küresel ısınmaya neden olmaktadır dolayısıyla tüm ülkeler 2015'te Paris'te küresel sıcaklığı sanayi dönemi öncesi 1,5 derece altına indirme taahhüdünde bulunmuşlardır. Türkiye 175 ülkeyle birlikte 22/10/2016 tarihinde Paris İklim Anlaşmasını New York'ta imzalamıştır. 7/10/2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle imzalanarak BM teslim edilmiş ve 10/11/2021 tarihi itibarıyle Türkiye anlaşmaya taraf olmuştur. Daha önceden karbon emisyon artışını 2030 yılına kadar %21 oranında azaltma niyetini beyan eden Türkiye, bu oranı %41'e yükselmiştir. Nitekim Türkiye 2053 yılına kadar sıfır emisyon hedefini koymuştur.

TÜİK sera gazı salımını 2022 yılı için 558,3 Milyon ton karbondioksit eşdeğerinde ölçmüştür. Bu rakam 2021'e göre %2,4 daha düşüktür. Üretilen sera gazının %71,8i (400,6 milyon tonu) enerji sektöründen gelmektedir. Sırasıyla tarım %12,8 (71,5 milyon tonu) sanayi %12,5 (69,9 milyon tonu) ve atık %2,9 (16 milyon tonu) oluşturmaktadır. Enerji sektörü içerisinde en fazla karbondioksit emisyonu kömür santrallerinden olmaktadır. Kara, deniz ve hava araçlarından da karbon salımları ikinci en yüksek sıradadır. Avrupa Komisyonunun EDGAR bildirdiğine göre Türkiye'nin sera gazı salımı dünyadaki toplamın %1,28'ıdır.

Nükleer elektrik santralleri fosil yakıt kullanmadıklarından doğaya karbon salımı çok düşüktür. Uranyum madenciliği bunun taşınması nükleer santralin kurulması ve işletilmesi dahil bir kilovatsaat elektrik üretiminde 2,5 ile 5 gram arasında karbondioksit salımı gerçekleştirmektedir. Halbuki kömür santrallerinde bu rakam 270-360 gram aralığında, petrol bazlı elektrik santrallerinde 220-250 aralığında ve doğalgaz santrallerinde 120-180 gram karbondioksit salımı olmaktadır. Yenilenebilir enerjinin karbon salımı nükleer santral karbon salımına neredeyse eşittir.

Akkuyu Nükleer elektrik santrali her biri 1200MW toplamda 4.800MW olan 4 reaktörden müteşekkildir. Tamamı devreye girdiğinde Türkiye elektriğinin% 10'unu üretecek ve yıllık 7 milyar metreküp doğalgaz ithalatından ülkemizi kurtaracaktır. Yıllık 35 milyon ton toplam 60 yıl boyunca 2,1 milyar ton karbon emisyonunu engelleyecektir. Türkiye'nin 2053 sıfır karbon emisyonu hedefine ulaşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Gerek enerji güvenliği gerekse 2053 sıfır karbon emisyonu hedefi perspektifinden bakıldığından nükleer elektrik santralleri bu hedefe ulaşmasında öncülük edebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nükleer Enerji, Seragazı, Karbon emisyonu

¹ Yalova Üniversitesi, ORCID: 0009-0002-5035-765X, ismail.aktar@yalova.edu.tr

Afrika Dönüşüm Endeksi ile Ticari Açıklık Arasındaki İlişki: Seçilmiş Afrika Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi

Enes Kar¹ ve Doç. Dr. Meltem Kılıç²

ÖZET

Küreselleşmenin ve rekabetçilik anlayışının hız kazandığı günümüzde ülkeler gelirlerini ve dövizlerini artırmak için dış finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Ülkeler ihtiyaç duydukları finansmanı elde etmek için yatırımcıyı içeriye çekmenin ve ihracatı artırmanın önündeki engellerden biri olan ekonomik dönüşümlerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Özellikle ekonomik olarak diğer ülkelerin gerisinde kalmak istemeyen ülkeler uluslararası ticaretlerini, üretimlerini, teknolojilerini ve toplum refahını artırmaya yönelik çalışmalarda bulunmalıdır.

Bu kapsamında birçok ülke ekonomik, toplumsal, yapısal, teknolojik dönüşümlere gitmiştir. Afrika ekonomik dönüşüm merkezi, ülkelerinin ilerlemesi gösteren Afrika dönüşüm endeksi hazırlamıştır. Bu endeks Afrika ülkelerinin çeşitlendirme, ihracatta rekabet gücü, üretkenlik artışı, teknoloji gelişimi ve insan refahına yönelik verilerinden oluşmaktadır. Bu dönüşüm endeksini Afrika ülkeleri açısından değerlendiren Afrika Ekonomik Dönüşüm Merkezi DEPTH olarak özetlemiştir.

Bu çalışmanın amacı, 2000-2020 yılları arasındaki Afrika dönüşüm endeksi ve ticari açıklık arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışma kapsamındaki veri setlerinden Afrika dönüşüm endeksi www.acetforafrica.org resmi web sitesinden, ticari açıklık göstergesi ise Dünya Bankası resmi web sitesinden elde edilmiştir. Ampirik analizlerde ilk olarak serilerin homojenliği ve yatay kesit bağımlılığı incelenmiştir. Bu iki test sonucunda serilerin heterojen olduğuna ve yatay kesit bağımlılığı içerdigine ulaşmıştır. Serilerin durağanlığı belirlemek için ikinci nesil birim kök testi olan Yatay Kesit Genişletilmiş Im, PesaranShin (CIPS) panel birim kök testi yapılmış ve serilerin farkta durağan olduğu belirlenmiştir. Farkta durağan olan seriler ile kurulan modelin eşbüütünleşme ilişkisi Dumitrescu-Hurlin panel eşbüütünleşme test ile analiz edilmiştir. Eşbüütünleşme testi sonucunda modelin uzun dönem ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra, Ortalama Grup Dinamik En Küçük Kareler (DOLSMG) tahminci ile model tahmin edilmiştir. DOLSMG sonuçlarına göre, ticari açıklığın Afrika dönüşüm endeksini pozitif yönde ve %5'de istatistiksel olarak anlamlı etkiledigine ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuca göre Afrika'daki ticari açıklığın artması Afrika dönüşüm endeksi 0.16 artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afrika Dönüşüm Endeksi, Ticari Açıklık, Panel Veri Analizi

Not: Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında yürütülen, birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0009-0004-5943-6922, eneskar45@gmail.com

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8978-9076, meltem.kilic@hotmail.com

Türkiye'de Sanayileşme Süreçleri ve Toplam Faktör Verimliliği İlişkisi: Sanayisizleşme ve Yeniden Sanayileşme Dönemleri için Bulgular

Prof. Dr. Rüstem Yanar¹ ve Doç. Dr. Mehmet Akif Destek²

ÖZET

1980 yılına kadar birçok gelişmekte olan ülke gibi ithal ikameci sanayileşme politikasının uygulandığı Türkiye'de 1980 yılı sonrası ihracata dayalı büyümeye stratejileri benimsenmiştir. Ülkenin sanayileşme süreci incelediğinde, 1960-1990 döneminde yaşanan sanayileşme sürecine karşın 1990-2001 periyodunda yoğun bir sanayisizleşme (deindustrialisation) sürecinin yaşadığı görülmektedir. 2001 yılı sonrası sanayileşme süreci yeniden hızlanmış ve sanayi sektörü'nün GSYİH içindeki payı artmıştır.. Bu doğrultuda, bu çalışmada Türkiye'nin sanayileşme sürecinin (1960-1990), sanayisizleşme sürecinin (1990-2001) ve yeniden sanayileşme sürecinin (2001 sonrası dönem) toplam faktör verimliliği üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Söz konusu periyotların faktör verimliliği üzerindeki etkilerini ayırtırmak amacıyla zamanla değişen parametreler tekniğinden faydalanilmıştır. Elde edilen bulgulara göre, 1990 öncesi dönemde yaşanan sanayileşme sürecinin faktör verimliliği üzerindeki etkisi genellikle negatif iken 1980-1988 periyodunda söz konusu negatif etki sürekli olarak azalmaktadır. Sanayisizleşme sürecinde ise beklenildiği gibi sanayileşmenin faktör verimliliği üzerindeki etkisi istikrarlı bir şekilde negatiftir. Yeniden sanayileşme döneminde, sanayileşmenin faktör verimliliği üzerindeki etkisi düşük düzeylerde de olsa pozitiftir. 1960-1980 arası dönemdeki negatif etki büyük ölçüde ithal ikameci politikaların doğası gereği küresel rekabete çok az maruz kalma ve sınırlı doğrudan yabancı yatırım kaynaklı olarak gelişmiş teknolojileri benimseme noktasındaki eksiklikler ile açıklanılmaktadır. 2001 sonrası ise küresel piyasalara entegrasyonun artması, teknoloji ve becerilerin transferini teşvik ederek faktör verimliliğini olumlu yönde etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, Sanayisizleşme, Toplam Faktör Verimliliği,

¹ Gaziantep Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4874-5891, yanar@gantep.edu.tr

² Gaziantep Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2514-9405, adestek@gantep.edu.tr

OECD Ülkelerinde Seragazı Salınımı ve Mali Politikaların Etkisi: Panel Kantil Regresyon Analizi, 2000-2021

Prof. Dr. Ertuğrul Deliktaş¹ ve Arş. Gör. Aslı Duman²

ÖZET

Kullandığımız enerji kaynakları, yaşam tercih ve biçimlerimiz sera gazı salınımını giderek artırmakta ve bu da dünya ortalama ısısının olması gerekenden daha yüksek değerlere ulaşmasına yol açmaktadır. Özellikle fosil kaynaklara dayalı enerji üretim ve tüketimi, optimal düzeyde olmayan insan temelli üretim desenleri ve yöntemleri yer kurenin veya atmosferin giderek daha da ısınmasına ve buna bağlı olarak da iklim değişimlerine, tarımsal üretimde sorunlara, yağışların dağılım ve hızında bozulmalara ve ciddi boyutlarda sağlık sorunlarına yol açlığına şahit olmaktadır. Gerek doğal olarak gerekse insan faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan sera gazı salınımını azaltmak hiç kuşkusuz tüm dünya ülkelerinin otak bir amacı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede karar yapıcı birimler tarafından yeni hedefler belirlenmekte (2016 Paris Anlaşması) ve çeşitli önlemler alınmaktadır. Sera gazının azaltılmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve uygulanmaya konulması acil önem arz etmektedir. Bu amaçla bir yandan fosil enerjiden yenilenebilir enerjiye geçiş programları ve uygulamalarına hızla yer verilmekte bir yandan da mali politikalar (vergi, harcama gibi) ile sera gazı salınımı azaltılmaya çalışılmaktadır. Yine, sera gazı salınımının azaltılmasında, hızla yaşamımızda yer alan dijitalleşme süreci ve kazanımlarından faydalılmaktadır.

Bu bağlamda çalışmamızda, 2000-2021 dönemi OECD ülkelerinde sera gazı salınımı ve bunu etkileyen olası faktörlerin ekonometrik bir analizi yapılmaktadır ve ilgili değişkenlerin olası etkileri tahminlenmektedir. Çalışmada ekonometrik yöntem olarak panel veriye dayalı sıradan en küçük kareler yöntemi ve panel kantil regresyon yöntemi kullanılmaktadır. Çalışma bulguları sera gazı salınımı üzerinde çevresel vergilerin, (çevresel vergi ve enerji üzerindeki vergi ve diğl.), kamu harcamalarının (çevreyi korumak için yapılan harcama, kirliliği azaltmak için yapılan harcama ve diğl.), dijitalleşmenin (bilgi iletişim teknolojileri), yenilenebilir enerji üretiminin ve ülke gayrisafi hasıllerinin etkisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Seragazı, yenilenebilir enerji, mali politikalar, bilgi iletişim teknolojileri, kantil regresyon modeli

¹ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1999-8176, egeertugrul.deliktas@gmail.com

² İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3561-4996, dumann.asli@gmail.com

Fighting the Technology: The Surprising Benefits of AI and Robotics for Firms' Employment Level

Assoc. Prof. Abdullah Tırgıl¹ and Ali Recai Direkçi²

ABSTRACT

Historically, technological advancements have been pivotal in shaping the outcomes of battles, both in terms of victory and the survival of socioeconomic classes. One particular battleground where technology plays a decisive role is the struggle between labor markets and firms over workers' fundamental rights. Throughout history, workers have often opposed the implementation of new technologies in businesses, citing concerns about job security. However, with rare exceptions, such as technologies related to environmental sustainability, workers have typically lost these disputes. It seems that if a new technology reduces costs and increases profits for businesses, it is almost guaranteed to be adopted. Despite this, the question of whether new technologies are harmful to workers remains a subject of debate. We analyzed survey data from 16,365 small and medium enterprises (SMEs) collected by the EU in their Flash Eurobarometer 486 (2020) study to address this question. Using various multivariate techniques, we investigated how implementing artificial intelligence (AI) and robotics affects the employment levels of firms. Our findings suggest that adopting both AI and robotics, either separately or in combination, has a positive relationship with firm employment levels. However, the magnitude of this relationship is significantly higher for robotics. It is important to note that the time span of the data used in this study is relatively short, limiting our ability to determine whether the observed increase in employment is sustainable. Nevertheless, our results indicate a promising correlation between AI/robotics and employment, particularly with robotics, and warrant further investigation with a longer time horizon.

Keywords: Artificial Intelligence, Robotics, Employment, Entropy Balance, Ordinary Least Squares

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt University, ORCID: 0000-0002-4491-4459, atirgil@aybu.edu.tr

² Ankara Yıldırım Beyazıt University, ORCID: 0000-0002-0031-7986, alirecaidirekci@gmail.com

The Impact of Imported Inputs on Export Intensity in Türkiye: A Technology Intensity Perspective

Assoc. Prof. Dr. Sema Yaşar¹ and Res. Assist. Dr. Can Verberi²

ÖZET

This study investigates the link between imported inputs and exports in Türkiye, with a particular emphasis on technology intensity. The origin of inputs, whether domestic or foreign, plays a crucial role in cost considerations. Moreover, the technology intensity employed by firms in their production processes significantly influences exports. The existing literature either lacks studies or has very few that examine the impact of firms' production technology intensity on the relationship between imported inputs and export intensity in Türkiye. This study aims to fill these gaps by analyzing how imported inputs affect export intensity, categorizing firms based on the technology intensity used in their production.

Utilizing the World Bank Enterprise Survey 2019 dataset and employing the probit regression method, this study reveals that imported inputs generally enhance the export intensity of firms with low, medium-low, and medium-high production technology. However, for large firms with medium-high technology, imported inputs tend to reduce export intensity. The findings offer valuable insights for formulating effective policies to mitigate the impacts of imported inputs on firms' export intensity. The policy recommendations suggest that policymakers should provide targeted incentives for the use of domestic inputs in firms with medium-high production technology and consider the technology intensity of firms when crafting trade policies regarding imported inputs.

Keywords: Techonology intensity, Imported inputs, Export intensity, Trade policy

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7056-9265, semayasar@sirnak.edu.tr

² Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4876-8564, canverberi@sirnak.edu.tr

Reducing Food Insecurity in Sub-Saharan Africa: The Role of Institutions and Financial Stability.

Mohammed Muntaka Abdul Rahman¹ and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan²

ABSTRACT

Achieving food security (SDG 2) is a central theme in the promotion of overall well-being, economic growth, and maintaining peace and security. In the efforts to achieve sustainable development goals, Sub-Saharan African countries are still burdened with widespread food insecurity, poverty, and inequality. These bottlenecks are further exacerbated by institutional inefficiencies and unstable financial systems. This study investigates not only the role institutions and stable financial systems play in the reduction of food insecurity and its four components but also how poverty and well-being in SSA affect food security. The study employed data from 28 SSA countries from 2011 to 2021, which was analyzed using a two-step system GMM estimator. The results indicate that although financial stability is insignificant relative to food security and utilization of food, it increases the affordability and sustainability of food. Quality institutions, on the other hand, significantly increase food security. Furthermore, well-being increases food security, affordability, utilization, and sustainability, whereas poverty reduces food security, accessibility, utilization, and sustainability. The study suggests that strengthening financial systems to provide financial access and security will reduce poverty and support the achievement of SDG 2. Additionally, policies to improve people's well-being and further the existing institutions will provide a stronger foundation for SSA countries to achieve SDG 2.

Keywords: Institutional quality, financial stability, Food Security, Sub-Saharan Africa, GMM

¹ Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0002-3425-1997, muntakaabdulrahman@ihu.edu.tr

² Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0002-5131-577X, asad.khan@ihu.edu.tr

Türkiye ve Seçilmiş Doğu Asya Ülkelerinin Refah Performansının Ölçülmesi ve Karşılaştırılması: CRITIC Tabanlı MAIRCA Modeli ile Uygulama

Ar. Gör. Okan Güleç¹ ve Prof. Dr. Füsun Yenilmez²

ÖZET

Ekonominin büyümeye, ülkelerin kalkınma ve refah sürecine geçmeden önceki adımdır. Ekonomik büyümeyi istikrarlı bir şekilde sürdürmek isteyen ülkeler, daha sonra kalkınma ve refah için gerekli adımları atmalıdır. Bu çalışmada, Türkiye ve seçilmiş Doğu Asya ülkelerinin refah performansı ölçümek istenmiştir. Bu performans ölçümünün amacı, Türkiye ve Türkiye ile yakın dönemlerde liberal ekonomi politikalarına geçiş yapan Doğu Asya ülkelerinin günümüzdeki refah durumunu değerlendirebilmektir.

Çalışmada, ülkelerin refah performansını ölçebilmek adına CRITIC tabanlı MAIRCA yöntemi kullanılmıştır. Ülkelerin refah ölçümü için kullanılan kriterler, enflasyon, kişi başı gelir, işsizlik oranı, ekonomik özgürlük endeksi, doğumda yaşam beklenisi ve ortalama okullaşma oranıdır. CRITIC yöntemi ile ülkelere ait bu çalışma için belirlenen refah kriterlerinin ağırlıklandırılması yapıldıktan sonra MAIRCA yöntemi ile ülkelerin performansları ölçülmüş ve sıralanmıştır. Bu çalışma, Türkiye ve Doğu Asya ülkelerini çok kriterli karar verme yöntemleri ile inceleyen yeterli düzeyde bir çalışma bulunmaması sebebiyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Performans ölçümü yapılan ülkeler arasında en iyi performansı Singapur, en kötü performansı Türkiye göstermiştir. Singapur'un en iyi performans göstermesindeki en önemli etken diğer ülkelere göre çok yüksek olan kişi başı gelir kriteri iken, Türkiye'nin en kötü performans göstermesindeki en önemli etken diğer ülkelere göre çok yüksek olan enflasyon kriteri olmuştur. Japonya ve Çin, Singapur'a göre kat kat büyük ekonomilere sahip ülkeler olsalar da, Singapur'un gerisinde kalmışlardır. Bu durum, refahın sadece ekonomik büyülüklük ile ölçülemeyeceğinin göstergesidir. Türkiye gibi gelişmekte olan Endonezya ise, kişi başı gelir ve ekonomik özgürlük endeksi açısından Türkiye'den iyi bir konumda olmamasına rağmen, refah performansında Türkiye'nin önünde olma sebebi çalışmada kullanılan modele göre en önemli kriter olan enflasyonun ekonomisinde bir sorun oluşturmamasıdır.

Geçmişte Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler günümüzde gelindiğinde çok büyük mesafeler kat etmiştir. Ancak Türkiye bu ülkelerin gerisinde kalmıştır. Bu dönemde Doğu Asya ülkeleri ekonomik büyümeye ve sonrasında refah anlamında dünyada dikkat çeken ülkelerden olmuştur. Türkiye'nin refah sorununu çözebilmesi adına öncelikle enflasyon sorununu çözmeli ve sonrasında istikrarlı bir ekonomik büyümeye trendi yakalaması gerekmektedir. Enflasyon sorununun çözülmesi ve bireylerin alım gücünün artması da iç piyasada talebi artıracak ve ekonominin çarkları dönmeye devam edecektir. Bu talebi karşılayabilmek adına üretimin de yeterli düzeye çıkarılması gerekecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Doğu Asya Ülkeleri, Refah, CRITIC, MAIRCA

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 0009-0000-5936-4720, ogulec@gantep.edu.tr

² Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-7619-8621, yenilmez90@gmail.com

Teknolojinin İstihdam Yaratmasında Endüstri Sektörünün Yeri ve Beyin-Kas Gücü Ayrimi: VAR Analizi

Seren Bür¹ ve Prof. Dr. Füsün Yenilmez²

ÖZET

18. yüzyıldan itibaren hayatımızın her alanında aktif olan teknoloji, alanını genişleterek istihdam söz konusu olduğunda da karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve değişmesiyle beraber yeni istihdam alanları yaratılmaktadır. Yeni istihdam alanlarıyla beraber karşımıza beyin-kas gücü ayrimi çıkmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyini ve ekonomisini yakından ilgilendiren bu konu çalışmanın genel hattını oluşturmaktadır. Çalışmanın problemi; teknolojinin, sektör temelli ve beyin-kas gücü ayrimi ile istihdam oranı üzerinde nasıl ve hangi yönlü bir etkiye sahip olduğunu tespit edebilme çerçevesinde şekillenmiştir. Ancak beyin-kas gücü ayrimi istihdam oranı içerisinde rakamsal olarak ifade edilemediği için endüstri içerisindeki istihdam oranı değişkeni ile yorumlanacaktır. Amaç, elde edilen bulgular sonucunda teknolojik gelişmeler ve istihdam oranı arasındaki ilişkinin sektörler tabanında pozitif yönde olduğunu ve olan istihdamın içerisinde yer alan beyin gücü kısmının da etkilendiğini ortaya çıkarmaktır. Beklenti, değişkenler arasında güçlü bir ilişkinin varlığını tespit edebilmektir.

Bu çalışmada, 1996-2019 yılları arasında, bağımlı değişkenin Türkiye'nin endüstri içerisindeki istihdam oranı olduğu, bağımsız değişkenlerin ise, Ar-Ge harcamalarının gayri safi yurtiçi hasla içindeki oranı ile orta ve ileri düzeyde teknoloji ihracatının imalat sanayi ihracatı içerisindeki payı değişkeninin olduğu bir modelleme kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla, Johansen eşbüTÜNLEŞME yöntemi, VAR analizi ile varyans ayrıştırma ve etki-tepki analizlerinden yararlanılmıştır. Johansen EşbüTÜNLEŞME testi sonucunda herhangi bir eşbüTÜNLEŞME ilişkisine rastlanılmasa da varyans ayrıştırmaları sonucunda değişkenlerin birbirini etkilediklerini ve güçlü bir ilişki içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Etki-tepki testleri sonucunda da pozitif ve güçlü bir ilişki tespit edilmiş ve analizin normal bir dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir.

Teknolojik gelişmeler arttıkça, beyin-kas gücü ayrimında beyin gücünün ön plana çıkacağı ve istihdam oranının pozitif yönlü etkileneceği sonucuna ulaşmıştır. Türkiye'de emek yoğun sektörlerde istihdamın daha fazla olması ise ekonomik büyümeyi ve kaliteli işgücünü olumsuz etkileyen faktörlerden birisidir. Bu nedenle emek yoğun sektörlerden çok beyin gücü yoğun olan sektörlerde daha fazla yatırım yapılmalı, yeni alanlar yaratılmalı ve istihdam oranı artırılmalıdır. Literatür incelendiğinde yeterli düzeyde çalışma bulunmamaktadır ve bu noktada literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Endüstri gibi beyin gücü yoğun sektörlerde teşviklerin artırılması, politikalarda revizyonlara gidilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Teknolojik gelişmeler, İstihdam oranı, Ar-Ge harcamaları, Beyin-kas gücü ayrimi, VAR Analizi, Etki-Tepki Analizi, Varyans Ayrıştırması, EşbüTÜNLEŞME

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 0009-0001-8917-3033, serenbur @hotmail.com

² Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-7619-8621, yenilmez90@gmail.com

Ekonominik Büyüme ve Enerji Güvenliği İlişkisinin Enerji Dayanıklılığı Perspektifinden Değerlendirilmesi

Öğr. Gör. Dr. Elif Hilal Nazlıoğlu¹ ve Prof. Dr. Erhan Demireli²

ÖZET

Üretim süreçlerinin temel hedefi olan ekonomik büyümeye ve yine bu sürecin temel değişkeni enerji güvenliği hususları birbirleri ile bağlantılı olup genel ekonomik süreklilik için önemli ve değerlidir. Bu çalışmanın amacı ekonomik büyümeye ve enerji güvenliği ilişkisindeki bağıntının başka bir ifadeyle enerji dayanıklılığının rolünün açıklanmasıdır. Literatürde; ekonomik büyümeye kavramından farklı olarak enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığı kavramları halen net bir şekilde tanımlanamamıştır. Hatta öyle ki bu konularda literatüre yön verecek sayıda çalışmalar bulunmaması; ekonomik büyümeyi enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığı yönleriyle araştırmacılar tarafından daha da ilgi çekici hale getirmektedir. Günümüzde enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığının gözardı edildiği enerji piyasaları; krizler, fiyat dalgaları, doğal afet, savaş veya terör tehdidi gibi olumsuzluklarla (belirsizlikler ve riskler) karşı karşıya kalabilmekte, doğal olarak ekonomik büyümeden uzaklaşılabilir.

Çalışmada enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığı kavramlarının enerji piyasaları çerçevesinde gelişimi tarihsel süreç içerisinde değerlendirilmiş, ekonomik büyümeye ve enerji güvenliği ilişkisi, enerji dayanıklılığı perspektifiyle incelenmiştir. Bu kapsamda ekonomik büyümeye ve enerji güvenliği ilişkisi; enerji dayanıklılığı moderatörlüğü çerçevesinde araştırılmış, ortaya çıkan enerji bağımlılığı, üretim ve tüketim ekseninden çift yönlü olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca, enerji dayanıklılığı gelecekteki çalışmalara ve literatüre katkı vermek amacıyla bir ileri aşamaya ötelerek enerji bağımlılığı kavramı da eklektik bir yapıyla vurgulanmıştır.

Yapılan literatür incelemesi ve konuya ilişkin değerlendirmeler, enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığının ekonomik büyümeye açısından elzem olduğunu ortaya koymakla birlikte, ekonomik büyümeye ivmesinin yine enerji güvenliği ve enerji dayanıklılığı ile sağlanabileceğini göstermektedir. Enerji güvenliğinin azalması yani enerji güvensizliğinin artması üretim süreçlerinde kesintilere ve aksaklılıklara neden olarak ekonomik büyümeye olumsuz etki edebilen ve günümüz rekabete dayalı üretim modelinde önüne geçilmesi gereken önemli bir konudur. Çeşitli yönleriyle ele alındığında enerji güvenliği değerlendirmelerine enerji dayanıklılığının da dahil edilmesi ekonomik büyümeye faktörlerinin daha nitelikli değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyümeye, Enerji Güvenliği, Enerji Dayanıklılığı, Enerji Bağımlılığı (Enerji Üretimi ve Tüketimi)

¹ Pamukkale Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4425-7479, enazlioglu@pau.edu.tr

² Dokuz Eylül Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-3457-0699, demireli.erhan@gmail.com

Türkiye'nin İmalat Sanayi İhracatında Yurt İçi Katma Değeri Belirleyen Faktörler

Prof. Dr. Rüstem Yanar¹ ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Çelik²

ÖZET

Küreselleşme süreci ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak 1980 sonrasında Dış kaynak Kullanımı(outsourcing) ve Firma İçi Ticaret (Intra-Firm Trade) hızla artmıştır. Gelişmekte olan ülkeler, bu süreçte hem tedarikçi olarak, hem de doğrudan yabancı yatırımlar yolu ile dış ticaret hacmini arttırmıştır. Bu çerçevede gelişmekte olan ülkeler için Küresel Değer Zincirine entegrasyonu, ekonomik kalkınmanın, teknoloji transferinin, işgücü niteliğinin artırılması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Ancak, Schin vd (2012) tarafından ortaya atılan “gülümseme eğrisi”- (smiling curve), yüksek katma değerin, araştırma geliştirme ve pazarlama aşamasından yani değer zincirinin başında ve sonunda yaratıldığını, gelişmekte olan ülkelere kayan imalatın ise düşük katma değerli olduğunu savunmaktadır. Bu durum elektronik ve bilgi teknolojilerinde gelişmekte olan ülkelerin düşük katma değerli üretim yaptıkları uygulamalı çalışmalarında ortaya konulmuştur.

COVID-19 salgını ve devamında artan küresel tansiyon küresel arz zincirlerinin kırılmanızının altını çizerek küresel değer zincirlerinin yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Pandemi, üretim kapasitesinde esneklik ihtiyacını ve aksaklılıklarla ilişkili riskleri azaltmak için tedarik kaynaklarını çeşitlendirmenin önemini vurgulamıştır. Ayrıca özellikle gelişmiş ülkelerin uyguladığı korumacı politikalar, üretimin yurt içine kaydırılması ve yeniden sanayileşme politikalarının yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Bu argümanlardan hareketle bu çalışmada 1990 sonrası Türkiye imalat sanayi ihracatındaki yerli ve yabancı katma değer oranları üzerinden, küresel değer zincirlerine entegrasyon sürecindeki dönüşümü diğer ülke örnekleri ile benzeşen yönleri ele alınacaktır. Ayrıca, TİVA verileri kullanarak, ihracattaki yerli katma değer oranının belirleyenleri analiz edilmiştir. Modelde Türkiye imalat sanayi ihracatının yurt外i katma değer oranı bağımlı değişken, beşeri sermaye, Ar-Ge harcamaları, doğrudan yabancı yatırımlar ve sermaye birikimi bağımsız değişken olarak alınmıştır. Yöntem olarak ADF ve Phillips-Perron birim kök testleri, ARDL sınır yaklaşımı testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda sermaye birikiminin düzeyde, diğer değişkenler birinci farkta durağan olduğu görülmüştür. ARDL yaklaşımına göre modeli oluşturan bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasında eşbüütünleşme ilişkisi elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmalat Sanayi, İhracat, Katma Değer, Türkiye, ARDL

¹ Gaziantep Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4874-5891, yanar@gantep.edu.tr

² Dicle Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2455-9381, huseyincelik@dicle.edu.tr

Detroit Zorunlu İstikamet mi? Bursa'da Otomotiv Endüstrisi ve Elektrikli Otomobil Teknolojisi

Doç. Dr. Şenol Baştürk¹

ÖZET

Otomotiv endüstrisi, Türkiye'nin sanayileşme politikalarında ve Bursa bölgesel ekonomisinde özel bir yere sahiptir. Bursa otomotiv endüstrisi tarihsel olarak, çok uluslu firmaların 1970'lerin başında küresel rekabetçi üretim politikalarını benimsemesiyle gelişim göstermiştir. Bu süreçte otomotiv üretimi, Batı ekonomilerinin sanayisizleşme eğilimleri ve "yeni uluslararası iş bölümü" mantığıyla uyumlu bir biçimde çevre ülkelere yayılma eğilimine sahip olmuştur. Otomotivin Türkiye gibi yakın-çevre ülkelerde gelişiminin ilk yıllarda, koruyucu sanayi politikalarından faydalandığı ve ardından daha rekabetçi nitelikler kazandığı yolunda yorumlar mevcuttur. Gerçekten de Bursa'da otomotiv endüstrisi, 1970'lerin ithal ikamesi koşullarında kurulu hale gelmiş ve 1990'lardan itibaren özellikle ticari araçlar üretiminde karşılaştırmalı üstünlükler geliştirerek rekabetçi bir nitelik kazanmıştır. Ancak bu gelişim dinamigi, çoğunlukla Batılı merkezlerin üretimden çekilmelerinin yarattığı fırsatları kullanan "düşük işgücü maliyetleriyle" bağlantılıdır. Bursa otomotiv endüstrisinin bu yapısal özelliklerinden yola çıkan bazı görüşler, Batı'nın sanayisizleşen merkezlerinin yarattığı boşlukların bir fırsat alanı olarak görülmesi gerektiğini ileri sürer. Söz konusu söylemler jenerik bir biçimde Bursa otomotiv endüstrisinin, gözden düşmüş Detroit-ABD'nin yerini hedeflemesini içeren politika fenomenine sıkılıkla başvururlar. Bu açıdan Bursa, yeni Detroit olmalıdır.

Detroit-ABD, dünya otomotiv endüstrisinin "yükselebilir – düşüş" devrelerinin tipik bir örneğidir. Gerçekten de otomotiv endüstrisinin karakteristik özelliği, karşılaştırmalı üstünlüklerin mekânsal olarak kazanılmasına dayalıdır. Endüstrinin tarihi genelde, gelişim evresinin sonunda inovasyona dayalı yeni üstünlüklerin yeni mekanlarda kazanılmasını içerir. Bu durum, ülke ve kent ekonomilerine sürdürilebilirlik açısından ağır maliyetlere yaratır. Batı'daki diğer otomotiv şehirleri gibi Detroit de 20. Yüzyılın başında büyük ölçekli sermaye birikimi ve kitle üretim modeli eşliğinde büyümeye göstermiştir. Üretim modelinin karşılaştırmalı avantajlarını kaybetmesi sonucunda, sektördeki firmalar bu kentlerden ayrılmaya karar vermişlerdir. Yeni avantajların, yeni mekanlarda oluşturulması tercih edilmiştir. Bu durum 20. Yüzyılın sonunda Batı'daki otomotiv kentlerinin çöktü alanlarına dönüşmesine yol açmıştır. Günümüzde otomotiv endüstrisi, benzinli motor teknolojisinin kilitlendiği bir evreye girmektedir. Teknolojik kilitlenme, batarya teknolojilerinin önem kazanmasına yol açar. Ancak dönüşüm, otomotiv endüstrisinin karakteristiğine uygun bir biçimde örneğin Çin gibi yeni otomotiv üretim coğrafyalarının yükselmesiyle sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla Bursa gibi "otomotiv-hub" kabul edilen kentlerin önünde batarya teknolojilerine uyum kazanma gibi sorunları ortaya çıkar. Nitekim örneğin Alman otomotiv endüstrisi, bu geçişte yerleşik eko-sisteminin dönüşümüne ayak uyduramaması sonucunda ortaya çıkan üretim krizlerinin etkisiyle daralmaktadır. Bu çalışma söz konusu süreçte, Bursa'nın otomotiv endüstrisinin elektrikli araç teknolojisi konusundaki avantaj ve dezavantajlarına odaklanmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Otomotiv endüstrisi, Bursa, sanayi politikası, inovasyon

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8623-709X, sbasturk@uludag.edu.tr

Globalisation and Growth in Türkiye: Is There a Verdict?

Dr. Ayuba Napari¹ and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan²

ABSTRACT

The term globalization has become a household term with mixed connotations. While some see it as a phenomenon that brings incredible benefits to our age, others criticise its impact on the cultural and social structures of society. The most debated and most barraged type of globalisation is economic globalisation. The frustration and supposed ills of globalisation have led to several developments which some believe will undo globalisation. It is increasingly usual to hear phrases like “the end of globalisation”. This particularly gained traction following Britain's withdrawal from the EU, and the rise and continued influence of Donald Trump and other populist, anti-immigrant and “anti-global” leaders.

Despite the volumes of studies that have been conducted on the impact of globalisation on economic growth, social cohesion, and inequality, there is yet to be a consensus. While some assert the negative impact of globalisation including its supposed impact on climate change and environmental pollution (Goldsmith, 2005), others trumpet its benefits including its ability to provide “direct linkage effects” and “income effects” for growth and development (Antwi & Kwakye, 2010). Also, most of the literature on globalisation has often focused on economic and financial globalisation with little attention given to the other facets of globalisation, particularly, political and social globalisation and their impact on growth. This study will examine the effects of the various strands of globalisation as measured by the KOF Swiss Economic Institute Globalisation Index, The KOF index, on Turkish economic growth measured as the growth in GDP. The study will employ population growth, gross capital formation, labour force, government expenditure and financial stability as controls. The study uses the KOF index due to Gygli et al (2019) and data obtained from the World Development Indicators for the period 1980 to 2024. The study will employ a VAR-type model with Granger causality to identify the short-term and long-term effects of globalisation on economic growth.

Keywords: Globalisation, Türkiye, Economic Growth, VAR/VECM, Granger Causality

¹ Ibn Haldun Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1401-2016, ayubanapari@ihu.edu.tr

² Ibn Haldun Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5131-577X, asad.khan@ihu.edu.tr

İklim Değişikliği ve Yeşil Ekonomi Politikalarına Desteği Bağlamında Öğrencilerin Politik Tutumları ile Elektirikli Araç Tercihleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma

Erdem Söyler¹ ve Dr. Salih Yıldırım²

ÖZET

Sürdürülebilir ekonomi açısından en temel sorun iklim değişikliğidir. Küresel bir sorun haline gelen iklim değişikliğinin başlıca kaynağı ise karbon emisyonlarıdır. Karbon emisyonlarının azaltılması gerekliliği, küresel çapta düşük karbonlu sanayileşme ve yeni sanayi politikalarını zorunlu hale getirmiştir ve ekonomik yapıda yeşil dönüşüm sürecine girilmiştir. Bu dönüşüm için tayin edilen yeni alan ise son yıllarda giderek daha popüler hale gelen yeşil ekonomidir. Yeşil ekonomi, ekolojik, ekonomik ve toplumsal krizlere çözüm üretmesi beklenilen bir politika yaklaşımını ve yeniden yapılanma sürecini ifade etmektedir.

Bireylerin çevresel ve sosyal hassasiyetlerinin artışına bağlı olarak çevre dostu araçlar ile bu süreci desteklemeleri, yeşil ekonomi politikalarının hayatı geçirilmesi açısından önem arz etmektedir. Çevreci olan bireylerden çevresel yaşamı dikkate alan ve yeşil politikaları önceleyen bir siyasi partiyi destekleyici tutumlar sergilemesi beklenmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, iklim değişikliği ve yeşil ekonomi politikalarına desteği bağlamında öğrencilerin politik tutumları ile elektirikli araç tercihleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Çalışmada çevreci ideoloji ölçüği kullanılarak bir anket formu oluşturulmuş ve Türkiye'de lisans düzeyinde öğrenim gören 286 öğrenciye çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler, sıralı lojistik regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Bulgularda, öğrencilerin çevreci politikaları destekleyen partiyle ilgili politik tutumlarının olumlu yönde olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca bulgulara göre, öğrencilerin çevreci ideolojiye sahip partiyle ilgili politik tutumları ile elektirikli araç tercihleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Çevreci İdeoloji, Yeşil Ekonomi, Elektirikli Araçlar, Politik Davranış

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5627-6696, erdem.soyler95@gmail.com

² Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1237-8214, ssalihyildirim@gmail.com

Döviz Kuru ve Dış Ticaret Dengesi İlişkisinin Türkiye Ekonomisi için Sınanması

Öğr. Gör. Ahmet Çakmakoglu¹ ve Dr. Okan Doğan²

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye ekonomisi için 1984-2023 dönemi kapsamında reel döviz kuru ile dış ticaret dengesi arasındaki ilişkiyi ampirik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada reel döviz kuru ve dış ticaret dengesi arasındaki ilişki NARDL (Nonlinear Autoregressive Distributed Lag) yöntemi ile test edilmiştir. Döviz kurunda yaşanan değişimler, Türkiye ekonomisinin dış ticaret dengesi üzerinde önemli etkiler doğurmaktadır, bu durum sürdürülebilir ticaret politikalarının oluşturulmasında göz önünde bulundurulması gereken kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Oluşturulan model ile reel döviz kurunda kaydedilen pozitif ve negatif şokların dış ticaret dengesi üzerindeki asimetrik etkilerinin yönü ve büyülüklüğü analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, reel döviz kurundaki pozitif şokların (TL'nin reel olarak değer kaybetmesi) dış ticaret açığını iyileştirici bir etkisinin olduğunu, negatif şokların (TL'nin reel olarak değer kazanması) ise dış ticaret açığı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve her iki etkinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgunun yanı sıra, reel kurda meydana gelen negatif şokların, bağımlı değişken üzerindeki etkisinin, pozitif şoklara kıyasla belirgin ölçüde daha büyük olduğu öngörülmüştür. Bu durum, reel kurdaki değer artışlarının dış ticareti daha fazla olumsuz etkilediğini ileri sürmektedir. Ayrıca modele kontrol değişkenleri olarak dâhil edilen TÜFE enflasyonu ile reel GSYİH'nın dış ticaret dengesi üzerine negatif ve anlamlı, reel doğrudan yabancı yatırımların ise pozitif ve anlamlı etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye ekonomisi için reel döviz kurunda dalgalanmalarının dış ticaret açığı üzerindeki uzun dönemli etkilerini anlamaya yönelik literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dış ticaret dengesi, Reel döviz kuru, NARDL, Asimetrik Eşbüütünleşme, Türkiye

¹ Bingöl Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6232-4559, acakmakoglu@bingol.edu.tr

² Dicle Üniversitesi, ORCID: 0009-0006-2760-6960, okandoganmfa@yahoo.com

Cari Açığın Finansmanında Portföy Yatırımları ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri

Doç. Dr. Murat Turgut¹

ÖZET

Türkiye ekonomisinin uluslararası piyasalara entegrasyonu ve sermaye hareketlerinin liberalleşmesi, cari açık ve ekonomik dengeler üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Portföy yatırımları, bu süreçte cari açığın finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu yatırımlar, özellikle kısa vadeli sermaye akışları, Türkiye ekonomisindeki makroekonomik istikrarı etkileyebilir ve döviz kurları üzerinde dalgalanmalara neden olabilir. Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler, bu tür sermaye hareketlerinin spekulatif doğası nedeniyle şiddetlenmiş, cari açık sorunları daha da artmıştır. Ödemeler bilançosunun cari işlemler ve finans hesabı olarak iki ana bölümdenoluğu bu yapıda, portföy yatırımları ve doğrudan yabancı yatırımlar gibi döviz girişleri, finans hesabını oluşturur. Cari açık, bu hesap aracılığıyla finanse edilirken, yetersiz kaldığında resmi döviz rezervleri kullanılmaktadır. Bu dinamikler, ülkenin dış borçlanma ihtiyacını artırırken, yatırım yapısını ve sermaye girişlerinin kalitesini de önemli ölçüde etkilemektedir. Türkiye'nin dışa bağımlılığı ve yüksek döviz kuru volatilitesi, bu süreçte cari açığın daha da derinleşmesine yol açmaktadır.

Bu çalışma, portföy yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki etkilerini ve bu yatırımların ekonomik büyümeye üzerindeki rollerini detaylı bir şekilde incelemektedir. Ayrıca, portföy yatırımlarının ekonomik istikrar üzerinde yaratabileceği potansiyel riskler ve fırsatlar değerlendirmekte, Türkiye'nin ekonomik büyümeye patikası ile bu yatırımların ilişkisi ortaya konmaktadır. Makroekonomik politikalar ve döviz kuru yönetimi, bu tür yatırımların etkilerini modere etmede kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, politika yapıcılarının bu yatırımların ekonomi üzerindeki etkilerini doğru bir şekilde analiz etmeleri ve gerektiğinde müdahale etmeleri büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin cari açık problemi ve portföy yatırımlarının finansmanı, ekonomik büyümeye ile doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkinin doğru anlaşılması ve yönetilmesi, ekonomik istikrarı sağlama ve sürdürülebilir kalkınma yolunda ilerleme kaydetme açısından vazgeçilmezdir. Bu bildiri, Türkiye ekonomisinde cari açık ve portföy yatırımlarının dinamiklerini derinlemesine bir şekilde analiz ederek, bu konulara dair kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cari İşlemler Açığı, Portföy Yatırımları, Ekonomik Büyüme, Dış Ticaret Açığı, Sermaye Hareketleri

¹ Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0401-4309, drmuratturgut@gmail.com

Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Sanayi Üretim Endeksi İlişkisi

Dr. Öğr. Üyesi Hacı Hayrettin Tıraş¹ ve Dr. Öğr. Üyesi Dilek Atılgan²

ÖZET

Türkiye, 24 Ocak 1980'de önemli bir karar alarak ekonomik alanda dışa açık, ihracata dayalı büyümeye stratejisi ve liberalleşme politikaları uygulama başlamıştır. Bu politika değişikliğinin amacı, ekonomik istikrarsızlığı gidermek, sanayileşmeyi hızlandırmak, verimliliği ve rekabet gücünü artırmak, ihracatı artırarak ekonomik büyümeye ve gelişmeyi sağlamaktı. Bu stratejiye uygun olarak 1980'li yıllarda sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi ve dünya ekonomisine entegre olma çabaları artmış, yapılan düzenlemelerle mal ve sermaye hareketlerinin önündeki kısıtlamalar azaltılmıştır. Türkiye'de halen yatırımların finansmanı için iç tasarruflar yetersiz kalmakta ve yeterli sermaye birikimi sağlanamamaktadır. Finansman açığı olan diğer ülkeler gibi Türkiye'de bu ihtiyacını ülke dışından karşılamaya çalışmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler için doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) önemli ve avantajlı bir dış finansman kaynağıdır. DYY, çok uluslu firmaların bir başka ülkede, mevcut bir fabrika veya tesisi satın alma, yeni bir fabrika veya tesis kurma, kuruluş sermayesini artırma veya ortak olma biçiminde yapılan yatırımlar olarak ifade edilmektedir. DYY'ler, portföy yatırımları gibi, gittikleri ülkelerde meydana gelen herhangi bir olumsuzlukta ülkeyi hemen terk edemezler. Ayrıca bu yatırımlar ev sahibi ülkeye sermayeyi sağlamak yanında; üretim, yönetim, teknik bilgi ve pazarlama bilgilerini transfer ederek, üretimi, istihdamı, ihracatı ve ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedirler.

Öte yandan sanayi, ekonomik büyümeyi lokomotifi konumundadır. Türkiye'de sanayi sektörüne yapılacak DYY'ler sanayileşmenin ve kalkınmanın hızlanması, üretimin ve verimliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü sanayi sektörü, kalkınma, refah ve yeni teknolojilerin icadını doğrudan etkilemeye ve ülkeler için kritik önemi bulunmaktadır. Ürettiği katma değer ve diğer sektörlerde yaptığı pozitif katkıdan dolayı ekonomik gelişimin öncüsü durumundadır. Türkiye'de sanayi sektörünün üretim faaliyetlerinde yıllar itibariyle artış ve ya azalışlar sanayi üretim endeksi (SÜE) ile ölçülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından aylık veriler olarak hesaplanan SÜE, sanayi sektörünün durumunu, üretim faaliyetlerindeki artış ya da azalışın yıllar itibariyle karşılaştırımlı olarak izlenmesini sağlayan bir göstergedir. Büyüme hesaplarında, arındırılmamış sanayi üretim endeksi dikkate alınmaktadır. Bu bakımdan, DYY'lerin sanayi üretimi ile ilişkisinin olup olmadığı önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de DYY ve SÜE arasındaki ilişki 1986-2023 dönemi verileri kullanılarak araştırılmıştır. Literatür incelediğinde teorik ve empirik olarak DYY ve SÜE arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın aynı zamanda literatüre bu konuda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ekonometrik yöntem olarak Johansen eşbüütünleşme testi ve uzun dönem tahminlerde kullanılan FMOLS, DOLS ve CCR yöntemlerinden yararlanılmıştır. Eşbüütünleşme yöntemine göre değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu doğrulanmaktadır. FMOLS, DOLS ve CCR yöntemlerinden elde edilen bulgular ise DYY'deki artışın sanayi üretim endeksini artırdığı yönündedir. Dolayısıyla sanayileşmeyi hızlandırarak, üretim ve ihracat artışı ile ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için DYY'lerin önündeki ekonomik, politik, sosyal ve hukuki engellerin tamamen kaldırılması uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, Doğrudan Yabancı Yatırım, Sanayi Üretim Endeksi

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000- 0001-5197-9827, hhayrettintiras@hotmail.com

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-3776-558X, atlndilek@hotmail.com

Yenilikçilik Performansının Ölçümü: Türkiye Düzey 1 Bölgeleri İçin Bir Değerlendirme

Seçil Durmaz¹ ve Öğr. Gör. Dr. H. Nehrin Tunalı Sarı²

ÖZET

İktisadi büyümeye istikrarın sağlanması ve kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için ülkelerin etkin üretim yapısına sahip olması oldukça önemlidir. Bu kapsamında ülkeler, katma değeri yüksek üretim yapısına ulaşabilmek amacıyla araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) harcamalarına ayırdıkları payı artırırken yenilik olgusuna daha fazla ilgi göstermeye başlamışlardır. İktisadi büyümeye sürecinde yeniliği ele alan literatür incelemesinde Neo-Klasik ve Neo-Schumpeterci yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir. Her iki yaklaşımında da ülkelerin iktisadi büyümeye hedeflerine kavuşabilmeleri için bilim, yenilik ve teknoloji alanlarında politikalar belirleyerek uygulamaları gerekmektedir. Ayrıca bir bütün olarak incelemesinde ülkeler alt bölgelerden oluşan bir yapıyı temsil etmektedir. Dolayısıyla her bir alt bölgenin performansı ülkenin performansını etkileyerek genele yayılmakta ve söz konusu alt bölgelere yönlendirilen kaynakların etkinliği bütününe verimliliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Ülkelerin artan entegrasyonu ile birlikte yenilik performanslarının bölge ve/veya iller bazında mekânsal olarak ölçülecek ortaya konulması giderek önem kazanmaktadır. Bu durumun nedeni ülkeler tarafından uygulanan yenilik politikalarının farklı bölgeler için farklı sonuçlar doğurmasından kaynaklanmaktadır. Yüksek katma değerli üretim yapan bölgelerin rekabet güçleri ile refah seviyelerinin görelî olarak üstünlük kazandığı görülmektedir. Söz konusu durum ise bölgeler arası dengesizliklere yol açarak temel hedef olan sürdürülebilir iktisadi büyümeden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bölgeler arası dengesizliklerin nedenlerinin ortaya konulması yenilik politikalarının etkin bir şekilde belirlenmesinde gereklilik arz etmektedir.

İktisadi büyümeye ve kalkınma hedeflerine ulaşmada yenilik kavramının ön plana çıkması ile beraber yenilik performansının ölçülmesine yönelik araştırmaların artışı görülmektedir. Bu kapsamında araştırmanın amacı, Türkiye Düzey 1 kapsamında bölgelerin yenilik performans ölçütlerini gerçekleştirerek elde edilen bulgulardan hareketle bölge bazlı politika önerilerinde bulunmaktır. Söz konusu amaca yönelik olarak oluşturulacak yenilik performans endeksi, yenilik girdi ve çıktı başlıklarının altında toplam yedi ana alt başlığıntan oluşacaktır. Beşeri sermaye, altyapı ve kültür, piyasa gelişimi, iş ortamı yenilik girdi alt başlıklarını oluştururken refah, bilimsel ve yaratıcı çıktılar ise yenilik çıktılarını ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Yenilik, İktisadi Büyümeye, Yenilik Performansı, Yenilik Endeksi

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2035-0019, secildurmaz@uludag.edu.tr

² Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1297-6196, ntunali@uludag.edu.tr

Küresel Rekabet Edebilirlik Ölçümünde Metodolojik Bir Değişim: OECD Ülkeleri İçin Çoklu Referans Noktası Yaklaşımı

Doç. Dr. Deniz Koçak¹, Doç. Dr. Ünal Eryılmaz² ve Prof. Dr. Abdulkerim Çalışkan³

ÖZET

Rekabet edebilirlik, bir ülkenin kurumlarının gücü, politikalarının sağlamlığı ve kaynaklarının etkili kullanımıyla yönlendirilen genel verimliliğini ve üretkenliğini temsil eden bir kavramdır. Ancak bu kavram sadece ekonomik çıktı ile ilgili değildir, aynı zamanda inovasyonun, yeteneğin ve yatırımın gelişebileceği bir ortamın yaratılması ile de ilgilidir. Rekabetçi bir ülke, ekonomik istikrarı ileri görüşlü stratejilerle başarılı bir şekilde dengeleyen, uyum sağlamasını, büyümeyi ve uzun vadeli refahı sürdürmesini sağlayan bir ülkedir. Nitekim politikaların, altyapının ve insan sermayesinin dinamik bir etkileşimi besleyerek ülkeler tam potansiyellerini aşağı çıkarabilekmekte ve küresel sahnede başarılı olabilmektedirler. Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan küresel rekabet edebilirlik indeksi ise ülkelerin sürdürülebilir ekonomik büyümeye ve refaha ulaşma kapasitelerinin değerlendirilmesi için önemli bir çerçeve sağlamaktadır.

Çalışma ortamını dönüştürmek (kurumsal yapı, altyapı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin benimsenmesi, makroekonomik istikrar), beşeri sermayeyi dönüştürmek (sağlık, beceriler), dönüşen pazarlar (ürün pazarı, işgücü piyasası, finansal sistem, pazar büyütüğü) ve inovasyon ekosistemi (iş dinamiği, inovasyon yeteneği) olmak üzere dört kapsayıcı bileşene kategorize edilmiş bu indeks, toplamda on iki göstergeden oluşmaktadır. Küresel rekabet edebilirlik indeksinin ülkeleri tek bir indekste sıralamak için ağırlıklı ortalamaları kullanması, rekabet gücünün ölçülmesinde standart bir yaklaşım sağlarken, aynı zamanda birkaç metodolojik endişeyi de beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar, ölçüm sürecinin nesnelliği, sıralamaların doğruluğu ve politika önerileri için olası çıkarımlarla ilgilidir.

Bu çalışma, özellikle toplama ve normalleştirme süreçlerine odaklanarak, bileşik göstergeler oluşturulmasında daha nesnel yöntemler kullanarak bu endişeleri ele almaktadır. Ruiz ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilen çoklu referans noktası yaklaşımı, OECD ülkelerinin küresel rekabet gücünü verilerine uygulanmıştır. Bu alternatif yaklaşım, ülkelerin rekabet güçlerini değerlendirmek için ağırlıklı ortalamalara olan geleneksel güvenden uzaklaşarak daha ayrıntılı bir toplama ve normalleştirme yöntemi sunmaktadır. Çünkü ilgili yaklaşım, yalnızca ağırlıklı ortalamalara dayalı tek bir sıralama üretmek yerine, her ülkenin genel, güçlü ve zayıf rekabet gücünü boyutlarını yansitan birden fazla sıralama üretemektedir. Böylece ülkelerin genel, güçlü ve zayıf noktalarına göre değerlendirilmesine olanak sağlanmakta ve ülkelerin rekabetçi konumları hakkında daha ayrıntılı ve çok yönlü bir bakış açısı sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel rekabet edebilirlik indeksi, Bileşik göstergeler, Çoklu referans noktası yaklaşımı.

¹ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5893-0564, denizkocakerturk@osmaniye.edu.tr

² Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, ORCID: 0000-0002-9056-4963,

unaleryilmaz@yahoo.com

³ Ankara Hacı Bayram Veli üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3123-8890, abdulkерим.caliskan@hbv.edu.tr

Girişimcilik Niyeti ve Ülke Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki: ABD, Çin ve Türkiye Karşılaştırması

Öğr. Gör. Hayri Öcal¹

ÖZET

Bu araştırma, ABD, Çin ve Türkiye'deki girişimcilik niyetini karşılaştırmalı olarak incelemeyi ve bu niyetin ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilişkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, Flash Eurobarometer 283 verilerini kullanarak, girişimci olma tercihi, girişimciliğin fizibilitesi, mevcut girişimcilik faaliyetleri, risk alma eğilimi ve eğitimin girişimcilik üzerindeki etkisi gibi konuları ele alacaktır.

Araştırmanın temel soruları şunlardır: ABD, Çin ve Türkiye'de girişimcilik niyeti nasıl farklılık göstermektedir? Girişimcilik niyeti ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasında bir korelasyon var mıdır? Her ülkede girişimcilik niyetini etkileyen faktörler nelerdir ve bunlar nasıl farklılık göstermektedir?

Metodoloji olarak, betimsel istatistikler, ki-kare testleri, korelasyon analizi ve lojistik regresyon analizi kullanılacaktır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyini ölçmek için İnsani Gelişme Endeksi (HDI) kullanılacaktır.

Çalışmanın hipotezleri şunlardır: Girişimcilik niyeti ülkeler arasında anlamlı farklılık gösterecektir; girişimcilik niyeti ile ülkelerin İnsani Gelişme Endeksi arasında anlamlı bir ilişki vardır; ve girişimcilik niyetini etkileyen faktörler ülkeler arasında farklılık gösterecektir.

Bu araştırma, farklı gelişmişlik düzeylerindeki ülkelerde girişimcilik dinamiklerini anlamaya yardımcı olacak ve ülkelere özgü girişimcilik politikaları geliştirmek için yol gösterici olacaktır. Sonuçlar, ABD, Çin ve Türkiye'nin girişimcilik ekosistemlerinin karşılaştırmalı bir analizini sunacak, girişimcilik niyeti ile ülke gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak ve her ülke için özel politika önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Genç Girişimciliği, Girişimcilik Niyeti, Kültüllerarası Karşılaştırma, Ekonomik Kalkınma

¹ Ardahan Üniversitesi, ORCID:0000-0002-7764-4563, hayriocal@ardahan.edu.tr

Systematic Literature Review of Carbon Border Adjustment Mechanism

Res. Assist. Behzat Ecem Koç¹ and Prof. Dr. Selahattin Kaynak²

ABSTRACT

Countries are taking various policy and regulatory steps to mitigate the adverse impacts of climate change around the globe. One of these measures, aligned with the European Union Emissions Trading System (EU ETS), is the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). CBAM aims to prevent carbon leakage and the loss of international competitiveness due to the EU's carbon pricing and stringent climate policies. This mechanism is a regulatory measure that imposes a cost on emission-intensive, trade-exposed (EITE) goods imported from non-EU trading partners, equivalent to the climate-related costs faced by domestic producers. This regulation, which was introduced to ensure fair competition conditions in international trade, has become a highly debated topic in the literature as it will have significant economic and environmental consequences with its future applications. The effects of CBAM, particularly on developing countries, are a central topic of debate. Existing review studies in the literature cover CBAM's scope, key dates, and principles, which were established in the regulation text dated May 10, 2023. Therefore, a systematic review that includes recent debates on CBAM provides guidance for the effective implementation of CBAM, whose main implementation phase will begin on January 1, 2026, and for the design of green policies for third countries.

Hence, this study offers a comprehensive review of academic work conducted on CBAM, from its inception to the present. To achieve this, we created a pool of 471 studies conducted between 2005 and August 10, 2024. Then, we conducted a full-text review of 120 studies using the 'Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses' (PRISMA) approach. Content analysis highlights CBAM's potential effects on reducing carbon leakage, preserving fair competition, and limiting the global welfare cost. Additionally, by comparing alternative policy designs, it offers insights for an effective CBAM. Furthermore, it addresses concerns about CBAM's compatibility with international trade rules, emphasizing relevant GATT and WTO regulations.

Findings reveal that there is no consensus on whether CBAM falls outside the scope of GATT and WTO rules, especially in light of developing countries' concerns. However, recent academic studies and European Commission work indicate that CBAM can be implemented without harming free trade conditions. The effect of CBAM on limiting carbon leakage and ensuring fair competition varies by country and region. The general consensus is that CBAM could limit carbon leakage and improve competitive conditions. Factors such as the price of CBAM certificates, the scope of products, and the range of countries covered are crucial in determining CBAM's effectiveness. In summary, there is only one path to the effective implementation of CBAM. Thus, using this study as an evidence-based guide would be beneficial for third countries in formulating trade and climate policies suited to their economic and political conditions.

Keywords: Carbon Border Adjustment Mechanism, carbon leakage, competitiveness, world trade organization, systematic literature review.

¹ Samsun Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8940-7904, ecem.tutu@samsun.edu.tr

² Samsun Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0082-5961, selahattin.kaynak@samsun.edu.tr

Detecting Structural Breaks in Sectoral Stock Returns: An Application of the Supmz Test

Mutawakil Abdul-Rahman¹ and Assist. Prof. Dr. Asad Ul Islam Khan²

ÖZET

This paper uses the five daily sectors of Borsa İstanbul to delve into the structural break analysis of the Istanbul stock market. Models are developed, and predictions are made in applied economics based on the available data. However, it is crucial to consider structural changes within the dataset during model development. Ignoring these changes can result in inaccurate estimates and predictions. Therefore, it is essential to identify these change points before building the model. In some instances, researchers may expect structural changes at specific times, such as during economic crises or significant events like the COVID-19 pandemic, the 2008 global financial crisis, or the 2018 domestic exchange rate crisis in Turkey. The widely accepted approach to use when the change point is known as the Chow test, which can identify only a known and single break in data. However, if the change point is unknown, detecting such points is typically achieved using tests like the Sup F or the CUSUM test. These tests assume homoskedasticity. However, heteroskedasticity, a common feature of financial time series, left a gap in the previous attempt at structural breaks in the Borsa İstanbul market. In this chapter of the thesis, we consider the presence of heteroskedasticity and relax this assumption by employing the newly developed test of Sup MZ Proposed by Ahmet et al. (2017). They found from Monte Carlo simulation that the sup MZ test is inexpensive in cases of homoskedasticity, while in cases of heteroskedasticity, it demonstrates significantly better performance with a low cost. They further asserted that the sup MZ test performs better with real-life practical data than the sup F test. The sup F is generally employed in analyzing structural changes in the literature. To address this gap in the literature, we used weekly and daily returns data of five sectors from Borsa İstanbul for 2004 – 2023 in our application. Our model consisted of a mean and a noise term, with occasional jumps in mean or variance at unknown times. The main objective is to detect these jumps and adjust the model accordingly. The chapter proposes a trading rule that utilizes the forecasts from our procedure and compares its performance to the buy-and-hold strategy.

Keywords: Structural break, SupMz test, Stock prices, Turkey

¹ Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0002-7340-3551, mutawakil.rahman@stu.ihu.edu.tr

² Ibn Haldun University, ORCID: 0000-0002-5131-577X, asad.khan@ihu.edu.tr

Exchange Rate Volatility and Inflation Dynamics: Evidence from Türkiye

Prof. Dr. Hüseyin Kaya¹, Prof. Dr. Sadettin Haluk Çitçi² and Res. Assist. Yunis Dede³

ABSTRACT

In recent years, exchange rate depreciation has been widely cited as a key driver of inflation in Türkiye, which has been grappling with persistently high inflation. However, periods of depreciation have also been marked by significant exchange rate volatility. This study investigates the impact of both exchange rate volatility and depreciation on inflation in the Turkish economy. Theoretically, higher exchange rate volatility increases risk for firms with foreign currency-denominated assets, liabilities, and income, leading to upward pressure on prices as companies factor in these risks as additional costs.

Using quarterly data from 2006—when the Central Bank of the Republic of Türkiye adopted an explicit inflation-targeting regime—through 2021, we employ an augmented Phillips curve model to empirically assess the relationship. Exchange rate volatility is measured through both the standard deviation and GARCH (1,1) methods of daily US dollar exchange rate changes. We examine its effects on headline inflation as well as two core inflation measures, which exclude prices for items such as taxes, unprocessed food, alcoholic beverages, tobacco, gold, and energy—factors outside direct monetary policy control.

Our findings indicate that exchange rate volatility has a positive and significant effect on both headline and core inflation, underscoring its critical role in inflation dynamics. Moreover, using a time-varying parameter approach, we demonstrate that the influence of exchange rate volatility on inflation has grown over time, similar to the well-documented relationship between exchange rate depreciation and inflation (Kara & Sarıkaya, 2023). The results suggest that exchange rate volatility exerts a direct inflationary effect in Turkey, reinforcing the need for monetary policy to consider volatility alongside exchange rate movements in efforts to stabilize prices and achieve target inflation rates.

While exchange rate pass-through—the extent to which exchange rate depreciation translates into domestic price increases—has been extensively studied in Türkiye (Kara, Öğünç & Sarıkaya, 2017; Kara & Sarıkaya, 2021; Çakır & Kaya, 2023), this is the first comprehensive study to focus on the role of exchange rate volatility in inflation dynamics in the Turkish economy.

Keywords: Exchange Rate Volatility, Exchange Rate Pass-through, Inflation, Monetary Policy

¹ İstanbul Medeniyet University, ORCID: 0000-0002-2231-9675, huseyin.kaya@medeniyet.edu.tr

² Gebze Technical University, ORCID: 0000-0002-7451-2979, hcitci@gtu.edu.tr

³ Gebze Technical University, ORCID: 0000-0003-2208-4164, ydede@gtu.edu.tr

Emisyon Ticaret Sistemi Başarı Kriterlerinin Belirlenmesi: Ülke Uygulamaları Üzerinde Karşılaştırmalı İnceleme

Prof. Dr. Rüstem Yanar¹ ve Doç. Dr. Mehmet Ali Polat²

ÖZET

İklim değişikliği etkilerinin neden olduğu maliyetler, dışsal maliyetlerin en önemli örneklerinden biridir. İklim değişikliği özelinde bunu sağlayabilmenin yollarından biri, piyasa temelli mekanizmalar olarak adlandırılan, emisyon ticaret sistemi ile karbon vergisinden oluşan karbon fiyatlandırma politikalarını uygulamaktır. Paris İklim Anlaşması ile Türkiye'nin 2053 yılında karbon nötr olma hedefleri, ülkelerin karbon emisyonlarını azaltma konusunda politikaların önemini arttırmıştır. Bu politika araçlarının en önemlilerinden biri olan Emisyon Ticaret Sistemi, sera gazı emisyonlarını azaltmak amacıyla oluşturulan piyasa tabanlı bir mekanizmadır. Bu sistem, belirli bir emisyon sınırının belirlenmesini ve bu sınırın altında kalan emisyon haklarının ticaretine olanak sağlayarak çevresel hedeflere ulaşmayı amaçlar. Emisyon ticaret sisteminin etkinliği, piyasa dinamikleri ve katılımcıların davranışları ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, piyasa katılımcılarının emisyon izinlerini nasıl kullandıkları ve bu izinlerin ticareti, sistemin genel başarısını etkileyen kritik faktörlerdir.

Dünya genelinde uygulanan emisyon ticaret sistemleri, iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. En kapsamlı ve etkili sistemlerden biri Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi olup, 2005 yılında faaliyete geçmiştir. Bu sistem, 31 ülkede yaklaşık 11.000 sanayi tesisini kapsamaktadır ve sera gazı emisyonlarını azaltmak için en büyük uluslararası ticaret mekanizması olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi, diğer ülkeler ve bölgeler için bir model teşkil etmekte ve yeni karbon pazarlarının geliştirilmesine yönelik önemli deneyimler sunmaktadır.

Türkiye'de karbon emisyonlarının azaltılması ile ilgili çok sayıda politika uygulamaya konulmuştur. Özellikle, AB Yeşil Mutabakatı kapsamında uygulama konulacak olan sınırlı karbon vergisi düzenlemesinin 2026 yılında 6 sektör için uygulamaya başlanacak olması, karbon emisyonu takibi ve azaltılması ile ilgili politika uygulamalarının artmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda emisyon ticaret sistemi uygulaması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı; dünyada uygulanan emisyon ticaret sistemlerini karşılaştırarak, bu sistemin başarılı olmasını belirleyen faktörlerin ortaya konulmasıdır. Emisyon ticaret sisteminin başarısını belirleyen faktörler; sistemin tasarımlı, uygulama süreci ve piyasa dinamikleri gibi çeşitli unsurları içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Emisyon Ticaret Sistemi, Karbon Emisyon Sistemleri, Türkiye.

¹ Gaziantep Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4874-5891, yanar@gantep.edu.tr

² Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9239-8228, mapolat@uludag.edu.tr

Role of Inter- and Intra-Industry GVC Participation in Sectoral Growth

Prof. Dr. Halit Yanikkaya¹, Assist. Prof. Dr. Pınar Tat² and Assoc. Prof. Dr. Abdullah Altun³

ABSTRACT

Both inter-industry and intra-industry participation in global value chains (GVCs) play a crucial role in sectoral growth by enhancing productivity, innovation, and access to international markets. While inter-industry GVC participation refers to trade that occurs between different industries, intra-industry GVC participation refers to trade that occurs within the same industry across countries. Since the impacts of inter- and intra-industry participation may vary across sectors, it is crucial to investigate the growth impacts of these different types of GVC participation.

Therefore, this paper analyzes the effects of inter- and intra-industry GVC participation on sectoral growth. Our main contribution to the literature is calculating sectoral inter- and intra-industry GVC participation with such a large dataset using the advanced value-added decomposition methodology. In addition, we conduct a detailed analysis utilizing the strong heterogeneity in the dataset. To achieve these, we utilize the value-added decomposition methodology in Wang et al. (2017) and the long-run World Input-Output Database (WIOD). This unique database includes inter-country input-output tables that follow 4 main sectors (manufacturing, service, agriculture, and mining) in 25 countries from the year 1965 to 2000. We apply the Two-Way Fixed Effects (TWFE) estimation technique to control countries' unobserved and time-invariant characteristics.

Our preliminary results suggest that inter- and intra-industry GVC participation have a similar positive impact on sectoral growth. However, the results differ when we use the wide heterogeneity in the sample across countries and sectors. While the manufacturing sectors drive the main results, only intra-industry trade is significant for the agriculture and mining sectors. Our analysis provides a comprehensive understanding of the sectoral interactions in the GVCs and proposes crucial policy implications for different countries in today's global economy.

Keywords: Inter- and intra-industry GVC participation, sectoral growth

¹ Gebze Technical University, ORCID: 0000-0003-1542-0174, halityanikkaya@gtu.edu.tr

² Gebze Technical University, ORCID: 0000-0002-7909-7575, pinartat@gtu.edu.tr

³ Gebze Technical University, ORCID: 0000-0003-4039-8458, aaltun@gtu.edu.tr

Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Ayrimina Göre Karbon Emisyonunun Belirleyicileri

Öğr. Gör. Dr. Zeliha Semra Kılınç¹, Arş. Gör. Dr. Erdem Ateş² ve Prof. Dr. Semim Şanlısoy³

ÖZET

Sanayi devrimi sonrasında hızla artan üretim hacmi karbon emisyonunun yükselmesini beraberinde getirmiş ve bu süreç ortalama sıcaklıkların artmasına dolayısıyla iklim değişikliğine neden olmuştur. İklim değişikliğinin etkisinin gün geçtikçe daha görülür hale gelmesi nedeniyle ülkeler çevreye daha duyarlı üretim yöntemlerini benimsemek durumunda kalmaktadırlar. Üretimin çevreye duyarlı yöntemlerle yapılması, sürdürülebilir kalkınma ve büyümeyi devam etmesi için bir zorunluluk haline gelmiştir. Üretim yöntemlerindeki bu dönüşümün daha etkin olması için ülkelerin özel durumları dikkate alarak çalışmalar yapılması gerekmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler özelinde emisyonunun belirleyicilerinin tespit edildiği bu çalışmada, emisyonun belirleyicileri literatürde spesifik olarak incelenmediğinden alanda literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın amacı gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrimına göre karbon emisyonunun belirleyicilerini tespit etmek ve iki ülke grubu arasında farklılaşma olup olmadığını sınamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışmada 162 ülkenin 1996-2022 dönemi yıllık verileriyle, ülkelerin ihracat hacimleri ve kişi başına düşen milli gelirleri kullanılmış ve panel Generalized Method Of Moments (GMM) iki aşamalı modeli ile üç farklı model kurularak analiz gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, bağımlı değişkenlerin karbon emisyonu üzerindeki etkilerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre farklılığı görülmüş ve kirlilik sığınağı hipotezini destekleyici bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karbon emisyon, İhracat, Milli Gelir

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9837-1587, z.kilinc@au.edu.tr

² Munzur Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1459-9555, erdemates@munzur.edu.tr

³ Dokuz Eylül Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0629-0905, selim.sanlisoy@deu.edu.tr

Yeterince İyi Yönetişim Yaklaşımı: Türkiye'de Politika Reformu Üzerine Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Nurten Derici Temel¹

ÖZET

Devletin hareket sahası Neoliberal küreselleşme sürecinin erken dönemlerinde oldukça kısıtlanmış, minimal devlet anlayışı rağbet görmüştür. Washington Uzlaşması ile Neoliberal düşüncenin politika uygulamalarına aktarımı sağlanmış fakat özellikle gelişmekte olan ülkelerde başarısız sonuçlar alınmıştır. Bunun üzerine devletin ekonomideki rolü yeniden tartışılmış hale gelmiş, Post Washington Mutabakatı hayatı geçirilmiştir. Devlet kapasitesi ve sağlam kurumsal yapılar öne çıkılarak iktisadi kalkınma politikalarına dahil edilmiş ve Ortodoks reform paketleri değişime uğramıştır. Yoksullğun azaltılması ve uzun vadeli kalkınmanın teşvik edilmesi amaçlarına hizmet eden pek çok ilkeyi kapsayan "İyi Yönetişim" teması yaygın kabul görmeye başlamıştır. İyi yönetişim Türkiye'de de 2000'li yılların başından itibaren devlet otoritesi tarafından benimsenen ve piyasa aktörleri tarafından talep gören bir gündemi oluşturmaktadır. Yönetişim mekanizmalarının etkinliğinin artırılması, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030 Gündemi dikkate alındığında Türkiye açısından büyük önem taşımakta ve Ulusal kalkınma planlarında kendine giderek daha fazla yer bulmaktadır. Bununla birlikte iyi yönetişim oldukça geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir çerçeveye sahiptir. Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Raporları'nda yönetim gündeminin giderek genişlediği ve iyi yönetişimin tesis edilmesine yönelik önerilerin bir hayli fazlalaştığı görülmektedir. Bu durum iyi yönetişimi ulaşılabilir ve gerçekçi bir hedef olmaktan uzaklaşdırılmakta ve eleştirilere konumasına sebebiyet vermektedir.

Bu çalışma Merilee S. Grindle tarafından önerilen ve temelde devlet kapasitesinin güçlendirilmesine odaklanarak işlevsel bir çerçeve sunan "Yeterince İyi Yönetişim" yaklaşımını ele almaktadır. Çalışmada ülkelerin kendi özgün deneyimleri ve öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda işe yarar politikalar üretmelerine imkan tanıyan "Yeterince İyi Yönetişim" yaklaşımı kuramsal olarak tartışılmacak ve Türkiye'nin uzun vadeli kalkınma politikası açısından sunabileceği potansiyel değerlendirilecektir. Bu yaklaşımda yönetim pratiğinin iyileştirilmesi merkeze alınmakta ve mevcut koşullar altında politik karar vericilerin iktisadi kalkınma açısından maksimum etki yaratabilecek eylemlere odaklanmalrı gereği vurgulanmaktadır. Buna göre iyi yönetim çerçevesinin ideal koşullarının oluşturulmasından ziyade kaynak tahsisinde etkinlik gözetilmeli ve reform politikasında yapılabilecek asgari değişiklik ile yönetim gündeminin daha yönetilebilir hale getirmek amaçlanmalıdır. Böylece geniş kapsamlı bir yönetim reformu yerine geçmiş reform tecrübeleri ve yerel normlar dikkate alınarak en hızlı ve etkili çözüm sunabilecek politikaların geliştirilmesi önerilir. Çalışmada, bu yaklaşımın Türkiye için uygulanabilirliği teorik olarak analiz edilecektir. Çalışma ile son yıllarda milli kalkınma hamlesini giderek daha fazla güçlendiren ve stratejik otonomiye yönelen Türkiye'nin politika geliştirme sürecine katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, Devlet Kapasitesi, Kalkınma Politikası

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8452-1230, nurtenderici@uludag.edu.tr

Uluslararası Verimlilik Çevrimlerinin Ayırıstırılması: Dünya, Bölge ve Ülkeye Özgü Faktörlerden Yeni Öngörüler

Prof. Dr. Saban Nazlıoğlu^{1,2}, Arş. Gör. Asım Kar³, Arş. Gör. Emre Kılıç⁴ ve Arş. Gör. Şevket Pazarcı⁵

ÖZET

Standart uluslararası iş çevrimlerinin olası nedenlerine yönelik teorik görüşler genel olarak verimlilik, maliyet ve fiyat hareketlerinde oluşan dengesizliklerin iş çevrimlerinde yol açtığı değişimler etrafında toplanmaktadır. Bu dengesizliğin kaynaklarından biri olan verimlilik iktisadi dalgalanmalar, ekonomik büyümeye ve ülkeler arasında kişi başına düşen gelir farklılıklar üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda ülkelerin verimlilik süreçlerini etkileyen uluslararası faktörlerin anlaşılması uzun zamandır önemli bir tartışma konusudur. Bu çalışmanın amacı, 1980-2019 dönemi için yıllık verilerle gelişmiş ve gelişen piyasaların toplam faktör verimlilik süreçlerini faktör modelleriyle incelemek ve uluslararası verimlilik çevrimlerinde küresel, bölgesel ve ülke özgü faktörlerin etkilerini mukayeseli olarak ortaya koymaktadır. Tahmin edilen ortak (küresel) faktör, küresel verimlilik değişimi olarak yorumlanırken, ülkeye özgü faktör bir ülkenin verimlilik seviyesinin bu ortak seviyeden sapması olarak ifade edilmektedir. Faktörlerin yorumlanması bağlama göre belirli düzeyde farklılık göstermektedir. Ampirik bulgular, bir uluslararası verimlilik çevriminin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, panel veri seti için uluslararası verimlilik dalgalanmalarında ülke özgü faktörlerin ihmali edilemez ve önemli bir etkisinin olduğunu ancak bölgesel etkilerin oldukça sınırlı kaldığını dair kanıtlar sunuyoruz. Ayrıca, bulgularımız gelişen piyasaların toplam faktör verimlilik süreçlerinin uluslararası verimlilik çevriminden ayırtılmasına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Verimlilik, İş Çevrimleri, Faktör Modelleri, Varyans Ayırıstırması

¹ Pamukkale University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

² İstanbul Nişantaşı University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

³ Pamukkale University, ORCID: 0000-0001-5763-1434, asimk@pau.edu.tr

⁴ İstanbul Nisantasi University, ORCID: 0000-0003-2900-5123, emre.kilic@nisantasi.edu.tr

⁵ İstanbul Nisantasi University, ORCID: 0000-0002-3675-909X, sevket.pazarci@nisantasi.edu.tr

ABD ve AB'nin Yeni Sanayi Politikalarının Karşılaştırılması

Doç. Dr. Halil İbrahim Kaya¹ ve Doç. Dr. Şerife Merve Koşaroğlu²

ÖZET

Günümüz üretim stratejileri, teknolojik ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda, küresel rekabet düzeyi yüksek bir şekilde ilerlemektedir. Ülkeler küresel ekonomik faaliyetler açısından rekabet gücünü yükseltme ve sürdürülebilirliği takip etmektedir. Hükümetler; sübvansiyonlar, vergi politikaları, tedarik uygulamaları, kısıtlamalar gibi dolaylı yollarla veya sermaye sağlama gibi doğrudan yollarla serbest piyasaya müdahil olabilmektedir. Bu anlamda Amerika Birleşik Devletler (ABD) ve Avrupa Birliği (AB) hükümetleri son dönemlerde ilan ettikleri bir takım yeni sanayi politikaları aracılığıyla piyasaları yönlendirmekte ve müdahele etmektedir. Modern endüstriyel ve inovasyon stratejisini geleceğin ekonomisinin omurgası olarak gören ABD hükümeti, yarı iletkenler, gelişmiş bilgi işlem ve biyoteknolojiler gibi bazı sektörlerin öncelikli alanlar olarak belirlenmesine ve yoğun bir şekilde yerli enerji üretimi ve imalatına yatırım yapmaya odaklanmaktadır. AB'de benzer bir biçimde bir takım stratejik bağımlılıklarla başa çıkabilmek, tek pazarın dayanıklılığını güçlendirmek ve yeşil dijital geçiş hızlandırmak için yeni politika stratejileri belirlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, küresel düzeyde yaşanan yeni teknoloji devriminin öncüsü olmaya devam etmeye çalışan ve teknolojik/endüstriyel bağımlılıklarını minimize etmeye çalışan ABD ve AB'nin yeni sanayi politikalarının analiz edilmesidir. Çalışmada doküman analizi ve betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak ABD ve AB'nin yeni sanayi politikalarının vizyonu, amaçları, politikaları ve kullandıkları politika araçları karşılaştırmalı olarak analiz edilerek, her iki sanayileşmiş bölgenin yeni sanayi politikalarına neden ihtiyaç duyduğu izah edilecektir. ABD ve AB firmalarının uluslararası rekabette göreceli olarak dezavantajlı duruma düşmeye başladığı, geopolitik gerginliklerin yükselişinin ekonomik sektörleri etkilediği ve güvenlik ile ekonomik bağımlılık ilişkisinin her geçen dönemde daha fazla yükseldiği günümüz dünyasında ABD ve AB'nin sanayi alanında küresel liderliklerini devam ettirebilmek ve yeni gelişmelerin öncüsü olabilmek adına yeni sanayi politikaları geliştirdikleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Sanayileşme, Yeni Sanayi Politikaları, ABD, AB.

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8331-0853, halilkaya@cumhuriyet.edu.tr

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2563-5753, mkosaroglu@cumhuriyet.edu.tr

İhracatın ve Organize Sanayi Bölgelerindeki Üretim Tesislerinin İl Bazında Yoğunlaşması

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Yerlikaya¹, Prof. Dr. Serkan Dilek² ve Prof. Dr. Zekeriya Yerlikaya³

ÖZET

Bir ülkede sanayi işletmelerinin bölgelere dengeli biçimde dağılmış olması iki nedenden ötürü önemlidir. Birincisi; eğer üretim tesisleri ülkenin ufak bir bölgesinde yoğunlaşmamış ise bölgeler arasında kalkınmışlık farkları da minimize edilmiş olur. İkincisi; bir ülke sanayi altyapısının küçük bir coğrafi bölgедe yoğunlaşması önemli bir risk unsurudur. Eğer ülkede sanayi tesisleri ufak bir bölgедe yoğunlaşmış ise istenmeyen durumlar (savaş, deprem, sel vb) ülkenin sadece sınırlı bir bölgesinin değil tüm ülke ekonomisinin olumsuz etkilenmesiyle sonuçlanabilir. Covid19 pandemisi, Rusya-Ukrayna savaşı, 2023 Maraş Depremi ve İsrail'in Filistin'e saldırısı sonrasında ülkeler açısından riskleri azaltmak önem kazanmıştır. Bu iki nedenden ötürü politika yapıcılار sanayi işletmelerinin görece daha az kalkınmış bölgelerde üretim tesisleri kurulmasını desteklemektedir. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) de Türkiye Cumhuriyeti için faydalı bir politika aracı olabilir, zira Türkiye'nin az gelişmiş bölgelerinde sanayi işletmelerinin kurulmasını destekleyebilir. Böylece hem bölgeler arası kalkınmışlık farkları azaltılabilir hem de istenmeyen durumlar (savaş, pandemi, deprem, sel vb) için riskler minimize edilebilir. Çalışmamızın iki amacı bulundur. Birincisi; Türkiye'de gerçekleşen ihracatın belirli illerde yoğunlaşıp yoğunlaşmadığını araştırmaktır. İkincisi ise Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerindeki (OSB) üretim tesislerinin belirli illerde yoğunlaşıp yoğunlaşmadığını araştırmaktır. Bu amaçları gerçekleştirmeden 8 il için yoğunlaşma oranları, Herfindahl-Hirshman (HHI) ve entropi endeksleri kullanılmıştır. Yoğunlaşma oranı ve endeksleri genelde firmaların Pazar payının ölçümünde kullanılmaktadır. Veriler Türkiye İstatistik Enstitüsü Temmuz 2024 dış ticaret istatistiklerinden ve Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)'ten (faaliyyette olan OSB'lerde üretim yapılan parsel sayılarından) alınmıştır. Sonuçlar Türkiye'de ihracatın 8 ildeki yoğunlaşma oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir (2024 yılı ilk 7 ay için %79,76). Türkiye'nin gerçekleştirdiği ihracatın %60'dan fazla kısmının Marmara Bölgesindeki dört ilden (İstanbul, Kocaeli, Bursa, Sakarya) yapıldığı görülmüştür. 2024 yılı ilk 7 ayda İstanbul tek başına Türkiye ihracatının yarısına yakını gerçekeştirmiştir (%48,04). Faaliyet halindeki OSB'lerde üretim yapılan parsel sayılarında 8 il için yoğunlaşma oranlarının da yüksek olduğu görülmüştür (%64,92). En fazla ihracat gerçekleştiren 8 ilden 6 tanesi de faaliyyetteki OSB'lerde üretim yapılan parsel sayılarında ilk 8 il arasında yer almaktadır. Ancak bu sefer illerin sıralamalarında farklılık görülmektedir. OSB'lerde üretim yapılan parsel sayılarında Ankara ilk sırada yer almaktadır. Yoğunlaşmanın bir risk unsuru olduğu düşüncesiyle yoğunlaşma oranları ve endekslerinin kullanımı yeni bir yaklaşımdır (Dilek & Konak, 2022). Çalışmamız bu yeni yaklaşımı benimsemesi açısından önemlidir. Çalışmamızın sonuçlarının politika yapıcılara da yardımcı olacağı umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanayi Politikası, Sanayileşme, Bölgeler Arası Kalkınmışlık Farkları, Yoğunlaşma

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3084-0257, mayerlikaya@beu.edu.tr

² Kastamonu Üniversitesi, ORCID:0000-0002-0393-4509, serkan.dilek@gmail.com

³ Kastamonu Üniversitesi, ORCID:0000-0003-3659-2100, zyerlikaya@kastamonu.edu.tr

Bursa İlinin Sofistike İhracat Deseni

Doç. Dr. İbrahim Hüseyni¹, Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur², Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur³ ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emsen⁴

ÖZET

Bursa ilinin gelirlerini arttırarak, refah seviyesini yükseltip Türkiye'nin daha gelişmiş illerine yakınsaması için üretim ve ihracatını miktarsal olarak artırmanın yanında üretim ve ihracatının sofistike değerini de yükseltmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu bağlamda ilin daha sofistike bir üretim ve ihracat için öncelikle ihracatında Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlüğe sahip olduğu ürün gruplarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Bunun yanında bu ürünlerden sofistike olanların tespit edilip ilin sahip olduğu üretim faktörlerini bu sofistike ürünlerin üretim ve ihracatına yönlendirmesine yönelik politikaların belirlenmesi elzemdir. Bu çalışmada öncelikle Laursen tarafından geliştirilen Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksiyle ilin ihracatında avantajlı olduğu ürün grupları belirlenmiştir. Akabinde bu ürünlerden sofistike olanlar Haussmann, Hang ve Rodrik tarafından geliştirilen PRODY Endeksi yardımıyla tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda Bursa ilinin toplamda 812 farklı ürün grubunda ihracat yaptığı bunlardan 200 ürününde Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlüğe sahip olduğu tespit edilmiştir. İl Türkiye'nin en çok ihracat yapan dördüncü ili ihracatı en sofistike olan 14. ili konumundadır. İlin toplam ihracatının %44'ü sofistike ürünlerden oluşmaktadır. Bu ihracat deseniyle il Türkiye'deki diğer illerden pozitif olarak ayıran nadir iller arasında yer almaktadır. Bunun yanında Bursa ilinin odaklanabileceğİ 38 sofistike ürünün olduğu belirlenmiştir. Bu ürünlerden bazılar "kara taşıtlarının diğer aksam ve parçaları", "motorların aksamı, parçaları (hava taşıtları için olanlar hariç)", "binek otomobiller", "sertleştirilmiş kauçuk (ebonit gibi) vb. eşya", "metalleri dövme suretiyle işlemeye mahsus takım tezgâhlari" şeklinde sıralanabilir.

Anahtar Kelimeler: İhracatın sofistike değeri, yapısal dönüşüm, bölgesel kalkınma, PRODY, EXPY

Not: Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 122G044 numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5969-0769, ibrahimhuseyni@sirnak.edu.tr

² Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7946-8938, r.sakur@sirnak.edu.tr

³ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4132-3004, mnyugur@sirnak.edu.tr

⁴ Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1809-0513, oemsen@atauni.edu.tr

Bölgesel Yakınsama ve İhracatın Sofistike Değerinin Rolü

Doç. Dr. İbrahim Hüseyni¹, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur², Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur³ ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emser⁴

ÖZET

Özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir farklılıklar hızla bir şekilde artmıştır. Ülkeler arasındaki bu gelir farklılıklarının artmasında gelişmiş ülkelerin daha teknoloji yoğun ve sofistike ürünler üretip ihracat etmesinin etkisinin oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir. Yapılan ampirik çalışmalar, ülkeler arasındaki gelir farklılığının azaltılması için sofistike üretim ve ihracatın oldukça önemli olduğunu işaret etmektedir. Türkiye'de de iller arasındaki gelir farklılıklar oldukça yüksek seviyelerdedir. Bu gelir farklılıkları bir taraftan az gelişmiş illerde bulunan nüfusun refah seviyesinin oldukça düşük olmasına diğer taraftan ülke içinde göçün artmasına neden olmaktadır. Bu durum, refah seviyesi yüksek olan illerde çarpık kentleşme, toplumsal eşitsizlik, gettolaşma ve diğer toplumsal sorunların artmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin illeri arasında bulunan gelir farkının azalması ve azgelişmiş illerin gelişmiş illere yakınsaması için illerin ihracatında avantajlı oldukları sofistike ürünlerin belirlenip bu ürünlerin ihracatını artıracak politikaların uygulanması oldukça önemlidir. Bu çalışmada azgelişmiş illerin gelişmiş illere yakınsaması için odaklanabilecekleri sofistike ürün gruplarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla illerin Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlüğe sahip olduğu ürün grupları Laursen tarafından geliştirilen RSCA (Relative Symmetric Comparative Advantage) yöntemi ile belirlenmiştir. Bu ürünlerden sofistike olanlarda Haussmann, Hang ve Rodrik tarafından geliştirilen PRODY endeksi ile hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye'deki gelir düzeyi düşük illerin büyük bir kısmının en çok ihracat ettiğleri ürünlerin çoğunun sofistike olmayan emek yoğun ürünlerden oluştuğu belirlenmiştir. Bu illerin gelir düzeyi yüksek illere yakınsaması için daha sofistike bir üretim ve ihracat yapısına sahip olmalarının önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İhracatın sofistike değeri, bölgesel yakınsama, RSCA, PRODY, EXPY

Not: Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 122G044 numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5969-0769, ibrahimhuseyni@sirnak.edu.tr

² Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4132-3004, mnyugur@sirnak.edu.tr

³ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7946-8938, r.sakur@sirnak.edu.tr

⁴ Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1809-0513, oemsen@atauni.edu.tr

Gelir Gruplarına Göre Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) Yıllar İtibarıyle Değişimi: Küresel Analiz ve Politik Öneriler

Dr. Öğr. Üyesi Gülay Ekinci¹

ÖZET

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ve alt hedeflerinin yıllar içindeki değişimi, küresel kalkınma önceliklerinin evrimini yansıtır. 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 17 SKA, 2030 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı amaçlar. Bu süreçte, yıllar itibarıyle uluslararası gelişmeler, ekonomik krizler, iklim değişikliği, COVID-19 pandemisi gibi faktörler, bazı hedeflerin öncelik sırasının değişmesine veya yeni stratejilerin benimsenmesine neden olmuştur. Özellikle, yoksullukla ve açılıkla mücadele (SKA 1/2), eşitsizliklerin azaltılması (SKA 10), gelir dağılımı ve sağlık (SKA 3) gibi temel hedeflerde bazı bölgelerde ilerleme kaydedilirken, iklim eylemi (SKA 13) ve biyoçeşitliliğin korunması (SKA 15) gibi çevresel hedeflere yönelik daha acil ve kapsamlı eylem çağrıları yapılmaktadır. Pandemi, eşitsizlikleri artırırken, sağlık, eğitim ve gelir dağılımı hedeflerini olumsuz etkilemiştir. Veri toplama, izleme ve raporlama kapasitelerindeki iyileşmeler, SKA'ların izlenmesinde daha hassas ve ayrıntılı analizler yapılmasını sağlamıştır.

Bu bağlamda, araştırma, yıllar içinde SKA'ların başarısına dair küresel ölçekte daha derinlemesine değerlendirmeler yapılmasını hedeflemektedir. Araştırma kapsamında, ülkeler gelir gruplarına göre sınıflandırılmış ve SKA'ların yıllar içindeki değişimi hesaplanmıştır. Verilerin geriye dönük incelenmesiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, tanımlayıcı yöntemler kullanılmıştır. Araştırmada düzenli verisi olan 105 ülke incelenmiştir. Bu ülkelerin 34'ü üst gelir grubu, 27'si üst-orta gelir grubu, 34'ü alt-orta gelir grubu, 10'u alt gelir grubu ülkelerinden oluşmaktadır. Araştırmaya konu ülkelerde nüfusun %12'si üst gelir grubunda, 40'ı üst-orta gelir grubunda, %45'i alt-orta gelir grubu, 3'ü alt gelir grubunda yer almaktadır. Nüfusu üst gelir grubunda 23 yılda %22 azalırken; diğer gelir gruplarında ortalama %42 artmıştır. Yine Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ait hesaplanan skor ise tüm ülkelerde ortalama % 11,2 artarken; alt hedeflerde gelir gruplarına göre farklılıklar gözlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre gelir gruplarına göre özelleştirilmiş politikaların geliştirilmesi, bölgesel iş birliklerinin güçlendirilmesi, alt hedeflerde ilerlemeyi takip etmek için yeni göstergeler tanımlanması ve SKA farkındalıkının artırılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Gelir Grupları, Politika, Tanımlayıcı Analizler

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4773-4821, ekincigulay@gmail.com

Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) 2005-2022 Arasındaki Değişimi, Karşılaşılan Zorluklar ve Ulusal Politik Öneriler

Dr. Öğr. Üyesi Gülay Ekinci¹

ÖZET

Türkiye, Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) yönelik önemli adımlar atmıştır. 17 ana SKA ve 169 alt hedef doğrultusunda çeşitli reformlar ve politikalar uygulamaktadır. Özellikle yoksullukla mücadele (SKA 1), sağlıklı bireyler (SKA 3), kaliteli eğitim (SKA 4), sürdürülebilir şehirler (SKA 11) ve iklim eylemi (SKA 13) gibi alanlarda somut ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak bazı alanlarda, özellikle cinsiyet eşitliği (SKA 5), nitelikli iş gücü ve ekonomik büyümeye (SKA 8) konularında daha fazla çaba gerekmektedir.

Bu araştırma kapsamında Türkiye'deki SKA'ların yıllar içerisindeki değişimi hesaplanmıştır. Verilerin geriye dönük incelenmesiyle gerçekleştirilen çalışmada tanımlayıcı yöntemler kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan yıl aralığı 2005-2022'dir. Bulgulara göre 17 yılda Türkiye'de:

- Nüfus %25,
- Sağlıklı yaşam süresi %4,5,
- SKA skoru %5,9,
- Mutluluk puanı %7,9 oranında artış göstermiştir.

Ancak, bazı SKA göstergelerinde negatif bir seyir gözlenmiştir. Bu alanlar şunlardır:

- SKA 2: Açılığa son,
- SKA 5: Cinsiyet eşitliği,
- SKA 10: Eşitsizliklerin azaltılması,
- SKA 12: Sorumlu üretim ve tüketim,
- SKA 14: Sudaki yaşam,
- SKA 15: Karasal yaşam,
- SKA 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar.

Sonuç olarak, Türkiye SKA'ların gerçekleştirilmesi sürecinde birçok alanda önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da, bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorlukların aşılması için gelir dağılımı, eğitim kalitesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi konulara odaklanması gerekmektedir. Ulusal politikaların güçlendirilmesi ve uluslararası iş birliğinin artırılması, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma yolculuğunda kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Sürdürülebilir Kalkınma, Politika, Tanımlayıcı Analizler

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4773-4821, ekincigulay@gmail.com

Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ÇerçeveSinde Sanayi Bölgelerinin Yeşil Dönüşümü ve Türkiye'nin Uyumu

Esra Kütükçü¹

ÖZET

Avrupa Yeşil Mutabakatı, iklim değişikliğinin neden olduğu olumsuz etkileri ortadan kaldırımı hedeflerken aynı zamanda teknolojik ürünlerin üretim kapasitesinin artırılması için daha destekleyici bir ortam sağlamayı amaçlamaktadır. Avrupa Birliği 2050 yılına kadar ilk karbonsuz kıta olma hedefini güden Avrupa Yeşil Mutabakatını 2019'da açıklamıştır. Bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin karbon nötr olması, enerji verimliliğinin artırılması, temiz enerji kullanımının yaygınlaştırılması, çevre dostu ulaşım sistemlerinin teşvik edilmesi ve yeşil ekonominin geliştirilmesi gibi konular ele alınmıştır. Ele alınan bu konular ile temiz teknoloji adımlarıyla öngörülebilir ve basitleştirilmiş düzenleyici ortam, finansmana daha hızlı erişim, becerileri geliştirmek ve dayanıklı tedarik zincirleri için açık ticaret uygulamalarını sağlayıcı ortam oluşturulması hedeflenmektedir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, günümüzde yaşanan ekonomik, iklim ve sosyal krizlerin nedenlerini kapsayıcı bir şekilde ortaya koymuştur. Bölgesel ve küresel ölçekli krizlerin sikliğinin artmasıyla birlikte ülkeler kapsayıcı sürdürülebilir büyümeye ve kalkınmaya yönelik politika uygulamalarını hızlandırmışlardır. Bu uygulamalar ile Avrupa Birliği, ekonomik büyümeyenin kaynak kullanımından ayrıldığı, hiçbir bireyin geride kalmadığı ve net sıfır sera gazı emisyonu olan bir kıta haline gelmeyi amaçlamaktadır. Avrupa Birliği'nin en önemli ortaklarından birisi Türkiye'dir. Avrupa Birliği'ne aday olan ülkemiz, bu uygulamayı hayatı geçirmesi ve önemli adımlar atması gerekmektedir. Bu çalışmada Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'nin sıfır karbon, temiz enerji kullanımı ve yeşil ekonominin gelişmesi uygulamalarının üretmeye nasıl yansıtılması gerektiği yönünde atacağı adımlar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Dönüşüm, Türkiye

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7869-2233, esra_ktkcu@hotmail.com

Sektörel Global ve İl Bazında Ekonomik Komplekslik Veri Tabanının Tanıtılması

Doç. Dr. İbrahim Hüseyni¹, Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya², Dr. Serdar İnan³ ve Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu^{4,5}

ÖZET

Özellikle sanayi devriminden sonra ülkeler arasındaki gelir farklılıklarının hızlı bir şekilde artması iki farklı ülke tipinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bir tarafta yüksek bir refah seviyesiyle lüks tüketimin fazla olduğu gelişmiş ülkeler diğer tarafta nüfusun büyük bir kısmının temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlandığı azgelişmiş ülkeler. Bu durum az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere yakınsama çabalarını beraberinde getirmiştir. Kalkınma literatürünün ilk dönemlerinde, azgelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere yakınsaması için ihracatlarını artırmaları gerektiği görüşü oldukça fazla sayıda taraftar bulmuştur. Hatta bu dönemde ihracat artışı ekonomik büyümeyen motoru olarak kabul edilmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerin neredeyse tamamının İhracatlarını büyük oranda artırmalarına rağmen gelişmiş ülkelere yakınsama noktasında başarısız olmuşlardır. Japonya, Güney Kore, Singapur ve son zamanlarda Çin gibi çok az sayıda ülkenin gelişmiş ülkelere yakınsama noktasında başarılı oldukları söylenebilir. Başarılı olan ülkelerin kalkınma deneyimleri incelediğinde bu ülkelerin ihracatlarını miktarsal olarak artırmanın yanında ihracatlarının niteliğini de yükselttiği görülmektedir. Bu durum sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye ve gelişmiş ülkelere yakınsama için ekonomik komplekslik değerinin oldukça önemli olduğu görüşünü ön plana çıkarmıştır. Bu çalışmada, Türkiye ile beraber yaklaşık 100 ülkenin 9 farklı sektörü için hesaplanan sektörel ekonomik komplekslik değerlerinin oluşturduğu veritabanı tanıtılacaktır. Çalışmada global düzeyde elde edilen veriler, il düzeyinde simetrik karşılaştırmalı üstünlük bağlamında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Komplekslik, Sektörel Ekonomik Komplekslik, Ekonomik Kalkınma, ECI, PCI

Not: Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 122R040 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5969-0769, ibrahimhuseyni@sirnak.edu.tr

² Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1210-2405, oyalcinkaya@atauni.edu.tr

³ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6525-7745, serdarinan@sirnak.edu.tr

⁴ Pamukkale University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

⁵ İstanbul Nişantaşı University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

İhracatın Niteliğini Ölçme Çabaları

Doç. Dr. İbrahim Hüseyini¹, Prof. Dr. Ömer Yalçınkaya² ve Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu^{3,4}

ÖZET

Özellikle 2000'li yıllarda oluşan literatür, ülkelerin sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye performansı gösterip gelişmiş ülkelere yakınsaması için üretim ve ihracatlarının niteliğini artırmaları gerektiği görüşünü ön plana çıkarmıştır. Bu durum ihracatın niteliğini ölçme çabalarını beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada, ihracatın niteliğini ölçmeye çalışan araştırmalar incelenmiş bu çalışmaların eksik ve güçlü yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Akabinde ihracatın niteliği ve ülkelerin sürdürülebilir ekonomik büyümesi arasındaki ilişkisi farklı ülke ve ülke grupları için analiz eden çalışmalar sistematik bir şekilde raporlanmıştır. Çalışmada Michaely (1985) tarafından geliştirilen İhracatın Gelir Düzeyi Endeksi, Lall vd. (2006) tarafından geliştirilen Sofistike Endeksi, Hausmann vd. (2007) tarafından geliştirilen PRODY ile EXPY endeksleri ve Hidalgo ve Hausmann (2009) tarafından geliştirilen ECI ile PCI endeksleri tanıtılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sofistike Endeksi, İhracatın Sofistike Değeri, Ekonomik Komplekslik, Yapısal Dönüşüm, Literatür Araştırması

Not: Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 122R040 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5969-0769, ibrahimhuseyni@sirnak.edu.tr

² Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1210-2405, oyalcinkaya@atauni.edu.tr

³ Pamukkale University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

⁴ İstanbul Nişantaşı University, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

Beşerî Sermaye ve Turizm İlişkisinin Ampirik Bir Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Tuncay¹, Prof. Dr. Ceyhun Can Özcan² ve Doç. Dr. İbrahim Özmen³

ÖZET

Hizmete dayalı kuruluşlarda, kilit faktörünü işletmelerin sahip olduğu beşerî sermaye yani insan kaynakları temsil eder. Turizm gibi emek yoğun endüstrilerde çalışanlar için beşerî sermaye stratejik başarı için kritik öneme sahiptir. Ancak literatürde turizm ile beşerî sermayenin gelişimi arasındaki ilişkiyi ampirik olarak araştıran çalışmaların sayısı azdır. Bu çalışmada, bu alana katkı sunması amacıyla, turizmin çeşitli makro göstergeleri ile beşerî sermaye arasında ilişki, bu ilişkinin niteliği ve yönü araştırılmıştır. Aynı zamanda da turizm ve beşerî sermaye ile ekonomik büyümeye arasındaki ilişkiler de bu bağlamda ele alınmıştır. Turizm ile beşerî sermayenin gelişimi arasındaki ilişki, 15 Akdeniz ülkesi için, 1995-2019 dönemi verileri kullanılarak, yatay kesit bağımlılığını göz önünde bulunduran panel veri analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Analizlerde literatürde turizm sektörünü makro ekonomik açıdan temsil edebilecek turizm gelirleri ve turist sayıları tercih edilmiştir. Modelde kontrol değişkeni olarak kişi başına düşen Gayri Safi Yurtçi Hasıla kullanılmıştır. Son olarak beşerî sermayeyi temsilen insani gelişim indeksi kullanılmıştır. Bulgular şu şekildedir: Dört farklı model için yatay kesit bağımlılığı söz konusudur. Dört modelden ikisi için eğim katsayılarının homojen olduğu iki model ise eğim katsayı parametrelerinin heterojen olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, örneklemin insani gelişim indeksi yönünden farklı özelliklere sahip olduğunu gösterirken turizm faaliyetleri bakımından benzeştiğini göstermektedir. Dört model içinde serilerin uzun dönemde birlikte hareket ettiğini gözlenmiştir. Uzun dönem katsayı sonuçları göstermektedir ki dört modelde de ekonomik büyümeye hem insani gelişim indeksini hem de turizm faaliyetlerini olumlu etkilemektedir ancak insani gelişim indeksinin turizm faaliyetleri üzerinde istatistikî olarak anlamlı bir ilişkisi yoktur. Bunların dışında sadece dördüncü modelde, beşerî sermaye değişkeni turizm harcamaları üzerinde olumlu bir etki gösterirken ekonomik büyümeye değişkeninin turizm harcamaları değişkeni üzerinde herhangi bir etkisi bulunamamıştır. Ampirik kanıtlar, ekonomik büyümeye ile beşerî sermaye arasında pozitif bir ilişki olduğu argümanını destekleyen kanıtlar sunmaktadır. Genel olarak ekonomik büyümeye oranları yüksek olan ülkelerin çoğunun aynı zamanda yüksek İGE değerlerine sahip olduğu; düşük büyümeye oranlarına sahip ekonomilerin düşük İGE değerlerine sahip olduğu söyleyenebilir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Beşerî Sermaye, Ekonomik Büyümeye, Panel Veri Analizi

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3305-6716, nevritzuncay@hotmail.com

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1951-5894, ccozcan@erbakan.edu.tr

³ Selçuk Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2632-4217, ibrahimozmen@selcuk.edu.tr

Türkiye'nin Ulusal Yapay Zekâ Stratejisinin Stratejik Öncelikler Bağlamında Değerlendirilmesi

Doç. Dr. H. Buluthan ÇetintAŞ¹

ÖZET

Hızla gelişen bir teknoloji olan Yapay Zekâ (YZ)'nın temelleri 1950'lere kadar uzanmaktadır. Özellikle 2000 yılından sonra YZ alanına yoğun bir ilgi olmuş, bu alana kamu ve özel sektörden önemli finansal yatırımlar yapılmıştır. Uygulamaları toplum için büyük önem ve fayda taşıdığı düşünülen YZ'nın tanımı halen tartışılmaktadır. Ancak YZ'ya dayalı ürünler/teknolojilerin kişilerin yaşamını kökten değiştirecek bir potansiyele sahip olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. YZ alanındaki gelişmelerin hemen her sektörde sıçraması, bu alanı devletler arası bir rekabet ve güç merkezi durumuna getirmektedir. Dolayısıyla devletlerin YZ'nın mevcut ve gelecekteki gelişmelerini, uygulamalarını, sunduğu olanaklarını, oluşturacağı mikro ve makro etkilerini, toplumda yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkacak teknik, sosyal, siyasi, ekonomik, vb. sorunlarını nasıl ele alacaklarını düşünmeleri şartsız olmamalıdır. YZ ulusal stratejisi, bir ülkenin YZ'dan ne anladığını, bekleyenlerini ve ilgili hedeflerini belirlemektedir. Başka bir ifadeyle YZ ulusal strateji belgesi, YZ'nın sorumlu ve etkili bir şekilde benimsenmesini, geliştirilmesini ve kullanılmasını yönlendiren karar metnidir. Devletlerin YZ kavramına bakışının ve stratejisinin farklı olması, yayınlanan strateji belgelerini farklı ve ülkeye özgü kılmaktadır. 2024 yılı itibarıyle Ulusal YZ Strateji belgesi yayinallyan 75 ülke bulunmaktadır. Türkiye, YZ Strateji belgesini yayinallyan ülkelerden biridir. Çalışmanın amacı, ülkemizin YZ stratejik önceliklerinin genel bir değerlendirmesini yapmaktır. Türkçe literatür incelediğinde Ulusal YZ stratejilerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma, Türkiye'nin YZ stratejisine yönelik ilk değerlendirme olacağından bu alana öncü olacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsama ABD'nin YZ stratejik planında yer alan ve YZ araştırmalarına yönelik geliştirilen sekiz stratejik öncelik temel alınarak, ülkemizin "Ulusal YZ Stratejisi Stratejik Öncelikleri ve Amaçları" bu sekiz stratejik önceliğe göre değerlendirilecektir. Böylece YZ alanında lider ve öncü ülkelerden biri olan ABD'nin stratejileriyle ülkemizin belirlediği stratejiler karşılaştırılacak, her iki ülkenin benzer stratejileri ile farklı stratejileri veya stratejilerinde farklılaşan yönler inceleneciktir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka; stratejik planlar; araştırma; ulusal politikalar

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1734-5174, halitbuluthan.cetintas@erbakan.edu.tr

Erken Sanayisizleşme (Premature De-industrialization) Düşüncesi Ekseninde Türkiye Ekonomisinde Yeni Sanayileşme Politikaları Vizyonuna Bakış

Enes Çelik¹

ÖZET

20. Yüzyılda “Washington Uzlaşısı” ile son merhalesine ulaşarak gelişmiş ülkelerce geride bırakıldığı düşünülen “korumacı ve müdahaleci” eksenli sanayileşme politikaları, 21. Yüzyıl’ın ilk çeyreğinin sonuna gelindiğinde tekrardan literatürde ve iktisadi uygulamalarda kendini göstermeye başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasındaki git gide daha da artmaya başlayan üretim ve ticaret rekabeti, 2019 yılında patlak veren COVID-19 salgınıyla birlikte üretim ve devlet kapasitesi kavramları temelinde yeniden bir dönüşüm içerisine girmiştir. 90’lar sonrasında yaşanan teknolojik gelişmelerin toplumlar arasındaki mesafeleri hızla kısaltmasıyla ön ayak olarak hızla artan küreselleşme (Globalization) ve Neoliberalism düşüncesi, uluslararası ticarete getirdiği ithalat kalemlerinde "serbestiyet" görüşünün bir neticesi olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde “sektörel” bağlamda hem “sanayisizleşme” (de-industrialization) hem de “erken sanayisizleşme” (premature de-industrialization) kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi ve imalat sektörlerinin ekonomideki sektörel bağlamda üretim ve istihdamda küçülme eğilimi göstermesinin meydana getireceği problem ve sorunları daha iyi saptayabilmek adına Türkiye'nin mevcut sektörde bazi iktisadi durumunun “erken sanayisizleşme” kavramı açısından incelenmesini Türkiye'nin “yeni sanayileşme politikaları” düşüncesine yaklaşımına önemli bir bakış açısı kazandıracığı öngörmektedir. Araştırmamızda küreselleşme ekseninde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görüldüğü öne sürülen sanayisizleşme (de-industrialization) ve erken sanayisizleşme (premature de-industrialization) kavramlarını Türkiye ekonomisinin son çeyrek yüzyıldaki periyotu içindeki sektörel büyümeye, istihdam ve çıktı oranları ekseninde inceleyerek Türkiye ekonomisine bu noktadan bir bakış sunulmaya çalışılacaktır. Türkiye ve Türkiye ekonomisinin “yeni sanayileşme politikaları” çerçevesinde ele aldığı kalkınma ve büyümeye vizyonunu daha isabetli ve iktisadi problemlere yönelik ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde belirlemeye özellikle “erken sanayisizleşme” (premature de-industrialization) kavramı bağlamında son çeyrek asırlık periyottaki Türkiye ekonomisinin gelişiminin incelenmesinin fayda sağlayabileceği öngörmektedir. Sonuç olarak Türkiye'nin son çeyrek yüzyıldaki iktisadi büyümeye ve sanayileşme politikalarının meydana getirdiği iktisadi durumun bu kavram çerçevesinde geleceğe yönelik oluşturulacak yeni sanayileşme politikaları için daha isabetli tespitte ve saptamlarda bulunularak Türkiye'nin sanayileşme politikalarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanayisizleşme, Erken Sanayisizleşme, Küreselleşme, Korumacılık, Yeni Sanayileşme Politikaları, Gelişmekte Olan Ülkeler, Sektörel Küçülme, İktisat Politikası

¹ İstanbul Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6323-3432, enes.celik522002@gmail.com

Politik Riskler ve Türkiye'nin Sofistike Ürün İhracatında Stratejik Pazar Seçimi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nazım Uygur¹, Doç. Dr. İbrahim Hüseyni², Dr. Öğr. Üyesi Reşat Sakur³ ve Prof. Dr. Ömer Selçuk Emseñ⁴

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye'nin sofistike ürün ihracatını artırmada politik risklerin oynadığı rolü inceler. İhracat stratejilerinin, hedef ülkelerin siyasi istikrarı, ekonomik yapısı ve dış politika faktörlerinden nasıl etkilendiği ele alınmaktadır. Gelir farklılıklarının, sofistike ürünlerin üretim ve ihracatı ile azalabileceği düşünülse de, bu ürünlerin ihraç edileceği pazarlardaki politik ve ekonomik risklerin doğru şekilde belirlenmesinin büyük önemi vurgulanmaktadır.

Çalışmada, Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ürünleri Laursen'in RSCA yöntemiyle tespit edilmiş, bu ürünlerin sofistike değerleri ise Haussmann, Hwang ve Rodrik'in PRODY endeksi kullanılarak ölçülmüştür. Hedef pazar seçiminde Kunimoto'nun İhracat Yoğunluk Endeksi kullanılarak ülkelerdeki ekonomik ve politik riskler, Howell tarafından geliştirilen Politik Risk Endeksi (PRE) yardımıyla analiz edilmiştir. PRE, her ülke için gelecek rejim senaryolarını tanımlayarak siyasi riskleri ve iş ortamını etkileyen hükümet müdahalelerini değerlendirmektedir. Endeks, 80-100 arası "çok düşük risk"ten 50'nin altındaki "çok yüksek risk"e kadar sıralama yaparak, yatırımcı ve ihracatçılara ülkelerin risk düzeyine göre karar alma sürecinde rehberlik etmektedir.

Sonuçlar, Türkiye'nin sofistike ürün ihracatı için hedef pazarlarda politik risklerin önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu risklerin azaltılmasının ihracatın sürdürülebilir büyümeye katkı sağlayabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Politik risk endeksi, siyasal istikrarsızlık, potansiyel pazar, sofistike ihracat, ihracat yoğunluk endeksi

Not: Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenen 122G044 numaralı projeden türetilmiştir. TÜBİTAK'a destekleri için teşekkür ederiz.

¹ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4132-3004, mnyugur@sirnak.edu.tr

² Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5969-0769, ibrahimhuseyni@sirnak.edu.tr

³ Şırnak Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-7946-8938, r.sakur@sirnak.edu.tr

⁴ Atatürk Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1809-0513, osemen@atauni.edu.tr

Türkiye Ekonomisinin Yapısal Dönüşümünde Dış Ticaret Kompozisyonun Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Uğur Erdoğan¹

ÖZET

Dünya ekonomilerinde yapısal dönüşümler ve uluslararası ticaret hacminin artışı gibi faktörler küresel rekabet ortamında önemli bir rol üstlenmektedir. Ekonomilerin gelişme sürecinde bazı sektörler küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve pandemi gibi tüm dünyayı etkileyen çeşitli saiklerle ve değişen ihtiyaçlara bağlı olarak diğer sektörlerle göre daha hızlı büyümeye göstergemektedir. Ülke ekonomileri bu süreçte daha verimli ve katma değeri yüksek sektörlerle yöneliktedir. Bu yapısal değişimler ülke ekonomilerini büyümeye ve kalkınma hedefine ulaştıracak stratejik araçları belirlemektedir. Türkiye ekonomisi günümüze kadar çeşitli yapısal dönüşümler gerçekleştirmiştir ve bu dönüşümler devam etmektedir. Türkiye ekonomisi büyüyen hacmiyle birlikte dış ticaret alanında da oldukça önemli gelişmeler göstermekte ve bu alanda da yapısal dönüşüm sürecini hızla sürdürmektedir. Türkiye'nin dış ticaretinde başta Gümrük Birliği olmak üzere çeşitli ülkelerle gerçekleştirilen iş birlikleri çeşitli yapısal değişimler ortaya çıkarmıştır. Gerçekleştirilen bu yapısal değişimlerle, ülkeler arası ticari ilişkiler geliştirilmiş ve uluslararası ticaret yapılan ülkelerin sayısında artış meydana gelmiştir. Bununla birlikte dış ticaret kompozisyonunu oluşturan ürünler ve sektörler açısından da önemli değişim ve çeşitlilikler ortaya çıkmıştır. Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan yapısal dönüşümler neticesinde dış ticaret hacmi artarken, dış ticaret kompozisyonunda da emek yoğun sektörlerden teknoloji yoğun sektörlerde doğru değişim olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında, Türkiye ekonomisinde meydana gelen yapısal dönüşümler ve bu dönüşümler neticesinde ihracat ve ithalat kompozisyonunda ortaya çıkan değişimler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapısal Dönüşüm, Dış Ticaret, İhracat, İthalat

¹ Selçuk Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-8906-2977, uerdogan@selcuk.edu.tr

Türk Savunma Sanayi Stratejilerine Hibrit (SSWOT-BAHP) Yöntemle Bir Öneri

Doç. Dr. Buket Karatop¹ ve Doç Dr Mana Sezdi²

ÖZET

Savunma sanayi ülkelerin sanayi gelişimine katkı sağlayan geniş etki alanı olan sektörlerin başında gelmektedir. Bu nedenle de stratejilerin belirlenmesi de önem arz eder. SWOT analizi stratejilere kanıt oluşturmaktadır. Ancak klasik SWOT analizinin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; sayısal olmayan veriler, uzun ve odaklanması zor metinler, strateji oluşturmaya uygun olmayan veriler. Bu sorunları gidermek için SSWOT analizi daha odaklanmayı kolaylaştırılabilmektedir. Aynı zamanda sözel verilerin sayısallaştırılmasında bulanık mantık, karar vermeyi kolaylaştırmak için kriterlerin sıralanmasında veya seçiminde çok kriterli karar verme yöntemi kullanılmaktadır. Bu çalışmada on ikinci kalkınma planı, Teknoloji ve Sanayi bakanlığı stratejik planı incelenerek ve uzman görüşleri alınarak savunma sanayi stratejilerine öneri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Savunma sanayi, Strateji, SSWOT, Bulanık AHP.

¹ İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, ORCID: 0000-0001-6053-1725, buket.karatop@iuc.edu.tr

² İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, ORCID: 0000-0001-5363-5980, mana@iuc.edu.tr

Türkiye'de Dış Ticaret ve Bireysel Gelir Dağılımı İlişkisi

Prof. Dr. İsa Sağbaş¹ ve Recep Kolukısa²

ÖZET

Kişisel gelir dağılımı milli gelirin bireyler arası dağılımını göstermektedir. İl düzeyinde kişisel gelir dağılımı verileri ile bireysel gelir dağılımının bölgesel düzeyde izlenmesi mümkün olmaktadır. Bu çalışmada 2013-2018 dönemi 81 ilin verisi kullanılarak ihracatın (dış ticaret değişkeni) kişisel gelir dağılımı üzerinde etkisi araştırılacaktır. Çapraz tablo, ki-kare, yatay kesit regresyon ve panel veri analizlerinden elde edilecek bulgular bölgesel düzeyde bireysel gelir eşitsizliği ve dış ticaret arasındaki ilişkinin yorumlanmasıında yardımcı olacaktır. Bu çalışmanın il düzeyinde ekonomik (gelir) eşitsizliği azaltmada kullanılabilecek kamu politikası araçlarının belirlenmesine katkı yapması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Bireysel Gelir Dağılımı

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9374-7247, isasagbas@gmail.com

² Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4785-3230, reckol03@gmail.com

A Simulation Study of Ageing and Pensions in Ukraine

Prof. Dr. Olga Tofaniuk¹

ABSTRACT

The current level of pension provision in Ukraine does not allow for a decent life for citizens in retirement. A detailed description and discussion of the problems of the Ukrainian pension system can be found in ILO (2019). The aim of this paper is to develop an OLG model of the Ukrainian economy which can be used to study the fiscal effects of demographic changes in Ukraine. The main factors that hinder the progress of pension reform and adversely affect the functioning of the Ukrainian pension system are: demographic changes towards aging of population, labour supply shortage and capital stock destructions caused by war.

The project to develop a simulation model for the Ukrainian economy described in this paper was carried out at the Public Finance Chair at the University of Würzburg over a two-year period under the supervision of Prof. Hans Fehr, who developed a very similar model for the calculation of pensions for Germany, see Fehr (2000) and (2016). The main focus is on modeling various demographic scenarios and the resulting implications for overall economic and fiscal development. In this study the model has production, household and government sectors and is calibrated for a closed economy with an exogenous capital stock. Demographic structure is described by three indices – age, class and period. The age is captured by cohorts; life period that interact in an ‘overlapping generations’ structure representing each of the age groups. An exogenous age/time- variable survival rate determines life expectancy. Each cohort is separated into three skill types or household’s classes with different level of education and intensity of work. The model is simulated for 40 years period in a baseline scenario and then in proposed three reforms conditions. The welfare effects of the proposed reforms are also analysed for younger, middle and older cohorts, taking into account their economic class. The practical implementation of the simulation model in this paper is done using the Fortran 90 language, see Fehr and Kindermann (2018).

The process of demographic change represents a major challenge to Ukraine’s economy. As a consequence, there is a permanent deficit in the pension system. The pension system must therefore be reorganised after the end of the war. This requires systematic methods of analysis and forecasting. This paper makes a first attempt to simulate the state of the Ukrainian pension system and economy in the future taking into account effects of the proposed reforms of the pension system and excluding the impact of the war and the various forms of support from the EU economies.

Keywords: Pension system, demographic changes, welfare effects, OLG model

¹ National Aerospace University “KhAI” and University of Würzburg, ORCID: 0009-0008-8832-1381,
o.tofanyuk@khai.edu

Yeni Sanayileşme Politikaları İçin Bilişim Devrimi, Robotlaşma ve Yapay Zekânın Etkileri

Arş. Gör. Dr. Aytuğ Z. Bolcan¹ ve Dr. Öğr. Üyesi Ü. Serdar Serdaroglu²

ÖZET

Bu çalışma, bilişim devrimi, robotlaşma ve yapay zekâ teknolojilerinin yeni sanayileşme politikaları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüzde teknolojik gelişmeler, üretim süreçlerini ve ekonomik yapıları derinden etkilemektedir (Schwab, 2016). Özellikle yapay zekâ ve robotik alanındaki ilerlemeler, sanayileşme stratejilerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir (Brynjolfsson & McAfee, 2014). Çalışmanın önemi, gelişmekte olan ülkelerin bu teknolojik dönüşüm sürecinde nasıl bir yol izlemeleri gerektiğine dair teorik ve empirik katkılar sunmasından kaynaklanmaktadır.

Literatürde, teknolojik yeniliklerin ekonomik büyümeye ve istihdam üzerindeki etkileri geniş bir şekilde tartışılmaktadır (Autor, 2015; Acemoglu & Restrepo, 2018). Ancak, bilişim devrimi ve yapay zekânın yeni sanayileşme politikalarına entegrasyonu konusunda sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu araştırma, Schumpeterci yenilik teorisini ve endüstri 4.0 kavramları çerçevesinde teorik bir model geliştirmekte ve bu modelin empirik testini gerçekleştirmektedir (Schumpeter, 1934; Hermann ve diğerleri, 2016).

Metodoloji olarak, OECD ülkelerinin 2000-2020 dönemi verileri kullanılarak panel veri analizi yapılacaktır (Baltagı, 2008). Veriler, Dünya Bankası ve OECD veri tabanlarından elde edilecektir. Analizde, bilişim teknolojileri yatırımları, robot yoğunluğu ve yapay zekâ uygulamalarının sanayi üretimi ve istihdam üzerindeki etkileri incelenecektir (Frey & Osborne, 2017). Ön bulgular, bilişim teknolojilerine yapılan yatırımların sanayi üretiminde verimliliği artırdığını ancak düşük vasıflı iş gücünün istihdamını olumsuz etkilediğini göstermektedir (Autor ve Salomons, 2018). Bu durum, politika yapıcılarının eğitim ve yeniden vasıflandırma programlarına daha fazla önem vermesi gerektiğini işaret etmektedir (Bessen, 2016).

Beklenen politika çıkarımları arasında, gelişmekte olan ülkelerin teknolojiye adaptasyon sürecinde aktif bir rol üstlenmesi ve inovasyon ekosistemlerini güçlendirmesi bulunmaktadır (Mazzucato, 2013). Ayrıca, sosyal politikaların ve gelir dağılımının iyileştirilmesi için kapsamlı stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir (Rodrik, 2018). Devletin ekonomideki rolünün yeniden tanımlandığı bu dönemde, sanayileşme politikalarının bilişim devrimi ve yapay zekâ ile uyumlu hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır (Perez, 2010).

Anahtar Kelimeler: Sanayii Politikaları, Robotlaşma, Yapay Zekâ

¹ İstanbul Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5162-4337, abolcan@istanbul.edu.tr

² İstanbul Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1357-420, serdars@istanbul.edu.tr

Does Economic Complexity Matter for Financial Development? Evidence from the Emerging Market Economies

Prof. Dr. Muhsin Kar¹, Prof. Dr. Şaban Nazlıoğlu², Arş. Gör. Dr. Çağın Karul³ and Öğr. Gör. Dr. İbrahim Özaytürk⁴

ÖZET

The relationship between financial sector and economic development has long been a widely debated subjects in the literature which traced back to firstly Bagehot (1873) who highlights the critical role of the financial sector in igniting industrialization in England by facilitating the mobilization of capital and secondly Schumpeter (1912) who emphasizes the importance of availability of financial resources for technological innovation in production process. Literature on the linkage between finance and growth (or real sector) has been based upon these two early approaches in the literature. Although nature of linkage between financial and real sectors in terms of supply-leading and demand following, elimination of all sort of restrictions in financial system, importance of financial sector policies and increasing role of finance in endogenous growth models have significantly contributed to the existing literature, the role of economic complexity in this literature has not attracted sufficient attention until recently. Therefore, the aim of this paper is to empirically investigate the relationship between economic complexity and financial sector in the emerging market economies.

Keywrods: Financial Development, Economic Complexity, Causalit

¹ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, ORCID: 0000-0003-4711-0699, muhsinkar@yahoo.com

² Pamukkale Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-3607-3434, snazlioglu@pau.edu.tr

³ Pamukkale Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5856-930X, ckarul@pau.edu.tr

⁴ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5292-6313, ibrahim.ozayturm@ohu.edu.tr

E7 Ülkelerinde Enerji Tüketimi Yakınsaması: Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar

Doç. Dr. Sena Türkmen¹ ve Prof. Dr. Hüseyin Ağır²

ÖZET

Hızlı nüfus artışı ile birlikte artan enerji ihtiyacının nasıl karşılanacağı sorusu giderek önem kazanmaktadır. Enerji ihtiyacı karşılanırken, kullanılan kaynakların çevrede bırakıkları etkinin de iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Enerji tüketimi, günümüz üretim faaliyetlerinin vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmekte ve toplumların yaşam kalitesini belirleyen önemli bir parametre olarak nitelendirilmektedir. Çevre boyutunun yanı sıra, giderek artan enerji talebi daha çok, yenilenme özelliği olmayan fosil yakıtlardan karşılandığından bu kaynakların maliyeti giderek artmaktadır, enerji darboğazı gündeme gelmekte ve enerjide dışa bağımlılık da ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlanması, temiz enerji kullanımının yaygınlaşması ve bu amaçla karbondioksit emisyonunun azaltılması hususunda enerji tüketiminin yakınsaması önem kazanmaktadır. Öyle ki; ekonomik büyümeye oranlarının istikrarlı olduğu ve enerji yakınsasının hızla gerçekleştiği ülkelerde, enerji tüketimine yönelik etkin politikaların uygulanabildiği görülmektedir.

Bu çalışmada, yükselen piyasa ekonomileri içerisinde öne çıkan ve hızlı büyüyen gelişmekte olan ülkeler olarak tanımlanan E7 ülkelerinde (Çin, Hindistan, Brezilya, Meksika, Endonezya, Rusya, Türkiye) kişi başına düşen enerji tüketimine yönelik yakınsama hipotezinin geçerliliğinin sınanması amaçlanmaktadır. Çalışmada, enerji tüketiminin yakınsama özelliği araştırılırken, nispi enerji tüketimi ölçümünden yararlanılmakta ve 1985-2020 dönemini kapsayan yıllık kişi başına düşen enerji tüketimi verileri kullanılmaktadır. Analizlerde hem kırılsız hem de yapısal kırılmalı panel birim kök testleri uygulanarak ampirik bulgular karşılaştırılmış olarak ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Tüketimi, Yakınsama, Panel Birim Kök

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-8334-6466, sena_dgn01@hotmail.com

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1642-2876, huseyinagir@hotmail.com

Türk KOBİ'lerinin Teknolojiden Yararlanma ve İnovatif Çalışmalarına Yönelik Bir Araştırma: Kastamonu Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Yerlikaya¹, Prof. Dr. Serkan Dilek² ve Prof. Dr. Zekeriya Yerlikaya³

ÖZET

Bu çalışma, Kastamonu ilindeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) teknolojiden yararlanma düzeylerini ve inovatif (yenilikçi) faaliyetlerine yönelik bir araştırma sunmaktadır. Çalışmanın amacı, KOBİ'lerin teknolojik gelişmelere uyum süreçlerini, kalite yönetim sistemleri uygulamalarını, maliyet kontrolü ve tasarruf stratejilerini, aynı zamanda inovasyon odaklı iş süreçlerini analiz etmektir. Kastamonu'da faaliyet gösteren toplamda 28 KOBİ yöneticisi ile gerçekleştirilen bu anket çalışması, firmaların teknoloji kullanımını, dış kaynaklardan yararlanma, üretim yöntemlerindeki değişiklikler ve pazarlama stratejilerinde inovasyonun yeri gibi konularda derinlemesine veri sağlamaktadır. Anket sonuçlarına göre, firmaların %80'inden fazlası teknolojik yenilikleri ve inovatif iş süreçlerini benimsemektedir. Bununla birlikte, dış kaynak kullanımında, yeni malzeme ve üretim yöntemlerine geçişte bazı firmalar çekimser kalmaktadır. Özellikle ISO 9001 gibi kalite yönetim sistemlerinin uygulanması, maliyet kontrolü ve süreç iyileştirme stratejileri, KOBİ'lerin çoğunuğunda yaygın olarak uygulanmaktadır. Güvenirlilik analizi, anketin iç tutarlığını değerlendirmek amacıyla Cronbach's Alpha testi ile yapılmış ve sonuç olarak 0.90 gibi yüksek bir güvenilirlik katsayısi elde edilmiştir. Bu veri, anket sorularının katılımcılar arasında tutarlı cevaplar aldığıını göstermektedir. Çalışmanın sonuçları, Türk KOBİ'lerinin teknolojik altyapısını güçlendirmesi ve inovatif faaliyetlere daha fazla odaklanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, KOBİ'lerin teknolojik gelişmelere uyumunu hızlandırmak için devlet destekli teşvikler, eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri gibi stratejik öneriler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, bu araştırma, Kastamonu'daki KOBİ'lerin orta ve uzun vadede rekabet gücünü artırmak için teknolojik adaptasyon süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik adımlar atılması gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk KOBİ'leri, Kastamonu Sanayisi, Teknoloji Kullanımı, İnovasyon, İşletme Stratejileri

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3084-0257, mayerlikaya@beu.edu.tr

² Kastamonu Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0393-4509, serkan.dilek@gmail.com

³ Kastamonu Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3659-2100, zyerlikaya@kastamonu.edu.tr

Gelir Eşitsizliği , Kamu Harcamaları ve Ticari Dışa Açıklık Üzerine Bir Eşbüütünleşme İncelemesi: AB-15 Ülkeleri

Doç. Dr. Dilara Ayla¹ ve Prof. Dr. Alaattin Kızıltan²

ÖZET

AB-15 ülkelerindeki kamu harcamaları ve ticari açıklık gerçekleştirmeleri ile gelir adaletsizliği arasındaki uzun dönem ilişkilerine odaklanan bu çalışma, ilgili değişkenler arasındaki eşbüütünleşme ve uzun dönem etkileşimlerinin araştırılmasını kapsamaktadır. Yapılan incelemeler değişkenler arasında eşbüütünleşme ilişkisi olduğunu göstermiştir. Analiz sonucunda elde edilen uzun dönem bulgularına göre, kamu harcamalarının GSYİH içindeki payı arttıkça gelir adaletsizliği azalan 6 ülke olduğu tespit edilmiştir. Bu ülkeler Belçika, Finlandiya, Yunanistan, İrlanda, İtalya ve İngiltere'dir. Ticari açıklık oranı artışlarının gelir adaletini olumlu yönde etkilediği ülkeler ise Finlandiya, Yunanistan, İrlanda ve İsveç olarak belirlenmiştir. Ayrıca kamu harcamalarının gelir adaleti üzerindeki etki gücünün ticari açıklık düzeyine göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Ticari Dışa Açıklık,Kamu Harcamaları

¹ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-0206-250X, dilara.ayla@erdogan.edu.tr

² Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-7239-7874, alaattin.kiziltan@erdogan.edu.tr

Validity of Beta Convergence by Provinces in Turkey: Evidence from GWR

Prof. Dr. Tayfur Bayat¹, Prof. Dr. İzzet Taşar² and Prof. Dr. Selim Kayhan³

ABSTRACT

One of the most important arguments of neo-classical economics is that each country converges to its own steady state by increasing or decreasing the fraction of the average product of capital saved per worker. The aim of this study is to test whether beta convergence is valid in Turkey by provinces using per capita income for the period 2004-2022 and to calculate the convergence period if it is valid. For this purpose, the model used by Barro and Sala-i Martin (2004) for beta convergence and geographically weighted regression are used in the empirical application. According to Leung F tests, the geographically weighted regression model (GWR) outperforms the global ordinary least squares (GOLS) method at the 1% significance level in the F(1) test, at the 5% significance level in the F(2) test and at the 5% significance level in the F(4) test. According to F(3) test statistics, the constant term and slope parameter differ spatially. According to descriptive statistics, the GWR model (AIC=-703.1561, BIC=-765.8963, RSS=0.00075, R2=0.1983) gives better results than the GOLS model (AIC=-694.154, BIC=-754.778, RSS=0.00075, R2=0.1983). According to the results of the empirical analysis, the parameters for Kocaeli and Bolu are statistically insignificant. If any district in Turkey becomes a province, the convergence time to the average per capita income of provinces or the time required for existing provinces to meet at a common steady state is 101.9 years. The fastest convergence time for each province to converge to its own steady state or for provinces to meet at a common steady state is in Ağrı (62.7 years), while the longest convergence time is in Şırnak (210.5 years). Finally, it is found that the convergence speed takes longer in the Mediterranean region than in other regions.

Keywords: Beta convergence, geographically weighted regression

¹ İnönü University, ORCID: 0000-0002-4427-0999, tayfur.bayat@inonu.edu.tr

² Fırat University, ORCID: 0000-0001-9187-6910, itasar@firat.edu.tr

³ Necmettin Erbakan University, ORCID: 0000-0002-4838-6892, skayhan@erbakan.edu.tr

Kazakistan Cumhuriyeti'nde İnsan Sermayesinin Kullanımının Etkinliği

Ainagul Zhabarova¹ ve Prof. Dr. Elena Sitnikova²

ÖZET

Bu bildiride “insan sermayesi” ve “insan potansiyeli” kavramlarının özü ortaya konulmaktadır. Bu çalışma için Kazakistan Cumhuriyeti'nde insan potansiyelinin kullanımının etkinliğine ilişkin bir değerlendirme yapıldı. Yazıda insan potansiyelinin kullanılmasının verimliliğinin artırılmasına yönelik öneriler verilmektedir. İnsanı gelişmenin ekonomik büyümeye üzerindeki etkisi inceleniyor ve beşeri sermayeye yapılan yatırımin ulusal ekonomik verimliliğine ilişkin göstergeler hesaplanıyor. Piyasa ekonomisinde insan potansiyelinin geliştirilmesine yönelik teorik ve metodolojik temeller de araştırılmaktadır. Beşeri sermayenin ekonomik sistemlerin rekabet gücü üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Kazakistan'da eğitimin geliştirilmesine yönelik yatırımların etkinliğinin değerlendirilmesi yapıldı. Kazakistan Cumhuriyeti'nde eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik öncelikler belirlendi. Yeni bir eğitim konseptinin oluşumunun bir parçası olarak entelektüel potansiyelin kalitesini artırmak için özel öneriler verilmektedir.

Toplumun insan potansiyelini modern piyasa koşullarında ölçmek için, eğitime yapılan sosyal yatırımların etkinliğini analiz etmeyi mümkün kıyan bir metodoloji önerilmektedir. Temel sosyo-ekonomik göstergeler arasındaki doğrudan ilişkiyi belirleyen sosyal alanın ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi açıkça ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan potansiyeli, insan sermayesi, insan gelişimi, insan potansiyelinin verimli kullanılması, üretimin entelektüelleştirilmesi

¹ Sarsen Amanzholov East Kazakhstan University, ORCID: 0009-0006-8118-3751, Ainagul-zhabarova@mail.ru

² Sarsen Amanzholov East Kazakhstan University, ORCID: 0000-0002-6198-8927, sitnikovaelena66@mail.ru

Küresel Tedarik Zinciri Yönetiminde Değişen Dinamikler ve Yeni Sanayileşme Politikalarının Rolü

Doç. Dr. Sevgi Sezer¹

Özet

Küresel tedarik zinciri yönetimi, sürekli değişen ekonomik, teknolojik ve politik dinamikler nedeniyle önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Bu bildiride, yeni sanayileşme politikalarının küresel tedarik zincirleri üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Çalışmamız, değişen küresel dinamiklerle birlikte tedarik zinciri stratejilerinde yaşanan evrimi ve bu sürecin çeşitli sanayileşme politikalarıyla nasıl şekillendiğini inceler. Özellikle, teknolojik yenilikler, çevresel düzenlemeler ve pandemi sonrası adaptasyon süreçleri gibi faktörlerin tedarik zinciri yönetimi üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Yerelleştirme eğilimleri ve devlet teşviklerinin lojistik ve tedarik stratejilerini nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşan araştırmamız, bu değişikliklerin küresel ticaret yapıları üzerinde yarattığı baskınları ve fırsatları değerlendirir. Çalışmada ayrıca, çeşitli ülkelerdeki yeni sanayileşme politikalarının tedarik zincirleri üzerindeki somut etkilerine dair örnek olay incelemeleri sunulmaktadır. Söz konusu incelemeler, politikaların pratik uygulamalarını ve tedarik zinciri yönetimindeki yenilikçi yaklaşımları gözler önüne sermektedir. Ayrıca, uluslararası ticaretin hızlı değişimine ayak uydurabilen esnek tedarik zinciri modellerinin, lojistik operasyonların verimliliğini artırma ve pazar erişimini genişletme kapasitesini göz önünde bulunduruyoruz. Uluslararası lojistik ağlarının optimizasyonu, maliyetleri düşürmek ve teslimat süreçlerini hızlandırmak için kritik öneme sahiptir, bu da küresel ticarette rekabet avantajı sağlar. Sonuç olarak, yeni sanayileşme politikalarının küresel tedarik zinciri yönetimindeki rolü, hem mevcut zorlukları aşma hem de sürdürülebilir ve esnek tedarik zinciri modelleri oluşturma potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmamızda, bu husustaki mevcut literatürü derinlemesine inceleyerek, gelecekteki politika yapıcılara ve sektör profesyonellere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küresel Tedarik Zinciri, Yeni Sanayileşme Politikaları, Teknolojik Yenilikler.

¹ Balıkesir Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6958-3329, sevgi.sezer@balikesir.edu.tr

Sanayide Entegre Çevre Yönetimi

Mihrimah Kocabıyık¹

ÖZET

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin en temel ekonomik dinamiklerinden biri endüstridir. Hammadde ve enerji temini için doğal kaynak kullanımı ve üretim süreçlerinin sonucu olarak çevre kirliliği oluşmaktadır. Kaynakların giderek azalması, rekabet gücünün zayıflaması, iklim değişikliği ve uluslararası standartlar ve yaptırımlar gibi değişkenler sanayiyi alternatif üretim metodlarına doğru yönlendirmiştir. Sanayide kaynakta azaltım, geri dönüşüm ve geri kazanım gibi kavramlar ile son dönemde temiz üretim (ekoverimlilik), çevre dostu teknolojiler ve endüstriyel ekoloji gibi yeni kavramlar ortaya çıkışmış ve mevcut potansiyelin en iyi şekilde kullanılması gerekliliği hem çevre kalitesi hem de üretimin sürdürülebilirliği açısından zorunlu hale gelmiştir.

Günümüzde en önemli çevre sorunlarının başında iklim değişikliği gelmektedir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'nin 1992'de Rio Zirvesi'yle başlayan ve 2015'te Paris Anlaşması ile zirveye ulaşan iklim değişikliği ile mücadele süreci, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 1.5°C üzerinde sınırlamayı ve mevcut iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamayı hedeflemektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2030 yılında sera gazı emisyonlarını %55 oranında azaltmayı, 2050'de karbon nötr olmayı hedefleyen AB, bu hedefe ulaşmak için "AB İklim Yasası" yürürlüğe almıştır. Yeni ekonomik büyümeye stratejisi; doğal kaynak kullanımının daha etkin olduğu, fosil yakıtlara dayalı enerji tüketiminin kademeli olarak azaltıldığı, yeniden işleme ve döngüsel ekonomi temelli; enerji ve hammadde verimliliğini ve yenilenebilir enerji kaynaklarını ön plana çıkarılmasıdır.

Değişen ve dönünen dünyada mevcut pazarını korumak ve çevre konusundaki sorumluluklarına cevap vermek isteyen sanayi kuruluşları, "Sanayide Entegre Çevre Yönetimi" modelini sektör spesifik koşullarda dikkate alınarak yenilikçi ve çevreci yaklaşımla uygulamak durumundadır. Enerji, su ve diğer hammadde kaynaklarının üretimde etkin ve verimli kullanımını, işletmelerde, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmelerde maliyetleri düşürme potansiyeli barındırmaktadır. Tüketiciler, bugün satın aldığı ürün ve hizmetin daha az atık üremesini, daha fazla geri dönüşüm sağmasını istemekte, yenilenebilir kaynakların daha fazla kullanımını ve ürünlerin ekosistem için daha güvenli olmasını talep etmektedirler. İşletmeler de değişimin gerisinde kalmamak için bu yönde talepleri stratejik kararlarda dikkate olması ve çevreye karşı daha duyarlı bir yönetim anlayışı geliştirmesi önerilmektedir.

¹ MÜSİAD Enerji ve Çevre Sektör Kurulu Üyesi

Sanayi Sektörü Özeline Türkiye'de Enerji Verimliliği

Altuğ Karataş¹

ABSTRACT

Bu çalışma, Türkiye'nin sanayi sektöründe enerji verimliliğini artırma hedefiyle geliştirilen strateji ve eylem planlarının kapsamlı bir incelemesini sunmaktadır. Özellikle, Türkiye'nin Enerji Verimliliği 2030 Stratejisi ve II. Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı (UEVEP) kapsamında sanayi sektörüne yönelik belirlenen hedefler ve eylemler, hiyerarşik bir yapıda ve sistematik bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.

Çalışmada, sanayi sektörünün enerji tüketimindeki payı, mevcut durum analizi ve enerji verimliliğine yönelik mevcut uygulamalar incelenerek sektörün enerji verimliliği performansı değerlendirilmiştir. Ayrıca, 2024-2030 yılları arasındaki dönemde sanayi sektöründe enerji verimliliğini artırmak amacıyla belirlenen öncelikli alanlar, hedefler ve eylemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu eylemlerin, sanayi kuruluşlarının enerji verimliliğini artırmak, enerji maliyetlerini düşürmek ve çevresel etkileri azaltmak üzerindeki potansiyel etkileri tartışılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma Türkiye'de sanayi sektörü enerji verimliliği alanında atılan adımların önemini vurgulamakta ve bu alanda yapılacak çalışmalar için yol gösterici bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, sanayi sektörü, enerji verimliliği, 2030 Stratejisi, II. UEVEP, eylem planı, enerji tasarrufu, sürdürülebilirlik.

¹ MÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi

Yeni Sanayileşme Eğilimleri, Enerjinin Tüketildiği Yerde Üretilmesi Prensibi ve Yeşil Dönüşüme Yenilenebilir Enerji Perspektifinden Bir Bakış

İsmail Hakkı KARACA¹

ÖZET

Çevreye duyarlılık, sürdürülebilirlik, yeşil dönüşün, karbon emisyonlarının azaltılmasına ilişkin düzenleneler, su başta olmak üzere doğal kaynakların daha az tüketilerek üretin yapılması gibi kavramlar modern dünyada sanayinin geleceği için kritik öneme sahiptir. Bu kavramların ana tetikleyicisi ise enerjidir. Enerjinin sanayide sürdürülebilir hale getirilmesi, düşük enerji tüketimine endekslenmiş üretin metotları birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke tarafından teşvik edilmektedir. Bu tebliğ yukarıdaki kavramlar ekseninde, yenilenebilir enerji kaynaklarının sanayideki uygulamalarını, enerjinin tüketildiği yerde üretilmesinin avantajlarını ve önünüzdeki dönene ilişkin bekłentileri ele almaktadır.

Bu çalışmada, elektrifikasiyon, enerjinin tüketildiği yerde üretilmesinin önemi ve sanayide sürdürülebilirlik bağlamındaki yeri, küresel yeni sanayileşme eğilimlerine genel bir bakış, yenilenebilir enerji kaynakları ve sanayide kullanımı (güneş, rüzgâr ve biyokütle gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının sanayideki rolü ve temel istatistikler ve yenilenebilir enerji sistemlerinin sanayi süreçlerine entegrasyonu), yerinde enerji üretiminin avantajları (iletii kayıplarının azaltılması ve maliyet etkinliği, enerji güvenliği ve bağımsızlığa katkıları ve çevresel etkilerin azaltılması ve karbon ayak izinin azaltılması), yeşil dönüşüm ve yasal düzenlemeler (yeşil dönüşün sürecinin önemi, sanayide yeşil dönüşüne hizmet etmesi beklenen yasal düzenleneler ve akıllı enerji yönetin sistemleri ve dijital çözümler), küresel ve yerel politika çerçevesi (Hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların yenilenebilir enerji politikaları, yerel düzeyde uygulanan projeler ve başarı hikayeleri ve teşvikler ve destek mekanizmalarının rolü), zorluklar ve çözümler (başlangıç maliyetleri ve mevzuatsal sorunlar, teknolojik zorluklar ve mevcut altyapı sorunları, eğitin ve insan kaynağı gelişimi), gelecek perspektifleri (enerjinin yerinde üretilmesi için yeni teknolojik gelişmeler, sürdürülebilir sanayi için öneriler ve stratejiler ve küresel enerji dönüşümünde yenilenebilir enerjinin geleceği) ile enerjinin tüketildiği yerde üretilmesi prensibinin yeni sanayileşme eğilimleri üzerindeki etkisi ve yeşil dönüşünde yenilenebilir enerjinin rolü ve önemi tartışılacaktır.

¹ MÜSİAD Enerji ve Çevre Sektör Kurulu Başkanı

TÜRKİYE EKONOMİ SEMPOZYUMU

TÜRKİYE ECONOMICS SYMPOSIUM

8-9 Kasım / November 2024, Bursa, Türkiye

50.
Yıl

CIHANUMA

MERKEZİ KAYIT
İSTANBUL

BTSO
BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI

TÜBA
TÜRKİYE BİLDİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES